

i et idoneos nos
nistros noui testa
õ littera sed spũ.
eni occidit: spũs
ficat. Quod si mi
o mortis litteris
ta in lapidibus
loria: ita vt non
ntendere filii isra
iem moisi pp̄ter
vultus eius que
ur: quõ non ma

[...]ominatus:
qui etiã sicut dicit haymo vouerat se
nõ mãducaturũ quousqz dñm post re
surrectõem vidisset. ideo xp̃s ei appa
ruit: tñ hoc nõ legit in euãgelio [dein
de aplis oĩbus]. s. visus est. et hoc fa
ctũ est in die ascensiõis. vt ptz Mat.
vlti. [nouissime aũt oĩm]. i. post ascen
sione xp̃i i celũ [tanq̃ abortiuo visus
est mihi]. s. in via qñ iui damascũ. vt
ptz Act. ix. ly. vocat aũt se abortiuũ
qz abortiuus dr fetus qui nascit extra
tp̃s debitũ vel qui cũ violẽtia educit
de vtero. Sic apls qz alii renati fue
rũt ante aduentũ spũssancti: ipse autẽ
post. Itẽ alii cõuersi fuerũt sponte: ip
se quasi violẽter ĩ actu psecutõis fidei
Ego enĩ sum minimus aplo𝔯 [qz vlti
mus tpe] [qui nõ sum dignus vocari

seminibus quasi in multis
sed quasi in vno: et semini
tuoqui est xp̄s. hoc aūt di
co testamētū cōfirmatū a
deo que post quadringē
tos et triginta annos fa
cta est lex: nō irritum facit
ad euacuandum ꝓmissio
nem. Nam si ex lege here
ditas: iam nō ex ꝓmissio
ne abrae autem per repro
missionez donauit deus.

ALBERTI COGNOMENTO Magni de ſecretis Mulie-rum, Libellus, ſcholijs auctus, & à mendis repurgatus.

EIVSDEM DE VIR-tutibus Herbarum, Lapidum, & Ani-malium quorundam libellus.

ITEM DE MIRABILIBVS mundi, ac de quibuſdam effectibus cauſatis à quibuſdam ani-malibus, &c.

LVGDVNI

1566.

phi naturales ponunt, quod menstruū mulieris sit materia, & semen uiri sit effectus: ita quòd semē uiri se habet ad menstruum mulieris, sicut artīfex ad artificium, ut attestatur Auerroys 7. metaphy. Digreßiōibus de Idæis. Item phy. 5. metph. cap. 10. Dicit quod sperma uiri ad caussam effectiuā reducitur, & quocunq; modo dicatur, semper patet, quòd materia hominis est excellentißima & inter omnia semina nobilißima. Secundò probatur. Illud est optimum quod in suis partibus aßimilatur corpori nobilißimo, sed homo est huiusmodi, ergo &c. Maior patet, quia aßimilatio sequitur naturam rei. Minor

proba-

probatur, quia homo aßimilatur cœlo, quantũ ad duodecim signa Zodiaci, quorum tria sunt calida uirtualiter, scilicet Aries, Gemini. Leo. Illis correspondent tria membra in homine, scilicet cor, epar, & testiculi. Item tria frigida scilicet Cancer, Taurus & Virgo, & illis correspondẽt intestina, uesica, & dyaphragma. Item tria sunt humida, scilicet scorpio, Aquarius & Pisces quibus correspondent cerebrum, stomachus & pulmo. Item tria sunt sicca, scilicet Capricornus Sagittarius & Libra, quibus correspondent splen, fel & renes. Vnde dicit physic. 12. metha. quod totũ cœlum est sicut unum compositum cõti

guum, igitur debemus esse inclinati ad notitiã præsentis libri, qui tractat de generatione humana, Cuius causa efficiens dicitur fuisse Albert. Magn. qui fuit sufficienter tritus siue literatus in experimẽtis & à mulieribus informatus, & maximè in libro de animalibus, qui postquã totũ mundum cum Alexandro circuiuit, librũ de aĩalibus cõposuit. Et supponitur philosophiæ naturali, q̃ est unus liber de paruis naturalib9, et nõ pure naturalis, sed partim medicinalis.

PROOEMIVM.

Dilecto sibi in Christo socio & amico N. clerico de tali loco: ue

ræ sa-

ræ sapiētiæ & augmentum continuum uitæ præsentis.

Istius libri subiectum est ens mobi le contractum ad naturam secretorū mulierum, vt ipsis infirmantibus, pos simus dare remedia: & ipsis confiten tibus, scire dare pœnitentias debitas ad delictū. Et diuiditur primo in du as partes, scilicet proœmialem & ex ecutiuam. Pars excutiua ibi. Sicut scribitur, &c. Primo, auctor salutat personam cui scribit, dicens: Ego Al bertus morans Parisijs, Dilecto sibi in Christo socio & amico. Ibi tangi tur caussa efficiens, mouens, & mota. Mouens fuit quidam sacerdos, qui rogauit Dominum Albertum vt sibi scriberet librum de secretis mulie rum. Et hoc ideo quia mulieres sunt tempore mēstrui venenosæ, ita quòd intoxicant animalia per visum, in

ficiunt pueros iu cunis, maculant ſpe-
culum bene terſum, & quandoque fa
ciunt coeuntem cum ipſis leproſum
fieri, quandoque cancroſum. Et quia
malum non euitatur, niſi cognitum,
ideo neceſſe eſt volentibus abſtinere
cognoſcere immunditiam coitus, &
multa alia, quę in hoc libro docentur,
& ſic Albertus videns quod iuſte pe-
teret, conſenſit ei, & ſic tangitur cau
ſa efficiens, mota cum dicitur ſcribo,
&c. Sapientia eſt cognitio Dei & per
petuorum effectuum. Et ideo dicit
Philoſophus in proœmio. Metaphy-
ſic. De deo proprie non eſt ſcientia,
ſed ſapientia. Ita nihil melius eſt in
hac vita, quia mediante iſta ſumus fe
lices, teſte Auerrhoe in prologo quar-
ti Phyſico. Ideo author ſcribit aug-
mentum vitæ præſentis & bene ſcri-
bit ſibi iſta, quia homo mediante ſa-
pientia, redditur laudabilis Deo, &
hominibus.

Cum

PROOEMIVM.

CVm uestra fauorabilis & gratuita me rogauit societas, ut q̃dam uobis quæ apud mulierum naturã & conditionem sunt occulta & secreta, lucidius manifestarem, uisa petitione uestra, nulla pigritia à compilatione breuis & compẽdiosi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed pusilla & iuuenilis mens, quæ secundum eius poßibilitatem, & temporis oportunitatẽ ad aliena attrahitur, nihilominus uestro cupiens satisfacere appetitui, hanc præsentem epistolam, in qua plurima de impetratis inuenietis, scribo uobis in parte stylo philosophico, & in parte medicinali, prout materiæ cõ-

 petere

petere uidetur. Nam conſcripſi, rogans ueſtram cõſtãtiam, ut in hoc opere ac negotio, conſtans accelans ſitis, nc aliquem puerũ, tam in ætate quàm in moribus, ad præſentiã peruenire permittatis, & ſi feceritis, promitto uobis plura de his & alijs manifeſtare: & cum præſenti opere & arte cauſa medicinali tranſmittere, quæ prolixius dabo, domino concedente.

Hic oſtendit cauſam, qua poſſet ipſum excuſare à labore huius facti & patet ſententia ex textu. Nota quod author dicit, quod mens iuuenilis & puſilla ipſum retraxit, vbi euitat arrogantiam, quia mens dicitur parua, quæ paruis cõditionibus cognitionis eſt imbuta. Vnde intellectus proprie non eſt paruus per ſe, nec per accidẽs,

quia

quia intellectus non extenditur extē
sione, nec minoratione. Nota quod ap
petitus est triplex, scilicet naturalis,
animalis & intellectualis. Ad proposi
tum dicit litera appetitui. glos. id est,
naturali intellectui. Vnde ille sacer-
dos appetitu naturali, appetiuit co-
gnoscere naturas mulierum. Vnde ho
mines natura scire desiderant, I. me-
taphysic. Item appetiuit appetitu in-
tellectuali, quia vidit vtilitatem co-
gnitionis earum.

*Sicut scribitur secundo de genera-
tione animalium generabilium,
generatio sempiterna est circui-
tu. Causam autem sempiternitatis in
generatione animalium ostendit phi-
losophus 2. de anima, dicens: Natura-
lißimum operum est unumquodq; sibi
simile*

ſimile generare: quatenus diuino eſſe & immortali participent, quod omnia appetunt ut ipſa permaneant, non idem in numero, ſed idem in ſpecie. Propter quod dicit Commentator 2. de anima, quod ſollicitudo diuina non potuit ipſum hominem facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando uirtutem, quæ potuit in ſpecie permanere. Et ſubdit: Hoc enim non eſt dubium, quin melius eſt habere hanc uirtutẽ, quàm non habere uel non eſſe.

Hæc eſt pars executiua, qua author proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et diuiditur in tot capitula & partes, quot patebunt per ordinem.

dinem. Nota, generatio animalium perfectorum sempiterna est, quia talia sunt de perfectione vniuersali, primo Ethicorum. Sed dubiũ videtur, quia quædam animalia sunt quandoque penitus corrupta, sicut quædã vermes & muscæ in hyeme. Dicẽdum est quod si corrumpantur in Vno climate, tunc generantur in alio secundum Albertum, & in momento super primo poste. Vel dicendũ est quod generatio aĩaliũ, quæ sunt de perfectione vniuersali, illa est sempiterna, sed stante prima solutione dubium est, an illa animalia sint de perfectione vniuersali, quia melius esset multa animalia non esse, quàm esse, scilicet serpentes, & animalia quæ intoxicant. Dicitur quod bonum est ea esse, vel absorbeant immunditias terræ, quia si non absorberent, inficerent aerem, & per consequens hominem. Vnde nam nihil sustentat sine causa rationabili.

Ex

Ex textu illo patet, quòd castitas est peccatum naturæ, licet hominum sit via mortis ex pręcepto legis, quia per castitatem animal non generat sibi simile. Nota, per sollicitudinem diuinā non potest intelligi Deus, quia ipse non curat particularia, secundum Auer. XII. Metaph. ergo per sollicitudinem diuinam intelligitur corpus cœleste, quòd de sui natura appetitu naturali appetit conseruare ista inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Vnde Comment. XII. Metaph. Opus naturæ est intelligentiæ non errātis. Vtrum generatio animalium posset animalia conseruare in esse specifico semper: & dicitur quod non, quia si sic, ergo species esset generabilis, quòd est falsum: falsitas patet, quia species est perpetua. Dico quando generatur indiuiduum hoc vel illud, tunc generatur natura specifica subesse hoc signato, & secundum partem, licet nō generetur secundū totū

ambitũ. Vnde nota quod natura occulte operatur in vniuersalibus, vt dicit Gilbertus Porretanus in suis sex principiis, in c. I. s. in c. de forma. Et quia producere intendit naturã virilem, s. hominem in cõmuni vel equum, & tamen producit particularẽ, vt fortem, quod prouenit ex eo, quia inuenit materiam quandã, & signatam hoc loco determinato, & ideo si inueniret totam naturam simul, produceret omnẽ hominem simul, sed quia inuenit vnã portionem menstrui huius vel huius mulieris, ideo producit hunc vel hũc hominem particularem.

Causa autem quare ista animalia & præcipuè homines, secũdum eandem naturã & secundũ materiam, & secundum numerum non durant, dicitur secundo de generatione & corruptione. Quorum substantia corporalis

ralis non durat, ſed eſt corruptibilis, nõ poſſet reciterare eadem in numero, ſed ſubſtantia hominis ſecundox principia indiuidui accepta eſt corruptibilis, ideò generatio hominis abijcitur, quare generatio hominum ſempiterna nõ erit ſecundum numerum, nihilominus tamen generatio hominum eſt perfectiſsima, quod probatur ſic: quia homo eſt nobiliſsima creatura, quod patet ex intentione Phil. in multis locis Phil. & præcipuè in ſecundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior eſt. Homo autem per rationem intellectiuam ſeparatur à numero uiuentium, ut patet ibidem. Hoc

etiam

etiam est de intentione omniũ philo-
sophorum, præcipuè Boëtij in secundo
de consol. phil. ubi dicit, quod homines
Deo sunt similes mente. Hoc etiam pa-
tet in 2. phil. quia motus capit naturã
& speciem à termino ad quẽ, & ideo
cùm inesse naturam humanam in So-
crate uel Platone, uel in alio particu-
lari homine existente, sit motus qui di
citur generatio perfectißima erit ipsa
inter omnium animalium generatio-
nem. Item generatio est motus de non
esse ad esse. Esse autem maximè appe-
titur, & præcipuè ab hominibus, quia
hic inter omnes motus excellens est in
mobilitate. Et intellige de motu uariã-

ttariante aliquid super quod mouetur, per hæc excluditur primus motus, qui est causa aliorum.

Hic probat ꝙ animalia non possent permanere eadē in numero, sed bene eadem in specie, & pręcipue homines. Dubitatur vtrum idem indiuiduum, numero posſit regenerari. Et videtur ꝙ sic, quia post trigintaseptem mille annos, constellatio cœli erit eadē per totū sicut iā, secundū Platonē, & Astronomos. Et ideo tunc nos erimus ijdē in numero, & sedebimus in hac vel in hac schola vel lectorio, sicut nunc, scilicet in magno anno. Vnde Plato dixit, quod post magnū annū debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio est, quia tota constellatio veniet ita. Ideo redeūte eadē cōstellatione, eidē affectus redibūt. Dictū est stante sentētia. Auer. & Arist. 5. Physic. & in libro de

gene-

generatione, non est possibile, ex quo generationes illius nõ possent esse tũc inmediate & corruptiones, ideo tem pus mediaret. Et ideo vnũ numero, vna mutatiõe perditur, numero quin to Physicorum. Sed ad dubium primũ est dicendũ, quod post annum magnũ possibile est redire homines multum similes, sic quod uix possunt cognosci distĩcti, cũ nõ sunt idẽ in numero. Sed diceres, stãte eadẽ causa materiæ, effe-ctus erit idẽ in numero. Respondetur quod uerũ est stãte eadẽ mẽsura & ma teria æque disposita, sed sic nõ est, qa tẽpus raptũ transit & nõ reuertitur i-dẽ numero, sed bene idẽ ĩ specie, & po-test dici, ꝙ resolutio hodierna, non sit eadẽ numero cũ resolutione quę uenit post mille vel quadringentos annos, quia motus est ens successiuũ. Dubi-tatur secundo, utrum unum animal possit perpetuari semper: Et vi-detur quod sic, quia possibile est in-

uenire aliquod complexionatum, in quo elementa ſunt reducta ad medium ſiue proportionem mediam, quia omnis corruptio eſt à contrario, & illa contraria ſunt proportionata in ſummo, ideo non corrumpuntur. Sed quod illud ſit poſsibile probatur ſic, quia vbi eſt maius æquale & minus æquale, ibi eſt æquale ſimpliciter. Dico quod non eſt poſsibile illud dare, quod eſt mixtum, mouetur per naturam elementi prædominantis, i. cœli. Sed ad rationem, vbi eſt maius æquale & minus, etc. reſponde quod verũ eſt; prout æquale ſufficit, & prout eſt poſsibile. Vnde mixtum æquale in humore ſecundum iuſticiam eſt ponendum, ſed non eſt dare æquale ſecundum quantitatem mobil. quia terra ſemper prædominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, ſuppoſito quod tale mixtum ſecundum omnem qualitatem elementorum ſi ponderes, adhuc

esset corruptibile ab extrinseco, scili-cet à virtute cœlesti, quia posset me-diante aqua frigida infrigidari, & sic redire ad hoc, scilicet ab æqualitate humorũ, & hoc modo corrumpi. No-ta quod litera dicit, homines sunt si-miles deo mente, illud patet, quia ho-mo per scientiam fit diuinus. Seneca vir speculatiuus est Deo similis & a-mantissimus, patet illud 2. Metaph. v-bi dicit Arist. in hominibus est dele-ctatio pauco tempore, quam intelli-gentiæ toto æterno perficiunt. Et in-telligit per hoc cognitionem Dei, in qua est maximadelectatio, Nota quod omnis delectatio fit per quandam as-similitudinem siue assimilationem co gnoscentis ad cognitũ, mediante for-ma exemplari cognoscentis, ergo quã to plus homo cognoscit de deo, tanto plus vel magis assimilatur. Litera di-cit inter omnes motus generatio est nobilior, sumendo de eductione ani-

mæ siue formatione fœtus in vtero, quomodo fit motꝰ videbitur. Pro quo non quod motus est duplex, quidē est motus, qui abijcit aliquid à substantia sicut calefactio aquæ abijcit frigiditatem, & mouetur de albo in nigredinē. Alius est motus, qui non abijcit aliquam perfectionē à substātia motus, sicut motus cœli. qui nō facit aliquid corrumpi à substantia cœli. Modo generatio est motus abijciens aliquid à substantia rei, quia mēstruū quod mouetur ad formationē hominis, transmutatur. Vnde Auer. primo Physicorū dicit: In generatione hominis pars spermatis nō cessat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur,

DE GENERATIONE Embrionis. Caput 4.

Postquã sermo noster præmissus est de his, quæ intentionẽ auditoris ad styli materiã inclinãt, oportunũ est ad materiã operis descendere, et primo de embrionis generatione uidere. Iuxta q̃ notandũ est diligẽter, et memoriæ cõmendandũ, q̃ omnis homo, qui generatur naturaliter, ex semine patris et mẽstruo matris generatur, secundũ intentionẽ omniũ philosophorũ et medicorũ. Et dico medicorũ, quia Arist. non posuit semẽ patris in substantiã fœtus cedere, sed dicit fœtũ tantũ procedere ex mẽstruo, et posteà poni ipsum uaporabiliter exalare Medici aũt dicũt totũ semẽ, tã ex parte patris (q̃ sperma dicitur

quàm matris (quod menstruũ dicitur) cedere in substantiam foet us.

Cap. primæ partis executiuæ, in quo vult aggredi materiam, scilicet ad ostendendum generationem embrionis siue fœtus. Nam est controuersia inter Medicos & Philosophos, nam Philosophi dicunt, quod semen viri coniunctum menstruo muliebri, habet se ad menstruum mulieris, tanquam artificium. Vnde sicut carpentarius solum est efficiens, & domus effectus, itaquod materiam domus alterat ac disponit, sic etiam sperma viri alterat menstruum mulieris ad formã hominis. Et hoc ponunt ideo, quia vident quod patre corrupto, fit generatio hominis, & transmutatio seminis mulieris, ergo est ponere efficiens, quod patre corrupto, menstruum mulieris transmutetur. Et quia finis & effectus

effectus non concidunt, ideo ſperma viri non intrat materiam. Sed medici dicunt oppoſitum, videlicet quod homo ſit ex nobiliſsima materia, ideo ſemen intrare ſub materiam fœtus mulieris, quia menſtruum mulieris, ſuperfluum eſt ſecundæ digeſtionis, ſed ſperma viri eſt melius coctum & digeſtum, ideo oportet ipſum ſubintrare materiam foetus & ſubſtantiam: quia videtur quod fœtus aliquando aſsimilatur patri, in genitalib. & in multis alijs, hoc non eſſet niſi intraret ſubſtantiam fœtus. Item medici dicunt quod in ſemine viri ſit quidam ſpiritus gignens, qui penetrat totam materiam ſeminum coniunctorum & ille ſpiritus eſt formatiuus omnium mẽbrorum, tanquam faber ferrum cum malleo diſponit, ſic ille ſpiritus diſponit, & mollit omnia membra, & per ipſum ſpiritum ſaluatur principium efficiens. Sed philoſophi ponunt ſper

viri exhalari vaporaliter, quia matrix ē mēbrū valdeporosum, & sic post formationē fœtꝰ, calor solis facit spma viri exhalare & recedere ex matrice ꝑ poros. Sed ꝙ sit porosum, patet. Quia puer ꝑ poros sumit nutrimētū. Etiam patet, qa est pellis, & q̄libet pellis ē porosa in aīali qa aliter sudor nō possēt exire sine pœna, ꝙ est falsum, qa in calori pori aperiūtur, & tūc sudor exit, & tūc etiā exeūt pili ꝑ poros. Nota, embrio est q̄dāmassa carnea, ex istis semi nib. cōgregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fœtus.

His uisis, et accepta una parte opinionis Aristot. uel medicorū, uidēdū est ꝑ quē modū, et quomodo illa semina recipiūtur ī muliere. Vnde mulier cūi coitu fuit cū uiro, similiter in eodē tēpore emittit mēstruū, in quo uir sperma, ita ꝙ ista duo semina in uulua mulie-

ris cõcurrũt simul, et unũ alteri incipit cõmisceri et tũc cõcipit mulier. Cõcipere autẽ uocatur, quãdo ista duo semina in matrice, et in tali loco deputato à natura, ad factũ recipiũtur. Postq̃ uero illa duo semina recepta sunt, matrix mulieris clauditur tanq̃ bursa ex eius omni parte, itaq; nihil de semine recepto potest ꝑdere. Et cũ matrix sic undiq; fuerit clausa, fit tẽtio mẽstruorũ in mulie.

Hic author exeqtur formationẽ fœtꝰ & primo facit hoc secũdo ponit notabile ibi. Iuxta ꝙ notãdũ, si uir primꝰ emittit spermaq̃ mulier mẽstruũ tũc nõ fit cõceptio. Itẽ si ambo simul emittũt, & si semina nõ sunt bene cõformia, & bene disposita, iterũ nõ fiet cõceptio, Vt si semẽ uiri nõ sufficiẽter fuerit calidũ. Et ideo q raro coeunt, cito generãt, q a sunt calidi valde Nota, ꝙ vulua dicitur q̃si valua, q a ẽ ianua vẽtris, &

tima pars dicitur membrana, quia mē brum ani eſt finis vuluæ, et ita matrix clauditur ſicut vna burſa, ita quod ſecundum Auicennam vna acus intrare non poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota, quod mulier emittit menſtruum, & etiam recipit, & ſic magis delectatur in coitu ipſo viro. Sed oritur dubium, vtrum abſciſsis teſticulis poſſet aliquis generare & videtur quod nō, quia deficiunt vaſa ſeminalia, per quæ vaſa ſemē deferri debet. In oppoſitum expertum eſt, quia taurus abſciſsis teſticulis generat. Dico quod imo adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licet non æque bene. Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram, poneretur ad matricē, poſsibile eſſet, quod conciperet. Vnde ſæpius contingit, quod in balneo, vbi vir ſpermatizat muliere præſente, quod ſi ne coitu ipſa concipit, quia Vulua eſt

ma

maxime attractiua, & quia ſemen ad huc eſt vigoroſum, & non exhalatum ideo producere poſſet fœtum, & hoc expertum eſt. Nam ſi ſpermatizaret cattus ſuper ſaluiam & aliquis come deret de ſaluia, tunc ex illo ſpermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum eſſent expellendi.

IVxta quod notandum quòd mẽſtruum in muliere nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimentũ, quod in ſubſtantiam rei aliunde non recedit; ſicut eſt in uiris ſperma. Et uocatur menſtruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet menſe ad minus ſemel, cùm mulier tantæ ætatis fuerit, hoc eſt, 12 13. uel 14. annorũ, & ut frequenter accidit in decimo quarto. Et incipit fluxus mẽſtruorum;

rum esse in quolibet mẽse, propter naturæ purgationẽ. Qubusdã uero accidit iste fluxus in nouilunio, quibusdã postea, ita nõ omnes mulieres in eodẽ tepore patiũtur istũ dolorẽ, quia in illo fluxu omnes differẽter, patiũtur, quædã plus, quædam minus, à quibusdam uerò transit diutius, & hoc secundum exigentiam, et complexionem naturæ mulierum.

Hic author ponit vnũ notabile, vt patet in textu. Dubitatur, quare fluxꝰ spermatis nõ fit menstruosus sicut mẽstruũ. Respondetur quod sperma siue semẽ viri, est magis decoctum & subtile, ideo natura non libenter reijcit, imo conseruat ad generationem, siue ad nutritionem, si indigeret fœtus.

Dubi-

Dubitatur quare Vrina & ſtercoriza-
tio & ſudor non ſequãtur motum lu-
næ ſicut menſtruum. Reſpondetur,
quod & immunditiæ fiunt omni die
ex ſuperfluitate cibi , ſecundum ma-
gnam groſsitudinem & maiorem quã
titatem, ideo opus eſt quod quotidie
debeant expelli. Nota, iuuenes mulie
res ſunt multum humidæ, ideo liben-
ter menſtruizant in principio menſis,
& ſeniores in fine, quia minus humi-
dæ ſunt. Nota, quod mulieres nigræ
minus habent de mẽſtruo quam albæ,
quia omnes mulieres ſunt flegmaticæ
complectionis, tamen Vna magis alia
Et quanto magis mulieres Vtuntur ci
barĳs delicatis, & bene piperatis, tan
to magis ſubtile emittunt menſtruum
Et oppoſitum eſt de pauperibus mulie
ribus, groſsis cibarĳs Vtẽtib. Nota, au
tor ponit quod in XII.XIII, vel XIIII.

anno

anno mulier incipit menſtruizare. Ratio eſt, quia tunc calor ætatis pueritię deficit, gratia, cuius non poteſt bene conſumere humidum nutrimentale. Vnde verſus: Adde decem ternis, ſic mulierum menſtrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tāta. Nota, quod mulier mediante menſtruoſitate purgatur, quia humidum ſuperfluū recedit, à quo groſsi humores reſoluerentur, ſi maneret. Ideo mulier nō eſt apta ad diſciplinam, propter groſsitiē ſpirituum cerebri, oppilātium & hebetantium. Et nota, quod coitus mulieribus pro tanto eſt proficuus, quia ſuperfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earum frigiditatem, oppoſitum eſt in viris. Vnde mulieres multum coeuntes, non ſunt breuioris vitæ adeo ſicut viri, hoc atteſtatur natura paſſeris, qui propter ſæpe coire moritur.

Sed

SEd ex his quæ dicta ſunt, oriuntur plura dubia. Primum eſt, utrũ ille fluxus fiat per colorem ſanguineũ, uel per aliquem alium. Iuxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus præterquàm in corruptis, color menſtrui eſt ſanguineus, ut in pluribus. Et dico in corruptis, malis & uiſcoſis humoribus. In his enim ſunt ſæpè menſtrua liuidi, id eſt plumbei coloris. Et non loquor de corruptione caſtitatis, quia indifferenter ſiue uirgines fuerint ſiue corruptæ, ſi tantæ ætatis fuerint, fluxũ patiuntur, & ſigna ad hanc partem ſciendum ſunt plura, ... Iciet quòd menſtrua fluunt, ſunt plura, de quibus poſteà dicetur.

Hic author mouet quatuor quæstiones secundum ordinem, vt patet in textu. Nota quod fluxus menstruorũ est sanguinei coloris. Causa huius est, quia mẽstruum est superfluum secundæ digestiõis, scilicet epatis, sed epar est organum rubeum summe calidũ, & ideo assimilatur sibi idipsum in colore, & in forma in quantum potest. Sed contra, videtur quod menstruum debeat esse album, quia est summe frigidum, & frigiditas est mater albedinis, Respondeo secundum Albertum, quantum esset de natura menstrui, esset album, sed quia eius producens est rubrum, scilicet epar, ideo sibi assimilatur. Tunc est dubium, quare sperma viri non est rubeum, cum tamen sit calidum & bene digestum. Dicitur quod sperma viri de se est rubeum, quia est sanguis tertiæ digestionis, sed in testiculis dealbatur propter frigiditatem testiculorum, ideo non spermatizat,

nisi per motum testiculorum calefiat. Nota, calor rubeus generatur ex eo, quia in humido terrestri humiditas per adustionem humidi cõsumitur, vt patet in latere rubeo. Vnum later ante conbustionem non est rubeus, sed efficitur rubeus per consumptionem humidi à calido, ita quod terrestre siccũ prædominatur. Sic est de menstruo mulieris, eo quod in epate humidum calore epatis non consumitur in sicco terrestri, ideo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valde grossis & terrestribus, tantum est de humido inconsumpto, & de terrestri, quia earum menstruum est liuidum, i. nigrũ. Terra enim nigra est, & quia earũ mẽstruum est summe terre fere, ideo sequitur colorem terræ. Quia color est qualitas secũda, de relicta primis qualitatibus. Exẽplũ, sicut videmus quãdo calido calidũ agit in humidum, & nõ consumit sufficienter humidũ, re-

 linqui-

linquitur viridis, ſicut in pyris & in pomis. Et ſi frigidum prædominatur, color eſt albus, ſed ſi calidum prædominatur, relinquitur color niger, vt patet in pipere, & ſic de aliȷs ſimilibꝰ.

Secundum dubiũ poteſt eſſe, utrum menſtruum fluat per anũ, & hoc more ſeceſſus: aut per uuluam, modo ciectionis urinæ. Ad hoc breuiter eſt dicendum, quod per uuluam fluit in ſpecie crudi ſanguinis & tenuis.

Hic author ponit ſecundum dubiũ, vt patet in textu. Et reſpondetur ad dubium, quod mulieribus multũ corruptis, quarum anus & vulua ſunt vnum foramen, tamen menſtrua fluere per anum, ſed ſtante ſanitate & bona digeſtione, tunc nõ fluunt per anum, ſed per vuluam.

TErtio dubitatur, quare in mulieribus fluunt menstrua, quæ sunt superflua alimenti, & nõ in uiris sperma, quod etiam est superfluum alimenti. Ad hoc dubium dicendum est, quod mulier est frigida, & humida à natura: uir autem est calidus & siccus: modò de natura humidi est fluere. 4. Meth. & maximè humidum, quod est in mulieribus, est aqueum. Sed in uiris humidum est aëreum, & ideò cũ calor semper agat in humidum, & calor est naturalis. Sed tamẽ natura nihil facit frustrà ut dicitur Primo de cœlo & mundo: & quia calor in mulieribus semper est debilis, respectu illius qui est in uiris,

ris, & cùm totum alimentum in mulieribus non potest conuenire in carnem ideò natura facit quod melius est, prouidet naturæ de necessarijs, & reliquũ dimittit in locum quendam, in quo seruantur in muliere menstrua. De illo quidem intantum dictum est, quia maioris inquisitiõis est, quàm præsens exposcit negocium.

Hic mouet tertium dubium, & per se soluit, quod patet in litera, nota, quod frigidissimus virorum est calidior calidissima mulierum, stante eadem regione, digestione, & cibali nutritione, & sic de alijs. Hoc dico notanter, quia mulier in Aethiopia viuens delicatè, esset calidior pauperculo viro in occidente, semper vtente cibarijs frigidissimis, Sed contra videtur, quod

quod mulier calidior ſit viro, quia ca-
lor fundatur in ſanguine, ſed in muli-
ere plus eſt de ſanguine, quam in vi-
ro, alias ſanguis non flueret quotidie
& continue in muliere, ſed ſic non eſt
in viro, ergo, &c. Reſpondetur quod
vbi plus eſt de ſanguine bene digeſto
& decocto, ibi eſt & maior calor, ſed
ſic nō eſt in mulieribus, ergo, &c. No-
ta, litera dicit quod natura facit quod
melius eſt. Ratio, quia natura regitur
ab intelligentia non errante, expellit
humidum groſſum mulieris mediante
fluxu, Et videmus experimentū, quan
do fuerit in corpore animali aliquis
humor groſſus, nociuus corpori, illum
natura vertit in partes officiales cor-
poris, faciendo ſcabioſos pedes & ma-
nus, ne illud humidum lædat membra
principalia, ſcilicet cor, hepar, & alia.

*QVarto dubitaret aliquis, unde
ueniret menſtruum in muliere,*

quando est in coitu cũ uiro, quia dictũ est suprà, quando mulier cõcipit, retenta sunt menstrua: ergo si retenta fuerint, mirũ est unde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendum est, quod quando mulier cõcipit, retenta sunt menstrua propter hanc causam finalem, ut de menstruo retento, fœtus in utero mulieris existens, poßit nutriri. Quando autem mulier est in coitu cum uiro, tunc propter magnam delectationem quam habet, quia per uirgam uirilem existentẽ in uulua, nerui & uenæ existentes in uulua confricantur & mouentur, & sic uulua dilatando se, menstruũ emittit, & hoc est naturale respectu coitus, q͞a

ille coitus est naturalis. Et tamen *quasi uiolentus respectu fluxus natural. mẽstruorum.* Item *omni die de nutrimento sumpto, fit materia, quæ apta nata est ad expellendũ in coitu.* Ex *illo soluitur dubitatio, quare mulier impregnatæ maximè appetũt coitũ, quia appetitus coitus est propter abundantiam materiæ superfluæ ab alimento.* Et *ideò cum menstrua sunt retẽta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maximè appetit coitum, quia ex eius materiæ abundantia, uulua mulieris calescit & sic coitum appetit.*

Hic mouet quartum dubium, & sic soluitur per se, sed dubium est circa dicta, & circa dicenda, à quibus mẽbris

In viris ſperma abſcindatur, & ſimili-
ter menſtruum in mulieribus, ſumen-
do menſtruum pro ſemine quod emit-
titur in coitu. Et videtur ꝙ ab oĩbus
mẽbris, quia fœtus aſſimilatur paren-
tibus in oĩbus mẽbris. Sed contra, ſi
ſic, ſequeretur quod imperfectus in mẽ-
bris generaret in membris imperfe-
ctum, quod eſt falſum. Falſitas patet
per experientiam, ſi pater eſſet cæcus,
claudus, vel mutilatus in digito, non
ſemper generaret ſimile ſibi. Conſe-
quentia patet de ſe. Dicendum quod
in coitu illa ſemina diſcinduntur à
quatuor membris principalibus, ſcili-
cet à cerebro, corde, epate, & matrice
in mulieribus, & à teſticulis in viris,
& ex cõſequenti ex aliis membris, ſed
non ab aliis partibus corporis princi-
paliter, & per hoc ad inſtantiam dici-
tur, quod fœtus aſſimilatur parenti-
bus. Dico quod ſufficit à principali-
bus, prout iſta influunt aliis membris,

&

& maxime à cerebro diſcinduntur & diſtinguuntur. Vnde videmus multũ coeuntes caput dolere, & maxime exſiccari in membris, & maxime debilitari in viſu.

DE FOETVS FORmatione. Cap. II.

Viſis iſtis ad formationẽ fœtus in matrice eſt redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis ſex primis diebus. Ad hunc colorem lactis, operatur calor naturalis in ſpermate uiri emiſſus, & calor matricis, ita quod iſta materia dealbatur ſicut lac. Deinde illa materia trãſ

muta-

mutatur ad naturam seu colorem sanguinis spißi, & aliqualiter bene cocti, & hoc per 9. dies, posteà tunc ab isto tempore fit consolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Istud est capitulum secundum partis executiuæ, in quo reuertit ad formationem fœtus. Oritur dubiũ, vtrũ calor spermatis sit ignis elementalis, vel sit calor cœlestis, similiter de calore matricis, &c. Hic sunt diuersæ opiniones, sed cũ Aristotele 2. de animalibus dicendum, quod iste calor sit animalis, siue cœlestis. Ratio est, quia calor elementalis est destructiuus, sed calor cœlestis est saluatiuus animaliũ, secundum Auer. XII. Metaphysi, XII. commento. Sed tamen dicendũ, quod iste calor sit partim igneus, & partim animalis siue cœlestis. Vnde calor igneus conuertitur simpliciter in se, sic

ut in

ut in contrarium. Sed calor animalis siue cœlestis est permixtus cum humiditate & temperatus, & ille conseruat mixtum. Vnde quodlibet animatum viuum viuit in calido radicali & humido temperato. Dubium est quę mēbra primo formantur & generantur in fœtu. Hic dicunt quidā quod epar, quia in epate fit nutritio prima, & vegetatio spirituum, & quia ab epate discinditur prius semen, quam in corde, ideo videt epar primo generari. Sed cum Aristo. dicamus, quod primo cor generatur, quia est primum viuens & vltimum moriens, postea epär, postea cerebrum, postea testiculi, sic de aliįs. Sed quande dicitur quod in epate fit prima nutritio, dicitur quod est verū ex consequente, sed primo in corde habet fieri, &c.

Iuxta quod notandum, quod secundum Phi. unumquodque uiuentium

con-

Quatuor ex puris vitam ducunt e-
lementis.

Dicendum quod ſimpliciter eſt impoſ-
ſibile ſecundum Ariſt. Vnde halec eſt
mixtum ex quatuor elementis, & nu-
tritur in aqua mixta, mediante calo-
re ſolis. Vnde halec in aqua pura viue-
re non poteſt, quia illa non eſt nutri-
mentalis. Et ideo videmus piſces pa-
nem comedere in aqua. Item in quoli-
bet mixto viuente requiritur terra,
quæ facit mixtum conſtare & durum
eſſe, alias cito diſſolueretur. Itẽ requi-
ritur ignis, vt calorẽ habeat, in quo vi-
ta ſaluatur. Etiam requiritur humidũ
in quo agat calidũ. Et requiritur hu-
midum aeris, quia ſpiritus generatur
ex ſemine aereo. Item oſſa ſunt ex mẽ-
ſtruo, quantum ad groſſiores partes
menſtrui, quia oſſa materiã hominis
in eſſe cõſeruant. Si enim nõ eſſent oſ-
ſa, homo cito diſſolueretur. Poſtea de
parte mẽſtrui magis aquea, generatur

cere-

cerebrum & medulla. De partibus ma-
gis aereis generatur ſpiritus, & de par
tibus magis igneis epar, ita quod quæ
libet membra in homine, ſunt in ſua
ſtructione ex adiunctione alicuius ele
mēti. Nota, fœtus ſic formatur, quod
quātitas materiæ præexiſtentis con-
denſatur, vel rarefit ad quantitatem
ſiue extenſionem debitæ formæ, in lō
gum, latum, & profundum. Et quādo
res generabilis maior erit in quantita
te recorrumpenda, tunc fit rarefactio
materiæ. Quādo vero erit minor, tūc
fit cōdenſatio. Sic eſt quando ex ſemi-
ne mulieris fit homo, quia tunc ſi ma-
teria ſeminis eſt maior recipiente for
mam hominis, tunc primo calor natu-
ralis & virtus formatiua materiā cō-
denſat, & facit indureſcere, donec ap-
ta ſit formæ: & tunc homine genera
to, materiā augmentat interim cū ele
mentis, vſque ad quantitatem com-
petentē ſibi. Et omnes illę diuerſifica-
 tiones

tiones quæ præcedunt animam in instanti generatam, debent esse indeterminatæ ante illud instans : quamuis omnes sint determinatæ non per formam corrumpendam, sed per formam menstrui, tamen adhuc expectant aliam terminationem à forma generanda. Secundum hoc glosatur litera, quę dicit, Postea vero solet facies formari secundum trinam dimensionem, scilicet indeterminabile.

SVnt autẽ quidam, qui penes quodlibet tempus signatum, ponũt regnare aliquem planetarum. Et quia scire hoc mulum confert, ad ea quæ hic scribuntur, idcò ne ignorantiæ meæ illud neglectum asscribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum *primo, ut dicit Auicenna, accidentia sunt in tripli-*

ci gene-

ri genere, quædam enim materiam consequuntur in composito, & ei attribuuntur: quædam formæ, quædam cõpositum ex materia & forma consequuntur. Et cùm hoc sit naturale compositum ex materia & forma, tripliciter denominabũtur accidentia in ipso. Ex parte autem animæ sunt quædam accidentia, uirtus eundi & mouendi, & quia secundum intentionem quorundã qui dignè locuti sunt de natura, omnes uirtutes, quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à superis & corporibus cœlestibus.

Hi: author incipit determinare, de successiua fœtus formatiõe secũdũ influen

tiam planetarum. Et primo præmittit quædam, secundo exequitur intentũ suum ibi, Ab vltimo enim. Nota, illa conclusio formatur ex litera. Fœtus formatur succesiue per planetas. Idẽ probatur sic extra literã: Penes illud formatur fœtus, quod diuersimode influit fœtui esse & viuere, sed planetæ sunt huiusmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit viuere longo tẽpore, huic paruo tempore, vt patet per Ptolomæum in Centiloquio suo, & per eius cõmentatorem Haly.

Nota, tunc planeta dicitur regnare, quando est in maiori vigore, scilicet quãdo est in domo sua, hoc est, in signo sibi conformi, & quæ sint domꝰ Planetarum, infra patebit. Nota, anima mouet corpus per hunc motũ, anima primo mouetur ab alio, scilicet appetibili, & sic mota mouet spiritus, quib. motis ipsi mouet musculos, qui moti, mouent membra. Et sic patet,

quod

quod appetibile eſt principale mouẽs. Sed dubium eſt, vtrum aliquid acci-dens poſſet eſſe principium alicuius ſubſtantiæ principale. Reſpondet Galterus Burbaliј ſuper quarto Sen-tẽtiarum quod ſic, probamus ſic, quia illud eſt agens, quod corrumpit v-num, & generat aliud. Talis autem eſt humoris indiſpoſitio, ſiue diſpropor-tio elementorũ, quæ corrũpit formã hominis, & generatur forma cadaue-ris ꝙ eſt ſubſtantia, igitur, &c. Reſpõ-detur, quod humor notificans eſt quæ-dam ſubſtantia. Non enim ſumitur hu-mor pro accidente, ſed capitur pro ma-teria humida peccante, ita quod acci-dens non corrumpit hominem, niſi virtute ſibi ſubiecti. Sed quando dici-tur, Subſtantiæ nihil eſt contrariũ, di-citur quod verum eſt, de contrarieta-te perfecta, tamen bene contrarietate diminuta, quæ ſufficit ad corruptionẽ vnius, & ad alterius generationem.

Humor pro acc. sent. [illegible]

AB ultimo enim orbe, qui motu diurno omnes sphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter uirtutes essendi & mouēdi ab orbe stellarum fixarum, fœtus recipit uirtutem, quæ distinguitur in esse secundum diuersas figuras & accidentia. Et illud conuenit, & in quantum est forma, sed etiam contrahit aliam uirtutē ab hoc orbe quæ dat esse, & secundū diuersas naturas huius orbis, post sphæram stellatam ponitur sphæra Saturni secundum Astronomos, & ab illa influuntur animæ uirtutes discernendi & ratiocinandi. Et postcà sphæra Iouis, & ab illa influitur

animæ

animæ magnanimitas, & plures animæ paßiones. Et à sphæra Martis influitur animæ animositas, et uirtus irascibilis, & alia desideria animæ. Et à Sole influitur uirtus sciendi & memorandi. A Venere mòtus concupiscentiæ & desiderij. A Mercurio uirtus gaudendi & delectandi. A luna quæ est radix omnium uirtutum naturalium, uirtus uegetandi: quamuis hæc & plura alia, ab anima procedunt: & cùm ista sequuntur ex diuersis partibus corporum cœlestium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, et non solum animæ, sed toti composito, quod simplex non

poteſt ſuſtentare accidens.

Hic oſtendit quomodo animæ influuntur diuerſa accidentia à corporibus ſuper cœleſtibus. Nota ab vltimo orbe, anima capit eſſe in omnibus, quãtum eſt ex parte ſui, ſed ſphæra cœli ſtellati dat eſſe diſtinctum animæ ab alijs entibus, quia propter multitudinẽ ſtellarum influit diſtinctum eſſe, & diſtinctionem. Vnde ſecundum hoc quod ſtella ſpecialis, reſpicit vnã animã plus quam aliam, ideo diſtinctum eſſe influit cuilibet animæ humanæ, cui correſpondet diſtincta ſtella.

Nota, Saturnus eſt 1. ſtella erratica & gratia ſuæ influentiæ dat animæ virtutem diſcernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quaſi ſatur in aruis, per contrariũ. Vnde cum ſit frigidiſsimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iupiter influit magnanimitatem. Vnde Iuppiter fuit

quidam

quidam vir, qui expulit patrem suum à regno suo. Et dicitur quasi iuuans patrem, per contrarium. Et illud attributum est vni planetæ, qui magnanimus est per influentiã, ita quod puer natus eo regnante, fit magnanimus. Et in Venere nascuntur luxuriosi. Sed Mars est malignissimus planetarum, & dat virtutem irascibilẽ. Sol est optimus planetarum, influens scientiam & memoriã. Vnde sub Sole nati sunt felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quasi mercatorum Kyrios, id est, dominus: sicut enim mercator dicitur esse gaudiosus & affabilis, sic & ille planeta est beneuolus, gaudium & delectationem infundens: sed Luna influit virtutem vegetandi & nutriendi, quia est infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item litera dicit, accidens in simplici essentia non sustentatur, causa est quia accidens egreditur de natura sub

iecti, non solum magnitudinem subiecti, siue causæ materialis, sed etiam magnitudinem causæ efficientis. Ideo compositum secundum vnam partem est causa materialis, & secundum aliam partem est causa effectiua, & quia in simplici non est exponere, ideo simplex non est subiectum accidentium, & maxime accidentium realium, quamuis tamen essentia simplex posset esse subiectum suorum modorum essendi, sicut materia prima est subiectum suæ potentiæ, quæ est suus modus essendi proprius & formalis. Ex quo patet quod accidentia potentiæ non sunt accidentia solius animæ, sed sunt accidentia totius compositi. Sed dicuntur animæ sic, quia insunt corpori per animam principaliter.

Nunc

NVnc uero ex parte corporis cõsimiliter est notãdũ, et primo de creatione uel formatione corporis, quod ex embrione creatur et formatur per effectus et operationes stellarum, quæ planetæ dicuntur. Primò enim materia embrionis uel hominis generandi, compressa & coagulata per frigiditatem & siccitatem Saturni disponitur, & huic materiæ à Saturno uirtus influitur uegetatiua, & motus naturalis asscribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliqualiter debita. Et ideò medici dicunt, quod post lapsum spermatis in matrice, primi mensis in generatione, & in temporis successione,

ceßione, ſecundum exigentiam naturæ ſeminis, Saturno aſſcribitur, quia ſua frigiditate & ſiccitate ſemen conſtringit & conſolidat.

Poſtquam autor poſuit accidentia propria animæ, mediantibus corporibus cœleſtibus, conſequenter exequitur de accidẽtibus corporis. Nota, frigidi eſt ſtringere & condenſare, vt patet in experimẽto. Vt ſi accipitur olla plena aquę, & ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, ſic quod comprimitur. Sed calidi eſt extendere, vt calor ferri facit ferrum extendere. Itẽ calor in aqua bulliẽte ipſam extendit & rarefacit in dimẽſionibus, ſed quia Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo aſsimilatur terræ, ideo materiam condenſat & comprimit.

Verſus:

Eſt frigidus ſumme Saturnus ſiccus & aſper.

Nota

Nota dibium, vtrum aliquis planetarum posset influere frigiditatem, & videtur quod non. Quia. 2. de Cœlo dicitur, Stella influit motum & lumē, se tam motus quā lumen calefaciunt, ergo, &c. Respondeo quod omnis planeta influit calorē, sed vnus plus, alter minus. Vnde Saturnus & Luna minime influunt calorem, respectu aliorū planetarum.

SEd ex isto statim oritur dubitatio, quia alicui potest esse dubiū, utrū Saturnus regnet in cuiuslibet embrionis conceptione. Et si non, tunc mirabile est quod dictum est.

Hic mouet dubium, & est illud, si dictum esset verum, sequeretur, quod Saturnus semper regnaret, & hoc esset mirabile. Consequentia nō probatur in litera, sed de se patet, quia omni die ...nt conceptiones puerorum.

Circa

Circa quod notandū est, quod materia prima subiecta est corporibus supercœlestibus, & eorum motibus. Et hoc est quod dicit philosophus primo metheor. quod omnia inferiora causata sunt à superioribus, & ab ipsorum motibus gubernātur. Et ideò necesse est quod ista inferiora particulariter & uniuersaliter respiciantur à superioribus, intelligendo de uirilitate corporis totius supercœlestis: uniuersaliter enim ista inferiora respiciuntur à superioribus, quia nihil fit de materia elementari, nisi ex uirtute corporum superiorum: ideò dicit Commētator 2. metha. quod natura non agit, nisi

nisi gubernetur à corporibus superæ
cœlestibus, hoc est, ab intelligentijs.
Particulariter enim aliquid fit in istis
inferioribus à causatione superiorum,
quia una pars cœli apta nata est intro-
ducere talem formam determinatam
& specialem, alia uero aliam formam
& illud totum uidetur esse de inten-
tione Commentatoris in primo de ge-
neratione & corruptione, ubi uult quod
generatio elementorum & partium
ipsarum ad inuicem ordinantur & cõ-
seruantur per motus corporum super-
cœlestium, & per motus elementorũ,
qui concurrunt generaliter ad genera-
tionem mixtorum. Addit autem Com-
mentator

mentator, quod indiuidua animantium & planetarum ſunt determinatarum cauſarum, & ſunt determinata ad eſſe. Et ita tàm eſſe uniuerſaliter quàm particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciuntur.

Hic author ſoluit quæſtionem motam, & primo ponit ſolutionem quandam, ſecundo applicat eam ad propoſitum, ibi: Et ideo cum natura, &c. Notat, materia cœleſtis reſpicit determinate elementũ, quia in vna parte generat ignem, & in alia corrumpit aquã, ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna æſtiualia plus faciunt generare aerem vel ignem in æſtate. Nota, litera dicit, corpora ſimilium partium, vnde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicatio

dicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis, ſicut quælibet pars ignis ,& etiam ignis habet partes diuerſarum rationum, ſicut materia, ignis & forma . Modo generatio partium ſimilum corporum quot ſunt in elementatis & elementis reguntur, & determinata ſunt per motum corporum cœleſtium. Idē eſt dicēdum de planetis & indiuiduis animantiū. Et ideo contingit quod in una parte terræ homines moriuntur & ſi eſſent in alia, ibi poſſent reuiuere vitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam, Vt eius calor obtemperetur. & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

ET ideò cùm materia prima ſit ſubiecta corporibus ſuper cœle-

 ſtibus,

stibus, necesse est, quod capiat formam alicuius speciei determinatam ab aliqua parte speciali cœli, ita quod nõ potest eã recipere à corpore cœlesti in cõmuni, eò quod tale corpus respicit istã materiam uel istam formam indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias, quia omnes formæ, quæ sunt in potentia in materia prima, & in primo motore, sunt in actu, ut dicit Commentator 12. Metha. ergò cum materia sufficienter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore, primo specialiter respicientem materiam ad huius determinatè susceptionẽ.

tionem, & ideò non sufficit agens particulare physicum stante communi influentia, & communi actione corporũ cœlestium. Et illud patet ex eo, quia postquàm semen est decisum, gerit in se uim illius, à quo est decisum. Et illa uirtus non gubernatur à corporibus supercœlestibus uniformiter, ita quod non magis gubernatur ab una parte cœli, quàm ab alia, imò hoc modò destitueretur in sua propria actione, & per consequens à fine. Et illud est de intentione Arist. secundò de generatione & corrupt. ubi dicit, quod adueniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem ap-
 paret

paret ex intentione Commẽtatoris ſecũdo Metha. ubi uult, quòd materia prima, primo nõ recipit omnem formam indifferenter, ſed primò formas elemẽtales, & mediantibus iſtis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum non poteſt eſſe, niſi ab aliquo ſpecialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic author applicat ad propoſitum iſtam ſolutionem, & primo in generali, ſecundo in ſpeciali, ibi, Et per hunc modum. Nota, motor primus eſt duplex. Quidam eſt motor primus, vt ipſe Deus glorioſus, & præter illum motorem eſt ponere alium motorem primo coniunctum: Vnde philoſophi ponunt octo ſphæras, & nouem motores, ideo quia

quæ

quælibet ſphæra habet ſuum pro-
prium motorem. Et præter illos mo
tores eſt dare unum motorem ſim
pliciter immobilem, qui non moue
tur immediate, ſed mediantibus a-
liis motoribus coniunctis. Modo
litera authoris ſic intelligitur. Om
nes formæ in materia compoſitæ
ſunt de primo motore ſemper ſim
pliciter, & in actu. Vnde Lycomen.
ſuper primo Poſteriorum dicit, quod
effectus primo habet eſſe in ſuis cau
ſis maxime effectiuis, ſed in ſe ha
bet eſſe, virtualiter. Nota, particula
re agens ſub influentia communi po
teſt educere formam determinatam,
quia omnis cauſa prima determina
ta reſpiciens aliquam formam, plus
influit quam pater vel mater. Et
ideo agens particulare non produ
cit ſine determinato agente. Item li
tera dicit, ſemen deciſum habet vim
illius, a quo eſt deciſum. Ex quo du

 bitaret

bitaret aliquis, vtrum ſemen deci-
ſum eſſet animatum: & videtur quod
ſic, quia ſemen in quantum eſt in par-
te, tunc eſt viuum vitam patris ha-
bens, & ſi habet eandem naturam
in matrice, ibi erit viuum. Hic re-
ſpondeo, quod ſemen fuſum in ma-
trice non eſt viuum formaliter, quia
nec eſt planta, nec animal, ſed eſt vi-
uum naturaliter, quia mediante ſpi-
ritu ſibi interueniente operatur vi-
tam. Sed diceres, cum ſit inanimatũ,
quomodo producit animam. Dicen-
dum, quod mediante matrice, quæ eſt
animata, & mediantibus virtutibus
proprijs animę penes ſtellas & plane-
tas ſpiritualiter repreſentantes ſpiri-
tualem influentiam, diuerſificantur
imagines hominum ſecundum Alber-
tum, & ideo quandoque contingit,
quod homo cum capite vnius porci ge-
neratur, quia aliqua ſtella tunc do-
minatur, quæ influit talem diſpoſi-
tionē. & ſic eſt expertũ, quod in la-

contingit Hominē naſci ad formā ? ex mala gen⁹ alteratione

pide

pide aliquo est facta imago scorpionis vel serpentis, quia aliqua stella vel cō-stellatio respexit ipsum & sibi impres-sit illam figuram, & ex hoc contingit, quod imagines aliquorum signorum sculptæ in lapidibus habēt curare quas-dam infirmitates, sicut recitat Hali in centiloq. Ptolomæi, & vidit quod imago scorpionis sculpta, curauit lęsio-nem factā in satellico a scorpione ani-mali, & sic videmus, quod quandoque aliqua corpora mortua sepulta, scilicet homines centum annis vel amplius ia-cent sine incineratione, & hoc fit per naturam stellarū respicientiū illud ca-dauer, ꝙ conseruatur sine incineratio-ne & cōbustione, præterea ex hoc pa-tet, quod quandoq; optimi amici fiūt inimici vna causa agēte particulari, & hoc accidit per influentiā planetarum repugnantiū, quib9 ipsi sunt subiecti.

ET per hunc modum manifesta-tur esse de Saturno propositum,

ſcilicet quod habet diſponere materiã et introducere talem formam: ſed quod Saturnus ſic ſemper dicitur regnare in embrionis cõceptione, ſic intelligitur, quòd ſuum regnare in hoc loco non ſumitur pro alio quàm influere talem diſpoſitionem, quæ ab alia parte cœli nõ eſt nata influi. Et ideò ſi in tali hora noctis uel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc eſt ex eo quòd ceſſat uirtus ſua, ſed aliquis alius planetarũ, uel ſtella apta nata eſt influere talem diſpoſitionem in materia, quam Saturnus influere non potuit, quia actus actiuorũ ſunt in patiente benè prædiſpoſito. Et ſi aliquis quæreret, cur ita ſit quod omnia

omnia tali cursu currant? Respondeo, quòd sic sunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia disponit secundum ordinationem sublimem, & cuilibet uirtutem propriam secundum exigentiam suæ naturæ ministrat.

Hic applicat solutionem ad propositum suum in speciali. Nota, per textum soluitur dubitatio directe in forma, quando arguebatur. Si primus mensis attribueretur Saturuo, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc semper regnaret Saturnus. Dico Saturnũ regnare intelligi dupliciter, vno influẽtia generali, alio modo influẽtia spirituali. Modo dicit, ꝙ Saturnus regnat omni die influentia generali, sed regimẽ spirituale Saturni est, quando fuerit in domo sua, & tunc ha

het maiorē influentiam. Nota, Saturnus est frigidus & siccus, ideo habet influere semini humidū & calidū, quę sibi contrariantur virtualiter, vnde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia simile additū alteri, non agit ipsum, vnde agens & patiēs in principio actiōis sunt dissimilia, sed in fine sunt similia, quia omne agens assimilatur suo passo inquantum potest mediante sua virtute, quia omne agēs naturale agit in suū contrarium, secundū vltimum suæ potentiæ, vt patet I. de Cœlo. Nota, litera dicit actus actiuorum, &c. Hoc patet ex signis manifestis, est enim quidā piscis generalis, qui vocat Scorpio, ille inficit manus piscatoris per rete, & non inficit rete, quia rete non est dispositū ad hoc, &c. Item sol calefacit aerem, & non orbes ipsos, s. inferiores se, quāuis sint sibi propinquiores, hoc est, ꝓpter indispositionē materiæ, & ideo peccauerūt, dicentes:

quod

quod licet fieri ex quolibet, hoc nõ vñ delicet, quia primus actus proprius habet fieri in propria materia sibi dispo sita. Item nota, quod propriæ dispositiones non corrumpuntur in aduentu formæ. Et ex hoc destruitur opinio, quæ ponit, ꝙ postquam materia menstrui est disposita, & quando hominis forma introducitur, tũc dispositiones primæ corrumpuntur, hoc non valet, quia tũc dispositiones frustra præcesserunt. Vnde dispositiones sunt medium recipiendi illud, quod fit de potentia materiæ. Nota, ꝙ author in litera ostendit se esse catholicũ, in hoc ꝙ ponit Deũ primordialiter oĩa disposuisse. Vnde philosophi mere naturaliter loquentes sic habent dicere, ꝙ ab ęterno sic deus disposuit planetas & stellas, & non de nouo & ideo Com. 2. de cœlo, totũ cœlũ piret ꝑpter illã inordinationẽ, q̃ fieret per illã stellã, & oportet quod cœlum non moueretur.

Post

Post hæc quæ dicta sunt: Iupiter aduenit, qui sua gratia & uirtute sua materiam disponit ad susceptionẽ formæ membrorũ, & caliditate sua uirtuali & casuali materiam fœtus confortat, & sua humiditate replet, quæ fuerunt desiccata à uirtute Saturni in primo mense, & sic Ioui attribuitur secũdus mensis.

Hic autor exequitur de alijs planetis quantum ad formationem fœtus, videtur quod planetæ nõ formant sic materiam fœtus, quia inter causam & effectum dicitur esse proportio: & si sic, sequeretur quod embrio generatus esset perpetuus, cum ipsi planetæ sint perpetui. Dicendum, licet causæ propinquæ sunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

TErtiò aduenit Mars, qui sua caliditate & siccitate formati materiam, diuidens à lateribus brachia, & diuidit collum à brachijs, & caput format & huic operationi attribuitur tertius mensis.

Nota, Mars est calidus & siccus, & ideo ipse habet formare crura & brachia, quæ sunt sicca. Oportet enim q̊d calor sufficiens congreget partes terrestres siccas, si debent fieri cura & brachia. Nota, quod ex litera habemus, quod caput formatur prius à Marte, quam cor à Sole. Huius causa est secũdũ medicos, quia in capite sunt omnia principia vitę, ergo primo formatur. Sed Aristoteles ponit, quod cor primo formatur, quia cor fluit ex omnibus membris,

Quartò

QVarto mense uirtus Solis aduenit, formas imprimit, cor creat & animæ sensitiuę motũ dat. Et hoc est uerũ secundũ intẽtionẽ medicorũ & quorundam astronomorum tamen secundum intentionem Aristot. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & uirtute eius omnia membra nascuntur, addunt enim quidã ad istam partem, dicentes, quod Sol est radix totius uirtutis uitalis, & tali operationi quartus mensis ascribitur.

Item Phil. propter illum textum ascribunt generationem hoĩs Soli, dicẽtes homo generat hominẽ & Sol, vt dicitur 2. Physſ. quia à sole virtus radicalis dependet. Contra, si sic, sequeretur quod homo deberet dici solaris & cœlestis

cœlestis creatura, quia effectus ab eo dem denominationem sumit à quo habet entitatem. Dicēdum, quod sol est causa remota, ideo non sumit denominationem effectus à sole.

QVinto tempore quædam exteriorum membrorū Venus sua uirtute perficit, & quædā exteriora format, aures, nares, os, & uirgam uirilem in masculis, & pudibunda, scilicet uuluam, mammillas, & alia membra in fœmellis: manuum & pedū separationem facit & digitorū, & isti quintus mensis aßignatur.

Nota, Venus est beneuolus planeta, & est virtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, scilicet os & aures, & testiculos, sed videtur quod testiculi debeāt primo generari, qa sunt principalia membra, sicut cor & caput,

put, mediantibus quibus se natura cõtinue saluat. Dicitur, quod testiculi non sunt ita principalia membra, sicut cor & caput, quia videmus testiculis ablatis adhuc viuere hominẽ: sed capite abscisso & corde ablato, vlterius ibi vitam non videmus.

SExto tempore influentia & regnatio Mercurij instrumenta uocis format, supercilia componit, oculos fabricat, capillos crescere facit, & ungues producit. Et isti operationi sextus mensis attribuitur, unde uersus:

Instrumenta nouem, sunt guttur, lingua palatum.
Quatuor & dẽtes & duo labra simul.

SEptimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim sua humi-

humiditate angustias carnis, & ambigenas carnes in superficie complet. Venus uerò & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori, nutrimentum dant. Et isti operationi datus est septimus mensis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit fœtum esse planum superficie, scilicet in cute. Item si aliquis puer nasceretur in septimo mēse, ille moreretur, quia non est adhuc debite formatus & consolidatus, ergo, &c.

Posteà influentia Saturni, cui octauus Mēsis asscribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & siccat, & per consequens stringit fœtum, et ideò aliqui Astronomi ponunt fœtum generatum

fœtum in octauo mense moribundũ uel mortuum esse, ut in sequentibus manifestabitur. Deinde in nono mẽse dominatur Iuppiter, qui sua caliditate & humiditate fœtum lætificat: & fœtus qui generatur in isto mense, est fortis, & benè dispositus, & longæ uitæ, & est fortis gratia caloris, & longæ uitæ gratia humiditatis.

Hic author ponit in quo mense Saturnus habet suum Dominium, & dicit, quod Saturnus in octauo Mense habet influere. Et nota quod si in aliquo membro deficientes pueri nascuntur vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus, hoc est, propter defectum materiæ. Similiter

liter si generarētur cum sex vel cum septem digitis, hoc esset ex abundantia materię.

Est autem adhuc notandū, quòd mēbra corporis organici duodecim signis Zodiaci attribuūtur. Primo ergo signum totius sphæræ cœlestis est aries, in quo quidem signo, Sole existente temperato, fit calidum & humidum, & tunc est motus ad generationem, & ideo motus Solis in arietem dicitur principium uitæ, & radix uirtutis uitalis, propterea arieti attribuitur caput in homine, & eius conditiones. Nam aries in cœlo est dignior pars cœli, quia principium diui-

sionis sphæræ per duodecim signa, sicut caput in homine uocatur dignior pars corporis, & ideò meritò arieti est aßignandum, & quia Sol currens in hoc signo calidum & humidum natura mouet, & caput in homine dicitur principium spiritus uitalis.

Postquam author ostendit influentiam planetarum & stellarum respectu fœtus, nunc consequenter prosequitur de effectu signorum. Nota, Aries est calidus & humidus, & correspondet veri. Ver enim est calidum & humidum, & tunc animalia maxime appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis existentis in ariete, & maxime in Viris tunc est appetitus. Propter hoc etiam mater ecclesia statuit ieiunium magis in illo tẽpore quam in alio tempore, propter luxuriam illo tẽpore restringendam, quia tunc homi

nes constricti hyeme reuertũtur ad vi gorem. Vnde versus.

Marte mares. Februóque canes,
Maio mulieres.

Nota, Aries habet dominari super caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, pro tanto, quia ipse Aries est principium vitalis operationis, sic & caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, & ideo medici dicunt quod virtus vegetatiua corporis est in capite principaliter determinate, sed in corde originaliter. Sed dubium est, vtrum vita magis consistat in corde quam in capite. Et videtur quod in capite, patet per Auicennam, qui dicit quod vidit arietem ambulantem corde extincto, hoc esse non posset, nisi vita haberet principium de capite. Sed cõtra hoc est Auerroys in 6. physic, qui ipsum deridet, dicẽs, se vidisse arietem currere hinc inde abscisso capite. Vnde Auerro. vult, ꝙ vita prin-

cipaliter & originaliter fit in corde, sed ex consequenti in capite. Sed medici sunt multũ sensuales, & hoc ideo, quia vident in capite esse sensus virtutum, ideo dicunt vitam consistere in capite principaliter, sed non est ita, immo in corde. Sed quid dicemus ad autorem in litera, qui dicit quod caput est nobilior pars corporis. Dicendũ, q hoc uerum est secundũ apparentiã & maiorem operationem spirituũ vitalium, quia in eo apparent magis operationes vitæ quã in corde. Vnde nõ dubito, quin natura nobiliorem & meliorem partem corporis collocauit in medio corporis, nam cor est primum viuens, & vltimum moriens, hoc nõ esset nisi cor esset principalissimum membrorum corporis.

TAuro quidem collũ, humeri & scapulæ Geminis attribuũtur, cãcro manus & brachia, leoni quidem pe

ctus & cor & diaphragma, uirgini stomachus & intestina, & costæ, & la certi attribuuntur. Et hoc uidetur esse medietas corporis secundũ cursum medietatis cœli, uidelicet ut à parte septentrionali est annotata. Libra uerò secundā partē corporis respicit, scilicet renes, & est principium cæterorum membrorum. Scorpio uerò loca libidinis respicit, tàm ex parte uiri, quàm ex parte mulieris. Sagittarius nares, & ea per quæ natura secessum dimittit, & posteriora respicit. Capricornus uerò genua & alia inferiora respicit. Aquarius uerò tibias respicit. Piscis uerò quod est ultimum, formatio-

tes pedum respicit & plantas, & sic breuiter habitum est iudicium ex parte duodecim signorum.

Hic author ostendit de alijs signis dicens, vt patet in textu. Nota, litera vult in tantum quod Luna existente in talibus signis, quæ respiciunt illa membra, vt patet in litera in illis mẽbris, non debet fieri minutio sanguinis Luna existente in aliquo signorũ.

ET non opinetur aliquis illa ficta fore. Nã fides huius in multis experimentis, ualet inueniri. Noscat ergo experimentum quiuis, quod malum & uenenosum est tangere aliquod membrum Luna existente in tali signo illius membri, & causa istius est, quia natura Luna auget humiditatem,

tem, quod experimur ad ſenſum, quod ſi carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur uermes in carnibus, & illud non ſemper apparet eodem modo, ſed præcipuè in ſpeciali ſtatu Lunæ.

Hic author confirmat dicta ſua per experimenta. Nota, ſi carnes in plenitudine Lunæ ponerētur ad radios Lunæ, & tunc conuerterētur in Vermes, & tunc magis quàm in alio tempore, quia tunc Luna eſt multum humida. Et ideo dicit autor in ſpeciali ſtatu Lunæ, & hoc patet ſi aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, hoc noceret ſibi, qa omnes humiditates conuenirent in locum Vulneris, & Luna augmētat humiditates, & ſic humiditas nimis ſiet intēſa, ſed ſi ponatur ad radios Solis, non eſt nociuum, quia ra-

 dij Solis

dijs Solis faciũt humiditatem exalare & ſic ex iſtis patet, quod ſemper in plenilunio Menſis maioratur humiditas, ſcilicet cerebrum, medulla & menſtruum, & ideo tunc difficile eſt ſtudere propter humiditatem cerebri nimis intenſam.

*V*T *illud ſanè intelligatur, eſt aduertendum, quod quatuor ſunt ſtatus Lunæ ſecundũ Albertum in tracta. de ſtatu Solis & Lunæ. Luna uero in prima eius intenſione eſt calida & humida uſquequo eſt ſemiplena, poſt hoc nunc dicitur calida & ſicca quouſq; ſit plena, Deinde eſt frigida uſque eſt ſemiplena in decremento, ultimo uero eſt frigida uſq; ſoli adiungitur. & in hoc ſtatu maximè humectat*

humida.

humida putrefaciendo, ideoq; cum Luna augeat in omnibus membris humiditatem, tunc lædere membrum ferro est idẽ, quod grauiter uulnerare, quia malum est humiditatem addere humiditati, & sic per cõsequens augmentatur nocumentum.

Hic confirmat dictũ suum. Nota, quod prima quadra correspondet aeri, qui est calidus & humidus, & qui generãtur in ista quadra, fiunt sanguinei. Secunda quadra est similis igni calido & sicco, & tũc in illo signo generãtur cholerici. Tertia quadra correspõdet terræ, quæ est frigida & sicca, & tũc nascũtur melancolici. Quarta quadra correspõdet aquæ, quæ est humida & frigida, & tũc nascũtur phlegmatici. Et secũdũ hoc dicũt aliq, quod si carnes ponerẽtur ad radios Lunæ, cũ fuerit in quarta qua-

quadra, tūc citius cōuerterētur in vermes quā in plenitudine lunæ, quia maxime est lunæ humiditas vigorosa.

Nota, si aliquis doluerit in quarta quadra, tunc nō debet trahere sanguinem, nec vulnerari, & maxime in cerebro. Ratio est, quia tunc per illam vulnerationem humiditas augmentaretur nimis, & ideo fieret nociuum in membro.

SCiatis autē socij mei, quāuis quædam mulieres causam rei huius occultam ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoscūt, & plura mala ex isto operantur, ut cum uir est in coitu cum eis, accidit quandoque uiris magna læsio & grauis infectio ex infectione membri uirilis per ferrum appositum per eas, prout quædam mulieres

mulieres uel meretrices doctæ sunt in illa nequitia & in alijs. Et si fas esset dicere, hoc quidem describerem, sed quia proprium meum creatorem timeo, ideò de illis occultis ad præsens nihil manifestabo.

Hic ponit quædam notabila, vt patet in litera. Nota quod quædam mulieres sunt ita cautæ & astutæ, & accipiunt ferrum, & apponunt vuluæ, & istud ferrum lædit virgam, sed vir non percipit propter nimiam delectationem & dulcedinem vuluæ, postea tamen sentit, ideo maxime cauendum est, ne fiat coitus cum menstruosis mulieribus, quia exinde posset homo incidere lepram, & quandoque in magnam infirmitatem quia venæ transeunt à singulis mēbris ad testiculos, ideo testiculis læsis cito potest lædi totum corpus. Vnde dicit

ficit Dya. Si mulierem menstruosam scienter accesseris, totum corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quod vix infra mensem verum colorem, & fortitudinem rehabebis, & sicut liquidum vestimentis tuis adhæret, sic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hypocrates de naturis hominum: Mulierem menstruosam non accedas, quia ex isto fœtore aër corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota, author timet DEVM scribendo secreta vsque ad vltimum, ne aliquis expertus forte malum operaretur per illa secreta.

Item de quarto statu Lunæ præcipuè possumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod sumitur, quòd radij Lunæ de nocte sub-

ntrantes et peruenietes ad caput dormientis, faciunt dolorem capitis et fluxum reumatis. Et *causa huius dicta est prius.*

Hic ponit aliud experimentum de quarto statu lunæ, nota quod causa huius est, quia tunc luna est multum humida, & quia reuma causatur ex superfluitate humiditatis, ideo facit catarrum, Vnde Versus, Ieiunes, vigiles, faciens sic reumata cures. Et quia humiditas lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipsam, gratia huius augmentationis fit fluxus per nares, & si tunc illi radij uenirent Vulneratum usque ad mortem læderent ipsum, ideo Vulnerati præseruādi sunt à radijs Lunę.

DE INFLVENTIIS PLANETARUM. Caput III.

Post hoc uerò ad influentias planetarũ (quos antiqui uocauerũt deos naturæ super hominem ex parte corporis & animæ) nunc reuertamur, & cætera.

Postquam vero author ostendit, quomodo per planetas habet formari fœtus, hic ostendit quomodo isti planetæ se habent ad fœtum ex parte animæ, vel corporis, vel simul. Nota, quod planetæ bene dicũtur dij naturæ

Ratio

Ratio, quia natura regitur ab ipsis, sicut regnũ à rege. Vnde totus ille mundus sensibilis, contiguus est à superiorib. lationibus, vt tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres, si planetæ sunt dij naturæ, quid tunc facit cœlum stellatũ: Dicitur quod hoc est causa vniuersalis naturæ & vniformis, sed planetæ diuersificant effectum secundum eorum motum, vnde planetę dicũtur à planos Græce, quod est planum, siue error Latine, non quod in se errent, sed quia ex eorum motibus fiunt diuersi errores in mundo & in effectibus.

SAturnus q est superior, obscurior & grauior & tardior alijs planetis cœlestibus, facit natum qui sub eo nascitur, fuscum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & bene bar-

 batum

batum, & talis homo continet ſubtile pectus, & habet ſciſſuras in calcaneis figuraliter, & hoc eſt ſecundum diſpoſitionem figuralem. Secundum uerò animam malus eſt, multum perfidus & malitioſus, iratus, triſtis, & malignæ uitæ, fœtida diligens, & turpia ueſtimenta ſemper induens, & non eſt luxurioſus, & in pluribus Venerem minimè diligens, imò naturaliter abhorret: unde breuiter notandum, quod ſecundum intentionem magiſtri mei in illa ſcientia experti, quicunq; natus fuerit ſub Saturno habet omnes malas diſpoſitiones corporis.

Hic author proſequitur intentum

ſuum. Et diuiditur in ſeptem partes ſecundum quod ſeptem ſunt planetæ. Nota, quod Saturnus eſt ſupremus planeta, & cõplet curſum ſuum in XXX. annis, ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci à quo incipit. Et ſecundum Ptolomæum, & magiſtrum Rabimoyſen, Saturnus eſt planeta ſupremus et maxime diſtat à terra, ita quod ad illã partem vbi tãgit ſphæram Iouis, homo veniret à terra in quinque millibus annorum, & in ſeptingẽtis, & trigintaquatuor annis, & in ſeptuaginta ſeptem ſeptimanis, & in tribus diebus, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria. Et ſecundũ aſtronomos Saturnus eſt tãtæ magnitudinis, quia eſt nonagies maior quàm tota terra. Item dictum eſt in litera quod Saturnus eſt multum tardus in motu ſuo, hoc debet ſic intelligi, quod in tempore longiori cõplet curſum ſuũ. Vnde Saturnus eſt bene tri-

gesies maior Sole, quantum ad suum orbem, & siut Sol pertransit suum orbem motu proprio per Zodiaci signa in vno, sic Saturnus in X X X. annis, & sic mouetur ita velociter sicut Sol. Verbi gratia, Si duo homines ambularent, vnus per triginta dies perambularet triginta miliaria, alter vnum miliare, tunc alter qui ambulat vnum miliare, ambulat citius, non tamen velocior est in motu, eo quod in æquali tempore pertransit de spacio secundũ philosophum sexto Physicorum. Item nota, quod litera dicit, Saturnus facit natum suum fuscum in colore. Ratio est, quia Saturnus est similis terræ, quia est frigidus & siccus, obscurus & niger, & virtualiter facit natum obscurum. Item facit natum pilis duris, quia est terrestris complexionis, & ideo in fœtu humores multos causat & grossos, à quibus generantur grossi pili. Item na
tus

tus eius est tristis, quia melancholicæ complexionis virtualiter, & melancholici sunt tristes, quia semper inclinant se ad terram. Item natus eius est piger in incessu, quia ipse est grauis sicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item, ipse non appetit coitum quia est siccus, & si vult appetere, posset vti calidis bene cõditis, humidis cibarijs. Itẽ ille natus semper est inuidus & perfidus, quia nullum habet gaudium, sed semper melancolizat & eius somnia vt plurima fiunt vera, sicut uidemus fatuos, qui prædicunt sæpe futura per phãtasias & melãcolias, & ipse sẽper cupit sedere in angulo solitarie. Item nota, litera dicit, q; ipse habet scissurã in calcaneis, i. diuersiones in pedibus circa anteriorẽ partẽ, sicuti equi, & calcaneus est vna pars pedis in anteriori parte, qua primo terrã calcamus, &c.

Iupiter uerò stella regalis existens,

pia, dulcis & lucida, temperata & prospera, facit natum optimum, quia nata sub eo dat faciem pulchram, oculos claros, et barbamrotundam. Et figurat duos dentes superiores magnos et æqualiter diuisos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos. Secundum animam uerò facitnatum bonũ & honestum ac modestum, & erit longæ uitæ, diligens honestatem, diligensq; uestimenta pulchra & ornata, & delectabiles sapores, odores ei placẽt, & erit misericors, largus, iucundus, uirtuosus, et uerax in sermonibus, incedens honestè, & multum prospicit in terram.

Ponit

Ponit de secundo Planeta, qui dicitur Iupiter, vnde secundum astronomos complet cursum suum in XII. annis, ita quod sub quolibet signo moratur ad vnum annum, vnde secundum Astronomos Iupiter multum distat à terra, quia ad illam partem vbi est propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in DXXVI. annis, & IIII. septimanis, & V. diebus, supposito, quod dieta esset X. miliaria: & magnitudo eius est talis, quod quinquagesies est maior terra. Item Iupiter dicitur fuisse ille qui expulit patrem à regno, sic Iupiter expellit operationē Saturni, quia sibi contrarius est per totum, vt patet in litera: quia secundū Astronomos, q nascitur sub Ioue, peruēiet ad multos honores, facit ad faciem pulchrā, & facies est nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie, quā in alijs membris, & facit hominem albū

rubedine permixtum, quia ille color eſt pulchrior inter alios, quia eſt ſanguineus. Item facit barbam rotundam, quia rotunda figura eſt nobiliſſima figura, ex ſecundo de Cœlo. Et ideo caput pueri rotundum eſt diligendum, ideo nutrices ſolent comprimere & rotundare facies & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calore eſt cauſa longitudinis pilorũ, Vnde pilus eſt ſuperfluum & reſiduum humiditatis, quod exit per poros. Et qui cito barbeſcũt, ſunt bonæ complexionis.

Item natus ſub Ioue, eſt bonus ſecũdum animam, fidelis & addiſcens, & coitum appetens, & bene appetẽs gratiam caloris, potens in opere gratia humiditatis ſufficientis, & bene capit ſingula, quę audit, quia habet ſpiritus habiles & ſatis humidos, qa humidus bene recipit, quia calidus bene dele-

ctatur

statur. Et non est piger, ideo spiritus sensuum exteriorum deferunt species sensibiles ad virtutes interiores animę, scilicet ad virtutem imaginatiuā, cognitiuam & ratiocinatiuam.

MArs cùm sit intemperatus in caliditate et siccitate secundū hoc facit natū suum rubei coloris, cum quadā adustione et obscuritate, sicut uidetur in his, qui paßi sunt à Sole, et habet paruos capillos, & paruos oculos, totum corpus habet curuum & grossum aliqualiter. Secundum animam uerò fallax, inconstans, inuerecundus, irascibilis, proditor, discordias & bella seminans, & superbus erit.

Hic exequitur de tertio planeta,

qui ditur Mars. Nota quod Mars mo-
uetur taliter ſub Zodiaco, quod com-
plet curſum ſuum in duobus annis, &
diſtat à terra ſic, quod ab illã partem
vbi propinquior eſt terræ, homo ve-
niret in CCCC. & XC. annis. & XI.
ſeptimanis, & quatuor diebus, ſuppo-
ſito, quod dieta eius eſſet nouem mi-
liaria:

Item nota, caliditas & ſiccitas ſunt
cauſa aduſtionis et criſpitudinis crini-
um, vnde nota, nati ſub Marte, habẽt
paucos crines cauſa ſiccitatis, & habẽt
curuos ſeu criſpos crines gratia adu-
ſtionis. Iſta apparent, quia videmus
cum calamiſtro ſummo calefacto cri-
nes criſpantur, patet etiam quod cri-
ſpitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus ſub Marte eſt rubei ca-
loris, cum quadam obſcuritate, quia
color rubeus cauſatur ex eo, quia cali-
dum agit in humidum, & conſumẽdo
humidũ reliquit ſiccum, ſicut videm9
quando dẽbẽt comburi lateres, quod

ante cōbustionem non sunt rubei, sed postea consumpto humido efficiuntur rubei. Et isti nati habent paruos oculos, quia oculus est membrum, in quo viget humiditas, qa oculus est aqueæ naturæ ab extrinseco, secundo de Anima, quod patet, si læditur, exit aqua, & Mars est calidus & siccus, ideo non potest formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exsiccat cerebrum, & cor incendit, & sic ira generatur circa cor. Vnde ira est accensio sanguinis circa cor, & ideo Mars secundum antiquos vocabatur Deus belli. Itē est fallax. Ratio, quia est siccus & calidus, & sic semper est iracundus, et cogitat de malo, vt fallat homines & prodat. Item satis appetit coitum, quia calidus, & modicum potest, quia caret humiditate.

SOl quidē regalis stella existens lumen mūdi & oculus uocatus, natus

ſub eo facit carnoſum, & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cum quadam rubedine, bene barbatum, & longos capillos. Secundum animam uerò, ut quidam ſcribunt, facit hypocritam & malum, iuſtum in exteriori parte apparentem, & facit homines multum ſcientes ſecundum aliquos. Sed inueni aliquos dicentes, quod natus ſub illo planeta eſt regularis, religioſus, profundæ deuotionis, ſapiens, diues, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta, qui dicitur Sol. Vnde Sol de ſua natura eſt planeta calidus, & ideo influit nato

ſub

ſub eo calorem, & eſt ſiccus, ſed tem-
perate. Sed dices, ſi Sol eſt ſiccus ſicut
Mars, quare non influit eundem effe-
ctum: Dicendũ quod propter calidita-
tem & ſiccitatẽ Sol virtualiter eſt hu-
midus, & non ſiccus, niſi temperatè.
Item, Sol ſecundum antiquos diceba-
tur pater deorum, quia Sol eſt princi-
pium vitę, id eſt, influẽs eſſe omni rei,
ita quod Sol per eius acceſſum ad he-
miſphærium noſtrum influit fertilita
tem, & generationem: & poſt eius re-
ceſſum videmus flores areſcere. & ter
ram fieri aridam, & in quolibet ſigno
manet quadraginta dies, & curſum ſu
um perficit in vno anno, motu pro-
prio & naturali. Et ſecundum Aſtro-
nomos tantum diſtat à terra, quod ad
illam partem, quæ propinquior eſt ter
ræ, homo veniret in CCCC. & XXX.
annis, & XXVI. ſeptimanis, & duob.
diebus, ita ꝙ dieta eius eſſet decem mi
liaria. Itẽ natus ſub Sole, eſt hypocrita:
& di-

& dicitur ab hypo, quod est ſub, & criſos aurum, quia habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia, Verſus.

Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita,
Mente licet tacita latens anguis aconita.

Item ſol calefacit tẽperate, & ideo facit natum ſub eo magnæ ſapientiæ, quia calor ſaltẽ moderatus, eſt inſtrumentum operandi virtutes animæ, qa calor facit ſpiritus agiles & prõptos. Itẽ dicunt quidam. Natus ſub ſole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis eſt & iucũdus: ideo Deus prouidet ſibi de omni bono. Item ſol ſecũdum Ptolomæum in Centiloquio ſuo dicitur eſſe octies maior, quam tota terra.

Venus eſt ſtella beneuola, & facit natum pulchrum, & maxi-

rè oculis & superciliis carnosum, mediocris staturæ: secundum animam uerò blãdum, facetum, eloquentem, musicalia diligentem, uoluptatem, gaudiũ & choream desiderantem, ornatum corporis diligentem & suauiter incedentẽ

Prosequitur de quinto planeta qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, quia antiqui venerabãtur eã causa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit, secũdo de vespere dicitur Hesperus, quia vesperum de nocte indicat, solem tamen sequendo, & habet colorem candentem & fulgentem inter sydera, & complet cursum suum in CCC. & triginta octo diebus, & Venus est in magnitudine

tudine; sicuti vna pars de viginti octo partibus terræ: & secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad illam partem, vbi propinquior est terrę, homo venit et in sexaginta quinque annis, & XIX septimanis, & vno die: supposito quod dieta hominis esset decẽ miliaria. Nota, Venus est planeta calidus & humidus virtualiter, & facit natũ luxuriosum & pulchrũ, quia gratia humiditatis facit ipsum posse in opere. Item facit natũ diligere musicalia, quia musica est vtilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, supposito quod Venus & Saturnus venirent secundum oppositum, tunc natus illo tempore non esset omnino malus, nec omnino bonus, sed medio se habere modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni, quantum potest, & sic facit medium.

Mercurius, quem aſtronomi ſolent aſſequi, aſſerunt, & eius radios contrahi, facit natū corpore gracilem, ſatis paruæ perſonæ, barbæ pulchræ & raræ. Secundum animam uerò erit ſapiens & ſubtilis, philoſophiam diligens & ſtudium, & erit bonorum morū & perfecti ſermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamen non multum fortunatus. In eo bona conſilia uigēt, uerax, & nullius perfidiæ, expers infidelitatis, & inſcius, & non conſcius, id eſt, ſocius in malo.

Hic exequitur de ſexto planeta, qui dicitur Mercurius. Nota, quod Mercurius ſemper graditur cum Sole, & nunquam ab eo diſtat amplius, quàm

triginta gradibus. Colorem habet radiantem, raro propter vicinitatem Solis videtur, sed tamen in meridie mediãte speculo videtur. Et dicitur Mercurius, quasi mercatorum kyrios, id est, dominus, quia mercatores indigẽt eloquentia, vnde Mercurius dicitur deus eloquentiæ, & complet cursum suum in trecentis & triginta tribus diebus, ita quod modicum minus quã per annum, & quantitas Mercurij est sicut vna pars de viginti duabus millibus partibus terræ, ideo stella est parua.

Litera dicit, quod Mercurius cõtrahitur, à radijs Solis. Ratio est, quia cõtinue mouetur sub Sole, & propter radios Solis videri non potest quia maius lumen obfuscat minus. Item natus sub eo diligit philosophiam, quia facit natum subtilem secundum animã, ideo diligit subtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur

tur infirmitates, eſtque ipſe boni conſilij.

LVna cùm ſit uelocioris motus, facit natum uagabundum ſermone uerum, nullius ſeruitij, iucundum, & mediocris ſtaturæ, & habet inæquales oculos, ſcilicet unum alterο maiorem.

Exequitur de vltimo planeta, qui Luna dicitur. Septimo nota, quod Luna eſt velociſſimi motus, ideo natus eius eſt vagus, nec poteſt durare in aliquo officio vel ſeruitio. Et quod Luna eſt velociſsimi motus, patet, quia quanto planeta eſt inferior, tãto citius mouetur, quia Luna complet curſum ſuum in viginti ſeptem diebus, & ſeptem horis. Secundum Aſtronomos tantum diſtat à terra, quod ad eã partem vbi propinquior eſt terræ, ad cõ-

cauum orbis lunæ homo veniret in duodecim annis, & LVIII. ſeptimanis, & tribus diebus, ſuppoſito, quod dieta eius eſſet decem miliaria cum dimedio. Nota, quod Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum Sole, habet maiorem vigorem & vim, & in nouilunio, & in quolibet Menſe anni complet curſum ſuũ per XII. ſigna. In Luna videmus maculam, & cauſa huius eſt per Comment. ſecundo de cœlo, quia Luna eſt corpus rotũdum & rarum & denſum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non poteſt reuerberare lumen Solis, & penetrat ipſum in medio, & per hoc patet obſcuritas.

ET ſciendum quòd omnes ſtellæ, & aliæ partes corporis ſupercœleſtis illa officia diuinitus exequuntur, & ſemper ſic agunt, & ſic nunquã expedi-

pediuntur, quantum ex parte eorum, & ideò fas est dicere secundum ea quæ dicta sunt, omnia inferiora à superiori bus reguntur, & ideò illa quæ diuino sacrificio & bestiali immolatione, & alia quæ in mundo sunt, non possunt re mouere actionem corporum super cœlestium dantium uitam & mortem.

Hic author ponit vnum notabile, quod prius dictum est, quod natus sub diuersis Planetis, diuersimode regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem sunt stellæ sic ordinatæ: Respondetur, quod per diuinam naturã talis ordinatio facta est. Deus enim sic ordinauit dominia planetarum, & illud patet duodecimo Metaphysicorũ. Et author vult, quod per ieiunium & sacrificium bestiarũ,

 non

non poteſt remoueri planetarum curſus. Illud probatur, quia motus cœli ſemper eſt vniformis & regularis, ſeptimo Phyſicorum, & ſemper inuariabilis. Sicut ergo Deus inſtituit ab æterno, ſic ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contra, Sapiēs dominabitur aſtris, ſecundū Ptolomæū & Theologos, & hoc non eſſet, niſi curſus planetarū & effectus impediri poſſent. Reſpondetur quod ſapiens ſic dominatur aſtris. Quando videret aliquem effectum Saturni de neceſſitate, vt frigiditas, tunc poteſt ſe cauere à nocumento, ſed non poteſt impedire eorum effectum ſimpliciter, quādo ita ſemper agant. Et author loquitur naturaliter, cum dicit per ſacrificia non poteſt remoueri effectus planetarum, quia Theologus tenet ibi oppoſitam partem, quia omnia ſunt in potentia Dei, & Deus agit libere, & ſæpe exaudit orationes fidelium.

EX istis uerbis sic fortè aliqs crederet me siccadere in duplici peccato. Primò quidem, quia statim uisa superficie uerborum concluderet ex eis uerbaliter, omnia de necessitate uenire. Secundò quod me occultorem Christianæ fidei uellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte, ideò eam omittimus. Et de illis planetis & uiriliter de superioribus corporibus cœlestibus, quo ad influētiā respectu inferiorum in tatū dictum est. Est autem notandum, quod aliquando plures fœtus nascuntur in matrice, hoc autem est per disgregationem seminis in ipsa matrice, quia matrix habet

bet cellulas in se: cum autem in quamli-bet cellulam recipitur materia fœtus, ibi fiunt multi.

Hic respondet cuidam quæstioni, quia aliquis posset cõtradicere autho ri. Ex dictis namq; patet, quod omnia ex necessitate veniunt, quia eueniunt iuxta cursum planetarum, & ille non potest impediri, secundum authorem. Vnde omnia bene eueniunt ex necessi tate conditionata, sed absoluta: hoc declarat, qlibet effectus q de necessita te euenit, stantibus suis causis necessa-riis & infallibilibus. Vt dicit Aristo-teles secundo Posteriorum: sed quia maior quãdoque est indisposita, ideo eorum effectus impediuntur per acci dens: & sic supposito, quod virtus pla netarum in tali signo indicat mortẽ, tamẽ adhuc homo per remedia potest conseruari: & sic materia non est dis-

posita

posita seu apta ad talem effectum. Ex
lo patet error illorum, qui dicunt
omnia euenire de necessitate constel-
lationis.

DE GENERATIO-
ne animalium imper-
fectorum. Ca-
put IIII.

VT autem ea quæ dicta sunt lucidiori lumine cognoscantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiant in matrice & plures pueri nascantur, sicut duo gemelli, oportunum est modicum transgredi ab hominis generatio-

ne, & uidendum est de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex semine, sed putrefactione generantur. Iuxta quod notandum, quòd illa animalia imperfecta, sicut muscæ & similia, non semper eodem modo generantur, sicut perfecta aïalia, quia per decisionẽ seminis non generantur, sed ex putrefactis, ut patet quarto Metaphysicorũ.

Caput quartum, in quo author agit de formatione fœtus in vtero & primo facit digressum à proposito. Secũdo regreditur ad propositum, vbi respondeamus, quòd muscæ & araneæ sunt animalia imperfecta: non sunt de perfectione vniuersi, non tamen sunt omnino frustra, quia natura ipsa ordinauit, vt malos humores absorbeant, vt eo melius homines à malis humoribus præseruarentur.

VTrum autem animalia eadem ex ſemine uel ſine ſemine ge- rantur, dubitatio eſt apud plures. pinio enim Auicen. lib. de diluuijs t, quod eadem animalia ex ſemine & ne ſemine generātur: & hoc delcarat, uia diluuiū fieri poteſt adhuc uniuer- le & in tali diluuio corrumperentur mnes uiuentes, corruptis autem omni- us uiuentibus, fierent influentiæ in ca lauera mortuorū, quæ putrefacta ſunt, & tunc ex uirtute cœli generabuntur eadem quæ prius fuerunt, ita quod u- num generabitur ex putrefactis, & a- liud per deciſionem ſeminis ſibi ſimile generabit in ſpecie : igitur eadem ex

ſemine

ſemine & ſine ſemine generabuntur. Et declarat poßibilitate huius ad ſenſum, dicens: Capiantur capilli mulieris menſtruoſæ, & ponantur ſub terra pingui ubi iacuit fumus tempore hyemali, tunc in uere ſiue æſtate quando caleſcent calore Solis, generabitur ſerpens longus & fortis, ille ultra generabit ſibi ſimilē in ſpecie, per deciſionem ſeminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tēpore ſuo quidā mus erat factus ex putrefactione, & ille ultra ſibi generauit ſimilē in ſpecie ex ſemine. Plures poſſent adduci rationes, ſed prædicta ſufficiunt, quia longum eſſet omnia accidētia ad illam materiam enarrare.

Hic

Hic author mouet dubium. Primo ponit opinionem Auicennæ & rationes eius. Secundo reprobat illam ibi breuiter. Ad illam opinionem nota, quod Auicēna posuit datorem formarum, vt per Comment. XII. meta. & III. & ideo ipse vltra posuit, quod virtus diuina mediante motu planetarū possit infundere formas, & dare esse, nunc vltra ex putrefactione rebus generatis, illa vtraque generant sibi similia, sicut posuit, si virtus solis in terra producit plantam, quod illa mediante fructu & semine posset producere aliā plantam. Nota, quod crines mulierū menstruosarum sunt multum humidi, grossi & venenosi, & ideo si ponantur sub pingui terra in hyeme generabuntur humiditates, & venenositas per solis virtutem, & possunt verti in serpentes. Sic dicitur basiliscus fieri artificialiter in fimo ex ouo. Vnde fimus est terra pinguis, aruinata, humidita-

te re-

te repleta, ideo facit aliquid fructifi re, vnde in terra arida & ficca illud habet veritatem. In hyeme fimus intra est humidus & calidus sufficien ter, quia frigus circunstans non per mittit calorem innatũ exhalare & re cedere. Nota, quòd mus qui generatu ex putredine terræ est grosiior ali mure generato per decisionẽ seminis & ille habet caudam maiorem, & es multum venenosus, quia materia fuit putrida valde ex qua productus est. Item Auicenna posuit quendam vitu lum cecidisse de cœlo, quem dixit ge neratum fuisse in aëre ex putrefactio ne.

Sed breuiter ad illam opinionem di cendum est, quòd ipsa nõ est uera. Et ratio est, quia secundum Philoso phum 8. Physic. sicut aliquis habet pro priam materiam, sic proprium habet

agens,

...ens, quia tali materiæ est talis for...
...t, quia alius est actus materiæ, & a...
...us est actus formæ, ut dicitur 8. Meta...
...hy. & cùm illa animalia habent di...
...ersas formas, ergò & materias & per
...nsequens diuersa agentia & gene...
...ntia habebunt. Intentio enim Phil.
... Phys. est, quòd eadem animalia sol...
...m secundum speciem possent fieri ex
...mine & sine semine, sicut sanitas quā
...oq; fit ab arte, quandoq; à natura. Sed
...n hoc differt ab Auicēna, qui ait, quòd
...unquàm animalia perfecta sine semi...
...e fiant: secundum autem Philo. hoc nō
...st uerum: differt etiam ab eo, quia se...
...undum: doctrinam Philo. I. Methæo.

Dissua...

Diluuium uniuersale est impoßibile apud naturā, tàm per ignem quàm per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus, quòd diluuium fit ex constellatione humectante, ideo si constellatio humectans respicit unam partem terræ, tunc alia opposita terræ respicit aliam partem, scilicet constellatio desiccans. Et quantum una humectat in una parte, tunc alia desiccat in alia parte, ideò impoßibile est quod dicit Auicenna.

Hic improbat opinionē Auicennæ. Et non rationem Commētatoris probando, quod generatum ex semine, & sine semine, differunt specie, sic quod agens est diuersum & recipiens diuersum, & sic receptum erit diuersum,

sed

ſed à propagatis, & à putredine gene-
ratis, ſic eſt, quod materia eſt alia ſcili
cet ſemen & putredo, igitur &c. Item
agentia ſunt duplicia, ſicut virtus So-
lis, & ſtellarum cum calore incorpora
ta in putrefactis ab vna parte, & agen
tia à quibus ſemina deciduntur ab a-
lia parte, ſcilicet in propagatis: ſic illi
duo mures differunt ſpecie, & ſi ſerpẽs
ſit, generatur à crinibus & vltra alius
generatur per deciſionem ſeminis, il-
li differunt ſpecie. Nota, quod impoſſi
bile eſt fieri diluuium vniuerſale, quia
planetę nõ poſſunt ſic concurrere, ſed
bene fit diluuiũ particulare, Vt ſi om-
nes planetæ frigidi concurrerent in
hoc frigido ſigno piſcium, quia illud
ſignum eſt ſummè frigidum, ideo con
tingere poſſet, quod diluuium tũc ge-
neraretur in vna regione, quam illud
ſignum reſpicit, & ſic non poſſet fieri
niſi miraculoſe vniuerſale diluuium.
Legitur enim quod factum fuit dilu-

uium vniuersale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propositũ, cùm naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiã videmus, quod tẽpore hyemali in vna religione plus generatur de aqua, & in regione opposita, vbi est ęstas, plꝰ generatur de aëre & igne, secundũ cursum planetarum.

Respondeamus et dicamus, quòd quædam sine semine generãtur, & causam huius generationis reddit Philoso. 4. Methæororum dicens, Calor disgregans corpus mixtũ, facit per hoc quod subtile extrahit, & relinquit grossum: & non est absolutè calor, sed est uirtus constellationis cœlestis. Et philosophi intentio est, quod materia, ex qua animal sine semine nascitur, est

aliqua

aliqua humiditas subtilis, in qua qdem calor naturalis sæpè agit ex parte cœli, qui dū ꝓportionatus est materiæ, in q̄ quidē materiā forma talis animalis debet introduci, hāc humiditatē calor cœlestis iā dictus, segregat à qualibet parte grossi terrestris. Et secundū intentionē Philosophi. 7. Methæororū hæc generatio est uniuoca, saltē uirtualiter, nō autē formaliter, Per hoc soluitur dubitatio, quam quidam faciunt, dicentes: Omne quod generatur uniuocè, ex sibi simili generatur in specie. Verum est, aut formaliter aut uirtualiter, ut iam dictum est. Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfe-

perfecta nascuntur. ut ex equi sterco- re nascũtur muscæ, uespæ, et plura alia, & diuersi coloris & figuræ, & similiter scarabæi.

Hic soluit dubitationem, & respondet secundum intentionem suam. Nota quod secundum Albertum talis est modus generationis animaliũ ex putredine, quia calor Solis quando protenditur vsque ad materiam putridã, tunc extrahit humidum subtile ab illa materia, & generantur quædam pelliculæ, ita ꝙ calor interior nõ permittitur exire & tũc virtute solis ille calor, q est in materia putrida, petit exitum, & impeditur, & ex tali motu sursum & deorsum generatur quidã spiritus pulsans, mediante quo spiritu vita producitur in tali materia. Et si quæratur, Vtrum ille spiritus pulsans sit

ſubſtantia vel accidens. Dicendum, ꝙ eſt ſubſtantia, quia mediante virtute formatiua ille ſpiritus agit, & quia agens non niſi mediante ſpiritu ſubſtãtiam producit, ideo neceſſe eſt illũ ſpiritum eſſe ſubſtantiam, & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur vtrum ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus. Dicendũ eſt quod ille ſpiritus nõ eſt formaliter animatus, ſed virtualiter, quia educit animam viuentis effectiue de illa materia putredinali. Et ideo Auicenna in duodecimo Metaphyſicorum, in illa digreſsione vbi improbat Auerhoim, Platonem, & Themeſtium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed autor dicit calor ſolis attrahit humidũ à putredine. Probo per experientiam. Accipio vnum murem putredinalem, & ponam in locum vbi ſunt radij ſolares in vigore, inuenio quod calor ſolis

solis facit exhalare totã materiam muris, ita quod nihil remanet ibi nisi pellis. Nota, quod generatio sexto Metaphysicorum diuiditur, & quædam est vniuoca, quædam æquiuoca. Aequiuoca est, quando formaliter generans & genitum differunt specie, vt si generatur mus de terra, &c. Vniuoca est, quando generans & genitũ conueniunt in specie, vt homo generat hominem vel equus equum. Et ex illo soluitur dictum Philosophi VI. Metaphys. quando dicit: omne quod fit, à simili suo in specie fit. Verum est de generatione vniuoca, sed non æquiuoca. Nota, quod animalia generata ex putredine, non habent semper eundem colorem, speciem, vel figuram. Ratio est, quia ista animalia differunt specie, modo quæcunque differuut specie, etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia ista consequũtur formam.

CAusa autem diuersitatis illorū animaliū est diuisio seminis in matrice, & illud est uerum principaliter in animalibus perfectis. Et est notādum, quod in matrice mulieris plures sunt cellulæ, quando tunc semen decisum à patre sic colligitur, quod in unaquaque cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurimum fœtuum, et ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipitur simile, ita quod ibi inest aliquid loco matricis, & aliquid seminis. Et idèo talis humiditas diuiditur per loca eductionis fœtus in putrefactis, ideo multiplicantur talia

animalia. Et causa similitudinis talium animalium, similitudo humidi educti de corpore in partes homogenas et diuersitas speciei talium animalium sumitur per oppositum, scilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

Hic author infert causam, quare aliquando plures pueri nascuntur. Vnde plures sunt causæ plurium fœtuũ particularium. Prima est diuisio seminis in cellulas, & non est sufficiens, quia expertum est per obstetrices, quod semel vna domina peperit massam carneam, continentem septuaginta figuras hominũ: modo certum est ꝙ non sunt tot cellulæ matricis. Secunda causa est abundantia seminis, & tũc diuiditur, et spargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia causa est, quia quando mulieres in coitu nimis mouẽt se, et tunc circũ dispergitur semen, & fiũt plures fœtus.

Quod

Quòd autem quædam animalia generata sunt longa & stricta & quædam breuia, hoc est ex diuersitate cõplexionis humidi, quia ex cholerico calido & sicco generatur corpus longũ, strictũ & gracile, eò quod calor in eo multũ extenditur. Ex flegmatico, frigido et humido generatur animal breue et latũ, quia humor aqueus est multum dilatabilis, & frigiditas non multum extendit ipsum. Sed ex sanguineo calido & humido generatur animal medium inter longum & breue, propter calidum & humidũ temperatum. Sed ex melancholico generatur animal strictũ & breue, quia

frigiditas non permittit ipſum exten-di, & ſiccitas non permittit ipſum di-latari. Ex cholerico autem accidentali, & aduſto, generatur animal longum & ualde gracile, quia feruor caloris eius multum extenditur, & ſiccitas me-diata & moderata attenuatur. Et eſt notandum quod cholericus eſt crocei coloris ut frequentius, & ſanguineus rubei coloris, melancholicus nigri co-loris, & flegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horũ & qualitas & color neceſſario per-mixtus erit. Sic ergò hoc capitulo ha-bemus modum generationis animaliũ imperfectorum ad ſimilitudinem per-fectorum.

ctorum, & quomodo plures fœtus si-ul fiunt, tàm in perfectis quàm in im-erfectis, & quare aliquod animal est ngum & aliquod breue, aut quare ta- s coloris ut frequentius.

Hic author ostendit causam quare uædam animalia generata sunt lon-a, & quædam breuia, vt satis patet n textu. Nota, quod nullus homo sit urus cholericus, flegmaticus, sangui-neus, vel melancholicus, sed omnes unt mixti, sed vnus bene plus habet e sanguine quam alter, quia nullum st animal, in quo elementa æqualiter ominantur, vt probat Auerhoys 1. le Cœlo, quia si hoc esset verum, omo vbicunque poneretur, quies-eret, quod est impossibile. Et tan-um de generatione animalium im-perfectorum.

DE

DE EXITV FOEtu de vtero Caput. v.

NVnc autē ad superius dicta de generatione et formatione embrionis utero materno, sermonem nostrum conuertamus, & de modo exitus dicamus. Et primò uidendū est. quomodo istæ tres potentiæ animæ, scilicet uegetatiua, sensitiua, & intellectiua, ueniunt ad materiam fœtus, siue quo ordine. Iuxta quod est notandum, q illud est alterius negocii, q̃ præsens materia requirit, quia respicit scientiam lib. de Animalibus, tamen aliquantulum

lum de ipso breuiter tangamus.

Primo præmittit quædam necessa a. Litera dicit quo ordine, quia in r istas potentias est ordo perfectio is & communitatis, ideo dicit Com ent. 1. metha. inde erroribus, quia rimo recipiuntur, & accipiunt for as vniuersales, & postea minus vi les vsque ad determinatas, ergo sem er est ordo.

SPerma uerò collectum in matrice mulieris augmentatur statim, quã o infusum est ei, & quando matrix st benè clausa, sed alimentũ siue aug-mentum est à potentia animæ uegeta iuæ, quia spermate deciso à patre uel generante demisso, est ista potentia ue getabilis, & hoc patet 2. de anima. V-bi dicitur, quòd potentiæ uegetatiuæ sunt

ſunt duo opera, ſcilicet generare & a-
limento uti, quia planta generat plan-
tam, animal uerò animal. Vnde uidetur
quòd ab illa anima fluat uirtus genera-
tiua proficiens, ſeu competens genera-
tioni embrionis: poſteà uerò tempore
ſubſequenti ſecundum exigentiam na-
turæ ſuperadditur materiæ anima ſen-
ſibilis, & poſteà anima illius ſpeciei
uel illius Et illæ uirtutes, ſcilicet uege-
tatiua & ſenſitiua, diſtinguuntur per
operationes, quæ ultra differunt per
obiecta, & non differunt illæ duæ po-
tētiæ, ſcilicet uegetatiua & ſenſitiua,
ita quòd ſunt duæ potentiæ diſtinctæ
ſecundum eſſentiam, eſt enim una &

eadem essentia uegetabilis, quamuis nō
eodem modo, & hoc dicit Phil. 16. de
anima. Embrio primò uiuit uita plan-
tæ, secundò uita animalis, tertiò uita
huius speciei uel huius. Etiam additur
in homine uirtus intellectiua, quæ non
generatur à materia, sed à cœlo, & est
de formis infusa, unde est finis & per
fectio omnium formarum existentium
inferius. Iam consueuit apud medicos
dici, quòd prima uita est lata & occul-
ta, media apparens & manifesta, ulti-
ma uero excellens & gloriosa. A pri-
ma est sensus naturalis, à secunda sen-
sus animalis, à qua est sensus, uisus, au-
ditus, & etiam motus uoluntarius à ter

tia

tia uerò est sensus spiritualis, à quo in portatur discretio & persecutio, & sic de alijs.

Hic autor ostendit intentum suum ostendendo, quomodo istæ tres potentiæ Veniunt ad materiam. Nota, quod spiritus & semen Viri est quodammodo Vitalis, quia Viuit Vita hominis. Et quãdo istud recipitur in matricem viuam, & calidam, tunc operatur in semine mulieris, & virtus Vegetatiua & formatiua primo generat pelliculam secundinã, cui semen inuoluitur & sic continuo se mouet ad semẽ mulieris, & penetrat in materiam longam, latam & profundã. Et incipit uirtus format. & generat spiritus pulsantes, & pulsatiles & in eo generat illos spiritus pulsantes facit materiam uiuam, & format Venas & neruos, in quibus currunt illi spiritus. Vnde spiritu

ritus & venæ pulsatiles, vel saltē pro portionabiles eius, inueniuntur in ar boribus & in plantis, & tunc materia sic viuente, vita spirituum, qui vegetant illam materiã, tunc anima sensitiua recipitur in illa materia. Et tunc in homine materia stante sub anima cognitiua, quæ est vltima forma naturalis, per virtutem Dei & cœli intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tam physice, quam Theologice, intellectus non educitur de potentia materiæ, quia intellectus non est corpus nec virtus in corpore, per Cõmentatorem tertio de Anima, cõmēto quinto & quarto. Sed thelogice loquendo, tunc anima est forma substantialis corporis humani, dans sibi esse substantiale. Sed Auerrois ponit, ꝙ intellectus copulatur nobis solum à generatione, & per copulationē phãtasmaticam, sicut nauta naui per nauigationē, & ponit quod sit vnus in oībus

bus hominibus, & ille articulus est ab ecclesia cõdemnatus, qui enim hoc credunt, saluari non possunt. Et per hoc tenent potissime Aristotelem esse dãnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuisse. Ita quod ad minus dubitauit sic, quod non firme credidit quemlibet hominem habere distinctũ intellectum à Deo creatum, sicut videtur in 2. de anima. Nota, quod illa forma dicitur educi de materia, quæ extenditur extensione materiæ, ita ꝙ tota est in toto, & pars in parte extensiue, vt anima sensitiua in corpore pedali est pedalis, & in semipedali semipedalis, licet sit tota in toto virtualiter. Nota, quod author videtur ponere illud, quod potentia vegetatiua sit pro aliquo tempore in materia, pro quo non est sensitiua. Illud est verum manifestatiue, ita quod prius manifestantur opera huius potentiæ, & prius apparet fœtum nutriri & augmentari

tari antequam sentiat & se moueat.

TEmpus uerò egreßionis fœtus ab utero materno, ut frequẽtius est in nono mense, quibusdam tamen in octauo, quibusdam in X. & quibusdam in XI, & etiam non ultrà. Quædam uerò mulieres solẽt parere in VI. mense, & abortiuè, ideò naturam hominis non producunt, sed aliquam materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, ut patet: quia materia menstruorum corrupta est, uel per nimium motum, per quem rumpitur matrix, uel propter alia mala. Et ideò meretrices & doctæ mulieres, uel senæ in hac arte, quando sentiunt se im-

pregnatas, mouent se de loco ad locum, de uilla ad uillam, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multũ coëunt, & luctantur cum uiris, ut per motum liberentur à conceptione & cupiunt coitum, ut per delectationem obliuiscantur dolorem, qui generatur ex destructione fœtus.

Hic author exequitur intentum suum de egressu fœtus. Nota, quod oĩs fœtus, qui egreditur in nono mense, vt sæpius viuit, quia ille fœtus est bene maturus, & satis fortis, quia nonus mensis correspõdet Ioui. Iuppiter vero est beneuolus planeta, scilicet calidus & humidus. Ideo est ministrator & nuncius vitæ, vita autem consistit in calido & humido. Author dicit, quandoque in XI, mẽse fit egressus & illud

illud non eſt verum, ſed mulieres de-
cipiuntur in computatione, quandoq;
concipiunt vnam maſſam ſeminis &
poſt aliam quindenam impregnãtur,
& tunc putant ſe concepiſſe prius, vn-
de illa maſſa prius concepta eijcitur &
emittitur tempore conceptionis. No-
ta, quod quãdo puer primo egreditur
tunc ponit digitum ad os, ex ſuæ na-
turæ exigentia. Ratio, quia puer exit
de matrice, tamquã de balneo calido,
& tunc veniens ad aërẽ, ſentit frigus,
ideo ponit digitum ad os calidum, vt
calefaciat ipſum. Item, quando naſci-
tur, tũc ſonat, quia patitur ab aere fri
gido. Et ſi facit clamorem in ventre,
ſignum eſt quod non erit viuus, quia
aliunde non faceret clamorem, niſi à
quadam læſione vel preſſura.

*Est autem notandum, quod iuue-
nes ex timore & ex ictu tonitrui
ſæpe diſponuntur, quòd fœtus uitã ha-*

 bens-

bēs moritur, & si uitā nō habuerit, possibile esset quòd semen motu naturali à forma hominis destrueretur. Causa autem huius primò accidit ex parte timoris, à quo totum corpus immutatur & disponitur ad ægritudinem, & per eius aduentum fœtus læditur & extinguitur. Secundò ex parte fulminis, quod penetrat usque ad interiora, & ea destruit, & combustionem facit, tamen nullum signum adustionis extra apparet, propter uaporis illius sublimitatem. Et est etiam uapor ille fortißimus qui etam quandoq; interficit hominē, eò quòd penetrat ad membra uitalia interiora, & propter subtilitatem non

appa-

apparet adustio, cò quòd magis lædit ictu quàm calore. Et tunc ut frequentius secundum dispositionem naturalem interiorem, ubi fœtus inuenitur dispositus, tunc cõsumit totum humidum radicale & cõplexionale ipsius fœtus, & tunc fœtus extinguitur. Et sciendũ quòd illa non sunt ficta, quia sicut recitat Albertus de operatione & effectu fulminis. ꝙ in ictu tonitrui quandoque uidetur cõburi calceũ pede illæso, & è cõuerso. Et quãdoq; pili iuxta loca libidinis mẽbris illæsis, & ꝙ ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modũ quẽ dixit. Fides huius est, quia uenenosus serpẽs percussus à fulmine, per pau-

eos dies uermiculat & putrescit. Et est serpens, à quo tollitur uenenũ per huiusmodi impreßionem. Item signum fidei est dolium pertusum, cuius uinum stetit per aliquod tempus non exeundo. de his autem & de eorum causis superfluum est hic dicere.

Hic author ponit quædam notabilia. Et primo nota, quòd tonitruũ quãdoq; ex calore fit, s. quãdo exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc scindũt nubẽ, & ex tali forti motu fit tunc incensio illarum exhalationum, & sic per cõsequens fit corruscatio. Et ideo omnes illi grauiter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes. Et duo sunt motꝰ tonitrui, s. ictus & fulmen, modo ictus ille quandoq; scindit

arbores,

arbores, & ille eſt ſonus, & ictus non ſcindit, ſed fulmen, quia eſt valde ſubtile, qa generatur ex exhalatione ſubtili & calida, & illud fulmen ſæpe cõburit calceũ pede illæſo. Quia quandoq; fulmen ita cito recedit, quod pedem non tangit, & quandoq; comburit pedẽ, calceo manẽte illæſo. Ratio, quia calceus eſt ſubſtãtia poroſa, ſicut omnis pellis, ideo fulmen tranſit per omnes poros calcei, & inuenit pedem reſiſtentem, ideo illum comburit.

SEd de his quæ dicta ſunt in textu quædã dubia moueri poſſent, quorũ ſolutiones & determinatiões uobis cõmitto. Primũ eſt, utrum poßibile ſit in illo tempore, quando uir eſt in coitu cum muliere, ſi effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, ſi ſemen re-

ceptum hora eiectionis poßit recipere aliquam nouam impreßionem, per quã disponatur ad aliquid aliud, quàm sua natura particularis intendit.

Hic authot mouet quædam dubia, quæ non soluit, sed remittit ea nobis soluenda, & primum dubium soluitur sic, & dicitur quod fulmen in hora eiectionis seminis posset impedire à forma, quam agens particulare intendit. Quia posibile est, quod fulmen faciat materiã venenosam, & sic facit ipsam ineptam ad generatiõem hominis, ita quod ex illa materia generantur bufones & alij vermes, & sic patet solutio primi dubij.

SEcundum dubium utrum in hora iectionis seminis, id quod influitur à planetis, posset prohiberi ab ipso

fulmine

fulmine, & tetigisse materiam seminis ex parte patris & matris.

Hic mouet secundum dubium, & potest sic solui, quod virtutes planetarũ possunt impedire fulmẽ, ideo quia planetæ quidam influunt vitam, & esse talem hoc fulmen destruit. Tunc vltra dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis seminis, quam tempore sequenti: Dicendum quod tempore eiectionis tunc semẽ est adhuc tenue, & cito potest impediri. Secundo dubitatur, quia dictum est quod superiora non possunt impediri, quia semper agunt naturaliter. Dicitur quod bene possunt impediri in illis, quæ sequuntur opera breuia illorum.

TErtium dubium, utrum per ictũ fulminis tangentem materiã ex utraq; parte, posset influi semini uir-

tus

tus, per quam procedit ad formã masculi, ita tamen, quod materia prius disposita fuerit ad fœmellæ formam uel dispositionem, & econuerso.

Mouet tertium dubiũ, & soluitur sic, si materia esset disposita ad formã fœmellæ, tunc per ictum fulminis in masculum disponi posset, & ẽ cõuerso. Quia possibile esset, quod per ictũ fulminis ĩferretur aliqua virtus, ꝑ quod semẽ viri esset vigorosius semine mulieris & ẽ conuerso. Et idẽ contingere hoc posset, & illæ solutiones sunt probabiles. Et vult author dicendo, quod illa dubia sunt multum occulta, ideo in litera non soluit ea.

QVia fœtus in septimo mense, ut frequẽtius bene habet, ita quòd motus eius naturalis est. Si autem per

manserit

manserit usque ad octauũ mensem, tunc naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egressum, ideò in septimo mense habet bene, ita quod motus eius naturalis est, ita quod in octauo mense exit libenter, & subitò morietur. Quia multum in septimo mense laborauit, & sic debilitatus est. Si uerò nono mense exeat, est sanus, q: requieuit per octauum mensem à laboribus habitis in septimo mense.

Hic autor exequitur de exitu fœtus in speciali. Nota, quod fœtus in octauo mense male se habet. Hoc probatur extra textum ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille est contrarius vitæ animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen

ſi fœtus eſſet valde fortis, & haberet amplum foramen, per quod exiret, ſic poſſet euadere & ſanus exire, ſed hoc raro contingit. Sed quod in nono mē-ſe ſanus exeat, patet, quia nonus menſis correſpōdet Ioui, qui eſt calidus & humidus, & eſt principium vitæ.

VBi ſciendum, quòd in quibuſdā mulieribus eſt maior dolor, quàm in alijs, quia in quibuſdā accidit, quòd fœtus quandoque prætendit manum, & quandoq; pedem, quæ omnia ſunt nociua. Tunc obſtetrices fœtū diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ità quòd plures mulieres, niſi fuerint ualdè fortes debilitantur uſque ad mortem. Accidit quandoq;

etiam

iam in partu mulieris, quòd rumpi-
er uulua usq; ad anum, ita quòd illa duo
oramina unum fiunt. Et tunc obstetri-
es discretæ utuntur quodam unguēto,
nguentes uuluam, & diligenter retru-
unt matricem: quia matrix sæpè lædi-
ur & uulneratur in uulua. Ideò neces-
rium est, ut in partu mulierum habe-
ntur discretæ mulieres, & in hoc ope-
e expertes. Hoc autem didici à quibus-
am mulieribus, quòd quando fœtus
rætendit caput in exitu, tunc bene ua-
et negocium, quia tunc alia membra fa-
iliter sequuntur, & fit partus leuis.

Hic author ponit vnum notabile, et
st satis notū ex textu. Sed notandum
quod

quod quando fœtus præponit pedem vel manum, non poteſt bene exire, quia tunc iacet obliq̃ in vno latere, & maxime ſtimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quãdo vulua mulieris eſt arcta & fœtus eſt magnus, tunc poteſt fieri ruptura vſq; ad anũ, & iſtud maxime contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit ſtrictũ & arctum meatum.

SEd circa ea quæ dicta ſunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, ſcilicet unde ueniat puero iacẽti in matrice nutrimentum, cùm matrix ſit undiq; clauſa. Iuxta quod notandum, quòd fœtus eſt clauſus in matrice mulieris, uirtute naturali in tali complexione occulta. Primò inter omnia naſcitur quæ-

dam

dam uena uel neruus, quæ perforat matricem. & à matrice procedit uno tramite usque ad mammillas. Modò quando fœtus est in utero mulieris, tunc indurantur mammillæ mulieris, quia tūc substantia menstrui fluit ad mammillas propter clausurā matricis, & ideò substantia menstruosa fortiori decoctioni coquitur usque ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum, & ideò usque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et sic illo modo decoctum mittitur per talem uenam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquàm de proprio & naturali nutrimento. Et hæc est uena, quæ in

 exitus

exitu fœtus ab obstetricibus abscinditur in umbilico, & ideò uidetur in puero nouiter nato, quod umbilicus eius sit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hanc uenam, quæ abscissa est matrice in utero mulieris, quæ uocatur umbilicus, & pendet utero materno cum pendicula ex parte matricis annexa.

Hic author mouet vnum dubium, vt patet in textu. Nota, quod secundũ Aristot. in quinto Metaphysicorum, tunc ista vena & vmbilicus debẽt esse adnascentia vel cognascentia, quia matrix mulieris, & vmbilicus pueri coniungũtur, mediãte illa vena, ita q̄ cibus transit à mãmillis mulieris ad vmbilicum, mediante illa vena. Nota, quod vmbilicus directe est in me-

dio corporis, in homine bene forma-
to, et mediãte ipso cibus æqualiter in
flatur omnibus membris à mammillis
mulieris. Et dicitur vmbilicus ab vm
bo onis, quod est media pars clypei, &
ycos custos, quasi custos vmbonis me-
dij in corpore.

Item dubium est, quare in mulieri-
bus mammillæ sunt supra, & in aliјs
animalibus infra. Dicendum, quod du
plex est causa. Prima, si mammillæ mu
lierum essent infra, impedirent tran
situm, ideo natura sagax sic ordinauit.
Sed vacca, capra, & alia animalia ha
bent quatuor pedes ideo mammillæ
non impediunt transitum, Secũda cau
sa, quia in mulieribus à corde depẽdet
calor, & ille calor extendit se vsq; ad
mãmillas, ideo habent eas in pectore
iuxta cor. Sed in brutis maxime depẽ
det calor ab hepate, & ideo influitur
calor ad mãmillas, ideo sunt infra &
ideo sic etiam melius mulgentur & la

 ctantur

ctantur à fœtu. Sed dicis quare viri nõ habent mammillas: Ratio est, quia viri non patiuntur menstrua, & non nutriunt pueros, ideo non est necessarium. Sed habent summe paruas, sicut mulieres habent testiculos valde paruos. Sed dicis, vtrum melius valerent paruæ mammillæ, quàm magnœ: Dicendum est quod mediocres sunt melius valentes, vnde magnæ nõ sunt vtiles, quia in ipsis est calor diffusus hinc inde, & non habent multum de calore, & ibi mala est digestio. Etiam paruæ non valent, quia ibi est modicum nutrimentum.

Item nota, quod fœtus in vtero materno secundum mutrimentum disponitur, & ideo mulieres impregnatæ prohibentur, vt caueant se à fortissimo potu, sicut forte vinum, quia non possunt bene digerere illũ fortẽ potũ, & potus fortis nõ cõpetit fœtui, cum adhuc ipse sit multũ tener & debilis.

DE MONSTRO in natura Caput. VI.

SIcut dicit Aristoteles secundo Physicorum, quòd sicut peccatum est in natura, sic etiam in arte. Cuius declaratio ad præsens negotium multum ualet, & ad manifestationem intenti in quantum nunc expedit. Vnde sciendũ, quòd monstra siue peccata in natura uocantur illa indiuidua alicuius speciei quæ in aliqua parte corporis cursum communem illius speciei excedunt, sicut contingit uideri in hominibus habentibus nisi unum pedem, uel tantum unam manum, & sic de alijs. Notandũ

 est au-

est autem quòd istud miraculum quòd Philosophi monstrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundantia. Ex diminutione uerò contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in se, & tunc cùm membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura sagax & ingeniosa facit ut completius potest, & ea quæ sunt principalia format, & istis formatis & dispositis ad formationem cæterorum membrorum studet, & ibi ex materia, quam habet, facit quod potest, & format partem diminutam, quando diminutio est

in ma-

in materia, & ideò contingit error, & ideo contingit caput aliquando esse maius uel minus, quàm natura requirat illius indiuidui particularis sic generati, quia si diminutio in materia parti praeiacenti formatione nõ obfuisset, caput sic formatum sub diminutione materiae esset proportionabile naturae indiuiduae in se & in omnibus alijs membris, & illud etiam de alijs principalibus concludi potest, cũ istis principalibus debetur ordo, ut philosophi naturales & medici testãtur, Alio quidẽ modo diminutio materiae attribuitur parti alicui generandae specialiter.

Hic author exequitur intentum

sinum de modo generandi monstra in natura, & adducit similitudinem, & vult quod natura assimilatur arti, qa sicut aliquis artifex primo format & ædificat bonū fundamentum, postea studet ædificare super illud fundamētum. Sicut similiter natura prius mēbra pricipalia et magis necessaria format, scilicet cor, hepar, cerebrum, & testiculos, & postea minus principalia, scilicet manus, pedes, & brachia, & sic si defectus est in materia, tunc melius est esse magis principalia, quam minus principalia. Nota, quod duplex est natura, quædam intendens, alia producens. Modo natura intendens non errat, quia quod melius est semper intendit. Sed producens quandoque errat, quia quod melius est semper intendit. Sed producens quandoque errat, sed hoc ex parte materiæ abundantis vel deficientis, ita quod monstra fiant secundum defectum materiæ. Et hoc du-

turaut secundũ quãtitatem discretam, sic quandoque vnus generatur cum vno pede, vel cum quatuor digitis in vna manu. Aut secundum quantitatẽ continuam, sic generatur aliquis cum nimis magno capite, vel cũ nimis magna manu. Si vero per abundantiam fuerit, hoc etiam dupliciter, aut secundum quantitatẽ discretam, sic quãdoque generantur homines habẽtes duo capita, vel sex digitos in vna manu, & sic de aliis, aut secundum quantitatem continuam, sic generatur aliquis cum maximo capite, præter cursum communem illius speciei. Nota, quod monstrum dicitur eo quod monstrat se videntibus, quia omnes diligimus videre monstra, propter admirari, vnde monstra sunt sic intenta à natura per accidens & non per se: vnde, si natura non posset producere quinque digitos in manu, producit quatuor vel tres, secundum exigentiam materiæ

 illius.

illius. Sed dices quare tunc fiunt monstra: Ad hoc dicunt Philosophi quod fiunt ad exornationem vniuersi. Nam dicunt sicut diuersi colores in pariete existentes decorant ipsum parietẽ, sic etiam diuersa monstra ipsum vniuersum exornant mundum. Item mõstra etiam maxime fiunt per influentias cœlestes, quia quandoq; regnat specialis constellatio, & ab illa diuersæ figuræ influuntur. Vnde expertũ est, quod generati sunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorso, habentes distincta capita vel mẽbra, et distinctas manus, & non pedes, &c.

IVxta quod notandum, quia secundũ intentionem philosophi, omne mixtũ consurgit ex quatuor elementis, & ideò quod est naturæ igneæ, cadit in suum simile, & quod est de natura terræ.

terræ, cadit in suum simile, & sic de a-
lijs. Ex isto aliquis crederet & opina-
retur me uelle dicere, quod elementa
formaliter essent in mixtis: hoc enim
est contra intentionē philosophi. 1. de
generatione ubi uult, quod solum uir-
tualiter sint in mixtis: modo ex istis
poßibile est aliquando semen habere
proportionem diminutam ex parte a-
licuius impedimenti specialis, & si ex
parte terræ fuerit, cōtingit diminutio-
nem fieri in oßibus, eo quod ex terra
radicaliter formantur, & sic de alijs.
Contingit etiam aliquando diminutio
corporis indiuidui generari cū uno pe-
de, aliquando in brachijs, aliquando u-

nica

nius digiti, & ſic de ſimilibus. Si uerò ex altera parte miſcibiliter eſt, tunc poßibile eſt in ſimili parte generati, monſtruoſitatem apparere, ut frequentius cõtingit in his, qui habent octo digitos in manibus, uel in pedibus, uel duo capita, uel aliquod aliud.

Hic author declarat dictum ſuum ſecundum intentum Philoſophi 1. de generatione. Nota quod author eſt iſtius opinionis, quod elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reſeruantur qualitates elementorum, ſicut videmus in mellicrato, quod eſt mel, & virtualiter, ſed non formaliter. Illud probatur, elementa ſunt contraria, illa autem quæ ſunt contraria, in eodem fundari non poſſunt, vt eſt mens Ariſtotelis in 4.

Physicorum, & authoris sex princi-
piorum, scilicet Gilberti Porretani, et
Aristot. in postprædicament. & Petri
Hispani, & Boëthij in lib. de diuisioni
bus. Item elementa sunt corpora di-
stincta, non compatientia se in quali-
bet parte mixti, ideo virtutes earum
manent.

*Est igitur notandũ quòd monstro
sitas non solum ex parte diminu
tionis materiæ accipitur uel contingit,
sicut iam dictum est, sed etiam aliquan-
do ex malitia matricis, quæ si fuerit lu-
brica & uitiosa, uel malitiosa, totum
semen non retinebit, sed dispergit ali-
quãdo antequàm totum semen in mas-
sam colligitur, tunc ui occupatur, ma-
trix clauditur, & sic modicum semi-
nis reci-*

nis recipitur, à quo debet formari fœtus. & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt. Sed de his narrare longum esset, & ideò hæc omittantur. Et quando isti modi contingunt, tunc & diminutio effectiuè à matrice procedit, Quidam uerò procedunt ex parte coitus cum fœmella, sic quòd ad monstrositatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quod aliquando masculus est in coitu cum fœmella, si tunc masculus tempore coitus inordinatè iacet cum fœmella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter iacuit super fœmellam tempore coitus, & fœmella generauit puerũ

in uno latere curuum & in pede claudum, & causa huius ex inordinatione coitus proceßit.

Hic author ostendit alium modum monstrorum siue monstruositatis. Vnde matrix quanquam est causa mõstruositatis, vt si fuerit lubrica. Vnde lubricũ dicitur illud, ꝙ vix potest retineri, sicut anguilla vel aliud tale. Itẽ coitus inordinatus & vehemens maxime est cauendus, propter fœtũ debite producendũ, ne semen peruerse recipiatur in matrice. Et nota, ꝙ pro tanto coitus stãdo est irregularis in natura, quãuis rudes nõ curant, quia semẽ ita debite recipi non potest, sicut debet. Ex illo patet, quod multa sunt peccata, quæ non solum peccant in lege, sed etiam in natura, quia natura debite & regulariter intendit producere.

PEccatũ uerò natura aliquando cõtingit ex superabũdãtia materiæ quæ diminutioni opponitur, & illud habet in se multos casus siue modos speciales. Quando enim superabundantia materiæ est in omni parte eius uel secundum exigentiam naturæ, & secundum eius formam, & sic multæ tortuositates & tumores apparent in membris: & huius est ratio, quia si natura abundat in parte seminis deputati ad corpus uel ad caput, tunc natura facit illud, quod naturaliter potest, scilicet, aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum unus multum maior est alio, & secundum communem cursum,

& aliquando facit gibbosum in pecto=re, aliquando in dorso.

Hic author ostẽdit quomodo ex superabundantia materiæ fiunt mõstra. Vbi valet pro sententia, si semen nimium in abundantia sit infusum, & quia matrix est clausa, & quia tũc eius tota materia transmutatur in materiã fœtus, & si tunc pars ex qua debet fieri caput, fœtus est nimis abundans, tũc fiũt duo capita vel tria, & sic de alijs partibus alijs membris deputatis.

SEd in omnibus istis mirabilior est iste casus & effectus, quem Albertus recitat, de uno cui nata fuerunt duo membra libidinis, unum ex parte uiri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit succumbere, id est, subiacere, & incumbere, id est, actiue coire. Et cau=

 sa hu=

sa huius originaliter trahitur ex super-abundantia materiæ. quia materia fuit principiũ sufficiens generandi utrunq; membrum Et superflua autem parte seminis ex qua talia membra solent generari, recitant Auicēna & Albert. ut patebit in textu inferius.

Hic ponit mirabilem euentũ de Hermaphroditis, & dicit Albertus de hermaphrodito, qui vtrunq; membrũ habuit, & potuit agere & pati, nõ quodammodo in seipsum, sed respectu alterius: & hoc peruenit ex eo, quod materia fuit tãta, quod virile membrum fieri potuit. Et membrũ virile est semper superius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea: Ratio est, quia natura de contingentibus facit quod melius est, sed melius est sic ordinari, quia alterũ semper su-

per

perflueret, si faceret duo virilia, quiã quicquid vnũ faceret, hoc etiã alterũ. Preterea sæpe accidit, quod generatur gallina, q̃ habet membrũ indispositũ ad coitũ, ita paruũ sicut gallꝰ, & illud prouenit ex defectu materiæ. Item si contingat quod generat fœmella sine apparẽtia membri muliebris, tũc pelli cula est suprapofita, quã oportet remoueri. Nota, quod si hermaphrodita magis apparet in specie viri, sic se tenebit in tali specie. Si autẽ in specie fœmellæ, tunc iterum se sic tenebit. Et non licet sibi ambo opera exercere, secundum præcepta legis.

ET nota secundum Auicennam, si semen cadit in latere sinistro matricis, generatur fœmella: si in dextro, generatur masculus, sed in medio Hermaphrodita, participans naturam utriusque, scilicet masculi & fœmellæ. Et à

uiro tanquàm à digniori recipit speciē secundum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipso. Recitat enim Albertus, quod sicut quædam talia monstruosa corpora contingunt, sic etiam spiritualia. Dicit enim de duobus gemellis, quorum unus habuit in dextro latere uirtutem, ut ubicunque portabatur à parte illius lateris aperiebātur omnes seræ & clausuræ. Et alius habuit uirtutem in sinistro quod ubicunque portabatur, erant clausæ quæ prius fuerant apertæ. Et loquor de apertione & clausura serarū in ostijs domorū. Et causa huius nō prouenit ex materia, sed ex speciali cōstellatione cœli, non solum ex constellatione spe-

ne speciali, sed etiam ex speciali materiæ dispositiõe ad talem effectum, quia actus actiuorum sunt in materia bene prædisposita, uel in patiente disposito, ut dicitur secundo de Anima.

Hic author ponit vnum notabile, vt satis patet in textu. Nota, in latere dextro est maior calor, quam in sinistro. Cor enim iacet in sinistro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur masculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis est fortior & vigorosior, quam sinistra. Vnde à dextro fit motus, secundo de cœlo. Vnde dexter pes est modice maior sinistro. Similiter de manu dextera, & sic de alijs. Alio modo patet, quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorso. Quia quandoque con-

tingit semen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc potest contingere, quod pellicula diuidens cellulas, corrumpatur, & tunc cōiungunt illa duo semina seinuicem dorso, & habent distincta capita, & distinctas manus, & distinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota, quod virtus cœlestis mirabiliter operatur, & occulte in inferioribus. Vnde possibile est de duobus gemellis, quod virtus cælestis respicit gemellum in latere dextro, secundum talem virtutem, secundum quam influit sibi virtus aperiendi seras sine contactu, quia ista pars dextri lateris forte alterat aērē, & ille vltra seram, vsque ad apertionem. Et qui sic se habent, sępe sunt fures, quia seras possunt aperire. Nota, diuersitatis est hæc causa, quia secundum quod virtus cœlestis inuenit materiam dispositam, sic operatur in illam.

ET nullus credat quòd quędã dicta sunt ficta, quia in simili contingit uideri in lapidib' quibusdã, in quos specialis constellatio agens imprimit speciem & formam hominis uel alterius speciei, secundũ exigentiam agentis, sicut uisum est sępè quando lapides diuiduntur, quod fit ex constellatione speciali. Et non est mirum in gemellis, cũ etiam in quibusdam alijs accidat, ubi est poßibile inuenire, & omnes modi speciales in monstris possunt reduci ad duos modos principales, scilicet propter inobedientiã, uel insufficientiam materię, secundum Auicen. in secundo Metaphy. & Aristotelem tertio Me-

thæor. & per inobedientiam intelligo, indispositionem, quando materia non est benè disposita, ideò non obedit agenti, & per insufficientiam intelligo diminutionem uel impedimentum ex parte matricis.

Hic author respondet tacitæ quæstioni, dicens, Diceret ergo aliquis, hæc sunt ficta quæ ponuntur hic, & ideo non credantur.

Nota, quod hæc possunt fieri, mediante enim virtute cœlesti in lapidibus multiplex est virtus, vnde Albertus recitat, quod in Colonia in quadã fenestra vidit quendam lapidem habentem speciem regis, & tunc debet nasci magnus rex, vnde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diuersæ medicinæ. Vnde si quis Sole exeunte in piscibus

insculperet speciem piscis in lapide, ille posset conuocare omnes pisces in aqua, hoc est tempore determinato, vnde Hali in centiloquio Ptolomæi recitat diuersa signa & miracula, de inscriptione, seu sculptione lapidum.

ET si quis diceret & argueret sic. Si mõstra possent fieri, sequeretur quòd natura posset priuari fine, quia semper intendit agere regulariter. Dico secundum Auicennam, *quòd non semper poßibile est ex parte particularis naturæ omnem materiam ad suum finem amoueri, nec etiam est concedendum, quòd priuationes suarum actionũ habeant fines, & ideò de ægritudine et morte non est instantia, quia hæc non*

 sunt.

sunt intenta à natura particulari, sed ab eo, qui hãc regit, & illa apellata est intelligentia, secundum manifestationem philosophorum, qui dignè locuti sunt de natura. Et tantum de his dictũ est.

Hic author ponit obiectionem seu instãtiam, & soluit in textu. Pro quo nota, quod regulariter intendẽs producere, potest impediri per naturam particularem, & ideo patet, quod mõstra nõ sunt intenta à natura, nisi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines priuationum, quia videt melius esse quam non esse. Sed Deus & natura cœlestis sciũt omnia optime disponere, & vocatur intelligentia nõ errans. Vnde ex primo de cœlo. Oĩs mors, corruptio, ęgrĩtudo, infirmitas, sunt prærer naturã.

DE

DE SIGNIS CONceptionis. Cap. VII.

SErmone nostro finito, in quantum sufficit de generatione & formatione fœtus, & penes quem modũ, & pluribus alijs materiæ incidẽtibus. Vt tamen præsens doctrina magis cõpletè habeatur, notanda sunt signa cõceptionis in muliere, quæ sunt plura. Primum est ex parte coitus. Si enim mulier, quãdo fuerit in coitu cũ uiro, post coitum sentit frigus & dolorẽ in cruribus, signum est q̃ concepit. Secundum signum, si mulier paucũ semen emittit uel nullum signum est quòd concepit.

Hic

Hic author determinat de ſignis cō-ceptionis. Ratio primi ſigni eſt, quia quando mulier cōcipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipſa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in membris. Et hoc videmus in ſimili, quia quando homo comedit, poſt hoc patitur frigus, qa calor naturalis trāſit ad ſtomachum alterando cibū, ideo non eſt ſtudendum poſt prandium, ſed prius modicum labora, vt calefias & ſic digeſtione confortata ſtudeas, quia tempore ſtudij ſpiritales concurrunt ad cerebrum, ipſum iuuando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in ſtomacho humores groſſos, quos calor naturalis intendit dirigere, & vadit ad ſtomachum, ideo patiū tur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnū calorem. Et iſtius ſecundi ſigni doctor aſſignat ratiōem, quia matrix clauditur, & non permittit ſemen tranſire

&

& recedere. Nota, quod iuuenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipso coitu, possunt semen emittere & cōcipere, sed hoc non est de senioribus. Item, tempore coitus conceptionis natura retinet semen ab intra, vt non egrediatur, & hoc propter fœtum.

Aliud signū, si uir in coitu sentiat uirgam suam attrahi & sugi quadam clausura ex parte uuluæ mulieris.

Ratio istius signi est, quia quandò mulier cōcipit, tunc vulua fugit quasi virgam virilem, & propter delectationem matrix comprimitur, & quasi claudit virgam virilem.

Aliud signum, si mulier post coitum appetit continuè coitum, hoc est uerum in quibusdam, quia quædam mulieres sunt, quæ magis con-

cite-

cupiscunt, quando non concipiunt, ut uisum est in una quæstione.

Circa quintum nota, quod post impregnationem menstrua instigant ad coitum, & maxime delectationis memoriã, quam prius habuerũt in coitu.

ALiud signum, si menstrua non currunt post coitũ, secundũ modũ solitum, & si titillatio in ore matricis, signum est quòd mulier concepit.

Ratio istius signi est, quia quando mulier cõcepit, tunc menstrua conuertuntur in nutrimentũ fœtus, s. in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tũc dolor in cruribus, quia spiritꝰ sunt clausi in matrice, qui transeunt ad crura, & vegetant crura.

ITem aliud signũ, sic color faciei ultra modum soli ũ est mutatus. Vnde libenter solent esse rubeæ post conceptionem, gratia coloris. Item si aliena cibaria concupiscũt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora seu cerasa, signum est conceptionis.

Causa huius signi est, quia post cõceptionem multi humores grossi indigesti ascendunt cerebrum, & illi mouent appetitum aliquorum similium, quia si sint calidi humores, tunc appetunt carbones, si sint valde frigidi & humidi illi humores, tũc appetunt pira aut poma non matura aut similia, quia omne simile plaudit suo simili, & cætera,

De

DE SIGNIS AN VIR vel fœmina sit in vtero. Caput VIII.

Videnda sunt nunc signa, utrum masculus uel fœmella sit in utero. Et hæc sunt signa uera quæ sequuntur. Tempore conceptionis masculi color faciei est rubeus & leuis motus.

Hic author ponit ſex ſigna in numero, vtrum in vtero maſculus ſit cõceptus vel fœmella. Ratio illius primi ſigni eſt, quia color rubeus eſt ſignum magni caloris, & ſi eſt calor magnus in matrice, tunc virtus eſt ſufficiẽs ad maſculum, & tunc mulier leuiter mouetur, quia calor eſt principium motus.

Aliud

ALiud signũ, si uenter tumescit in dextera parte, et rotundatur, signum est masculi.

Ratio illi9 secũdi signi est, q̃a in dextera parte iacet masculus, tanq̃ in parte fortiori & calidiori, & tũc venter rotũdatur, q̃a extenditur & ampliatur.

ALiud si lac fluẽs de mammillis est spissum & benè digestũ, ita quòd si ponatur super aliquod corpus benè tersum, non diuidatur; sed partes constabunt, & non fluent, signum est masculi.

Causa huius signi est, quia illud lac calor indurauit, & cõpressit inspissando. Vnde calor habet multa opera, facit enim rẽ duriorẽ & subtiliorem, & corrũpit humidũ, & inducit siccum.

ALiud, ſi tale lac mulieris ĩpreg natæ, uel gutta ſanguinis ipſi⁹ à dextro latere extractum ponatur ad fontẽ clarũm uel ad urinã eius, ſi petit fundũ directè, hoc eſt, ꝑpendiculariter, ſignũ eſt maſculi. Si uerò ſuꝑnatauerit, ſignũ fœmellæ erit. Similiter ſi dexterã mãmillã habet großiorẽ, ſignũ eſt maſculi. Si uerò ſiniſtrã, ſignũ eſt fœmellæ.

Cauſa huius quarti eſt, ſi petit fundum directe, hoc eſt ſignum, quod bene eſt induratum & inſpiſſatum à colore naturali. Vnde perpendicula eſt linea latomorum recta, cum qua perpẽdunt & conſiderant lõgitudinem rei, & conſtituunt duos angulos rectos ſuper baſim, ſuper quam cadunt.

ITem ſal poſitum ſupra caput mammillarum non liqueſcens, ſignum eſt maſculi.

Causa huius quarti signi est, quia si mammillæ sunt calidæ, tunc ille calor facit constare sal. Vnde sal gratia caloris constat in partibus. Vnde sal generatur ex aqua grossa & multum bulita, ita quod specialis aqua est ad sal. Vnde calor ignis extrahit de aqua subtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanẽt partes terrestres humidiores et grossiores, et ille per calorem constat. Et huius signũ est, quod tempore pluuiali sal liquescit in scutella. Vnde 4. Metaphy. dicitur, si sal debet resolui in materiam & formam primam, resoluitur in aquã, & sic dissoluitur. Ideo si sal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, & salire, quia contrarium inuenit.

Signũ aliud, si mulier prius mouet pedem dexterum, signum est masculi. Et contrario modo se habet, si fœ-

mella est concepta, tunc mulier est grauis & pallida, & uenter est oblongus, & in sinistra rotundus, & mammilla in sinistra parte nigrescit, & lac eius nigrum erit, indigestum, liuidum & aqueum, & fusum supra corpus positũ, diuiditur pars eius apertè, & positum supra fontem uel urinam, natat, & sic de alijs. Itẽ, si dolor est in sinistra parte, semper est fœmella: si uerò in dextra masculus est. Item aliud experimentum, quod scio esse uerum & expertum si aliquis scire uelit utrum mulier sit impregnata uel non, det illi bibere mellicratum, si tunc senserit punctiones circa umbilicum, concepit, si

autem non senserit, minimè concepit. Mellicratum autem uocatur potio, quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modũ, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & unum de melle tali proportione, & misceantur in simul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, uel statim post. Et fortè mulieres astutæ dicerent oppositum; & ergò quando aliquis uult experiri, non debet dicere de impregnatione. Et si ipsa conqueritur dolorem capitis, uel alterius partis, ut sæpè solent facere, tunc homo debet semper dicere, illud ualet contra talem uel talem dolorem, & debet sibi illum potum dare, et tunc

de mane debet dicere, nónne doluisti in aliqua parte? & si circa umbilicum dicunt esse, iudicium conceptionis in isto iudicatur: si uerò non, tunc non concepit. Sed quædã mulieres sunt ita astutæ, & considerantes illud sophisma, nolunt dicere ueritatem, sed semper alio modo, quàm se habeant in ueritate.

Hic autor ponit bonum signum simplicis conceptionis, & experientiam veram, quę patet in textu. Vnde nota, quod ratio istius experimenti est, quia mel obstruit neruos & venas, & ex isto generatur dolor circa vmbilicum.

Item illud dulce nõ est sanum, quia omnis pinguedo dulcis est mala, &

piſcium eſt peſſima propter viſcoſitates. Vnde dulce ſupernatat in ſtomacho, ſed quia tunc calor ſtomachi propter fœtũ eſt debilis. Ideo ſumpto mellicrato, mulier dolet circa vmbilicũ.

DE SIGNIS CORruptionis virginitatis. Caput IX.

Poſt hoc notanda ſunt ſigna corruptionis caſtitatis. Iuxta quod *notandum, quòd aliquando uirgines grauiter corrumpuntur, ita quòd earum uulua multum ampliatur, quia membrum uirile eſt nimis magnum & ineptum, ſic quòd mulier tàm amplam*

acquirit uuluam, ita quòd uir sine dolore sui membri coit, & tunc prius est corrupta, & hæc est causa, quare iuuenes mulieres cùm primò corrumpuntur, dolent pro tempore in uulua, quia ampliata est ad coitum disposita. Alia autem causa coadiuuans, quia est quædam pellicula in uulua & uesica, quæ corrumpitur. Et quanto plus coëunt, tantò plus in tali ludo fortificantur.

Hic autor prosequitur de signis corruptę castitatis, et satis patet in textu. Sed extra textũ aliud est signũ, quod vulua virginis semper est clausa, sed mulieris semper aperte stat, ideo virgo altius mingit quam mulier. Nota, si vis experiri, vtrum virgo sit corrupta, pulueriza fortiter flores lilij cro-

cei, qui ſunt inter flores, & da ei come dere de illo puluere, ſi eſt corrupta, ſtatim mingit. Item, fac eam mingere ſuper quandam herbam, quæ vulgò dicitur malue papel de maue', ſi ſit ſicca, tunc eſt corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius, ſi tūc eſt corrupta, ſtatim mingit.

DE SIGNIS CAſtitatis Caput X.

Signa caſtitatis ſunt hæc pudor, uerecundia, timor, cum caſto inceſſu & loquela, cum deſpectu applicant ſe uiris & uirorum actibus: ſed quædam ita aſtutæ inueniuntur, quòd omnibus

istis obuiare sciunt, & tunc homo conuertat se ad urinam, quia urina uirginum est clara & lucida, quandoque alba, quandoq; glauca. Si uerò fuerit aurei coloris, clara & ponderosa, continet animi coëundi signum, id est, appetitum: & hoc uerum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent urinam turbidam per fracturam pelliculæ procedentem, & sperma uiri apparet in fundo urinæ talis mulieris: sed in menstruosis urina est sanguinea, & in tali mense quando patitur, habet oculos aqueos, & est alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideò sibi quisquis caueat ne

coëat tunc cum eis, quia nociuum est. Vnde prudentes mulieres sciunt tunc custodire se & separantur à uiris per tempus fluxus menstruorum.

Hic author exequitur de signis castitatis. Nota, quod vrina virginum est clara, quia ipsæ sunt calidæ, & bene digerunt, & ideo vrina pertransiens per loca digestionis sumit ibi colorem, vnde coloratur in renibus. Sed debet capi vrina post somnum primum, quia tunc facta est digestio, & debet videre, quod vrina per accidens sit variata, scilicet morbo & nutrimento grosso. Nota, quod in vrina sunt tres regiones, scilicet superior, vbi considerantur membra superiora, scilicet cerebrum, caput. Secundo, in medio, vbi considerantur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertia est inferior, vbi considerãtur testiculi, lũbi

& ma-

& matrix. Ideo dicit litera, sperma semper apparet in fundo, propter suã grauitatem. Nota, quod quãdo mulier est menstruosa, tũc humores ascendũt ad oculos, quia oculus est pars porosa corporis, & cito passibilis, & tũc mulier pallet in facie, & ipsa patitur abominationem cibi, quia nõ cupit propter infectionem cerebri & olfactionem. Et tunc est nociuum cũ eis coire, quia pueri, qui tunc concipiuntur, inclinãtur ad morbum caducum, & ad leprã, quia talis materia est valde venenosa.

EST autẽ notandum, quòd mulieres antiquæ, in quibus menstrua fluunt, & quædam in quibus menstrua sunt retenta, si inspiciunt pueros in cunis iacentes, intoxicant oculos eorum uisu, ut ait Albertus in libro de Menstruo. Causa huius in mulieribus apparet, quũ

ret, quibus menstrua fluunt, quia ipse fluxus seu humores, qui mouentur per totum corpus, primò inficiunt oculos, & oculis infectis aër inficitur, & tunc aër ille inficit puerum. Et illud est de intentione Philosophi in libro de Somno & uigilia. Causa autem quare antiquæ mulieres, quibus non fluunt menstrua, inficiunt pueros, est, quòd retentio menstruorum facit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres sunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & præcipuè pauperes, sic quòd nutriuntur à cibo & nutrimento grosso, quod operatur ad talem mate-

riam in-

riam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menstruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipsarum.

Hic author ponit quoddam notabile, & patet manifeste in textu. Nota, quod humores mali exeunt per oculos potius, quã per aliud mẽbrũ, quia oculus est aqueus ex secũdo de Anima: quod patet, si cõprimitur, lachrimatũr & ideo mulieres multum lachrymantur, quia habent multũ de humido, quod petit exitũ. Et quando oculus est infectus, tunc inficit aẽrẽ tangentẽ oculũ, & ille vltra inficit aẽrẽ propinquũ, ille aẽr iterum alium aẽrem, donec peruenit ad obiectum, & ibi fit reuerberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum resistentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia si non, tunc solum mulier inficeretur secundum vnam dif-

rentiam loci paſsionis, & non ſecundum omnem. Nam pueri ſunt debiles & teneræ naturæ, ideo facile intoxicantur. Toxicum eſt venenum, quod fit de taxo, de tali arbore amariſsima, ex cuius ſucco guſtato aues moriũtur.

Nota, quod oculus mulieris vaticinantis, ita quod illa peſsima mulier tantum cogitauit de malis, quod quidam humores mali generabantur in ſpiritibus eius, et illi exiuerunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foueam. Et illo modo baſiliſcus inficit videntẽ ipſum, quia venenum emittit. Et ſi poneretur ſpeculum, ad quod reuerberarentur humores ad locum baſiliſci, tunc ipſemet moreretur vel inficeretur. Nota, quod ſi aliquis quæreret, ſi mulieres ſunt venenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas: Dicendum quod venenum nõ agit in ſe, ſed in aliud cui obijcitur.

Cum

Cũ ergo mulieres naturaliter sunt in-
toxicatæ, ergo nõ intoxicant seipsas.
Alia causa est, q̃a sunt consuetæ. Vnde
Auerhois in prologo tertij Physicorũ:
Quædã erant cõsuetæ comedere vene-
num, ita quod erat eorum cibus.

DE DEFECTV- matricis. Caput XI.

At quia dictũ est de menstruo, igitur ad menstruorum locum procedamus, quòd accidentia sunt circa ipsam matricem. Matrix enim mulieris sæpè patitur suffocationẽ. Suffocatio enim apud Medicos uocatur compreßio spirituum uitalium, ex uitio matricis

tricis egressa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud euenit quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis superueniente, tales mulieres quandoque patiuntur syncopim, id est, cordis debilitatem. Aliquando uerò aliquæ uertiginem in capite patiūtur. Galenus enim magnus in medicina, narrat de quadam muliere, suffocationē matricis patiente, quòd illa causa patiebatur tantum quòd non potuit loqui & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signum uitæ habuit, & uocati sunt medici plures, qui uidentes ipsam, & causam ignorantes, dixerunt eā ueraciter esse mor-

tuam. Galenus autem ſuperueniẽs, cauſam conſiderauit, & mulierem à paßione illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo, quòd abundat in eis menſtruum corruptum & uenenoſum. Et ideò bonum eſt quòd tales mulieres, quæcunque fuerint, ſiue iuuenes, ſiue antiquæ, ſæpè uiris utantur, ut materia talis expellatur. Et expedit iuuenibus, quia in eis abundat humidum. Et hæc eſt cauſa, quare iuuenes mulieres, quando incipiunt coire, multum impinguantur, antequàm concipiant, & curam de pueris minimè habent, quia cura (ut dicit Philoſophus in ſecretis ſecretorum) facit

ſeneſ-

ſeneſcere, quod non uidetur in illis. Illæ enim iuuenes mulieres, quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideò peccatum eſt in natura illas retrahere, & coitum prohibere ad illum quem diligunt, quamuis ſit peccatum in moribus, de quo nihil ad propoſitum. Audiui in confeßione ſocietatis ab uno inquirere cauſam à me, quare hoc eſſet, quando ipſe dormiret cum ſua dilecta iuuencula, quòd tunc ipſe coitu finito, inueniret uentrem ſuum uſque ad umbiculum ſanguine profuſum, & timuit multum, & cauſam ignorauit, & non fuit auſus

sus se retrahere à iuuencula, propter amorem magnũ inter eos. Et ideo quandoque fluxus menstrui prodest mulieri, & quandoque nocet, secundũ quod materia magis uel minus abundat. Et ille fluxus non fuit menstruorum, sed seminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic author exequitur de impedimẽtis cõceptionis. Nota quod suffocatio matricis prouenit ex eo, quod matrix tollitur aduersus cor, & tunc magna frigiditas se extendit ad cor, sic quod cor patitur syncopin. Et dicitur à syn, quod est con, & copos incisio, quasi cũ incisiõe siue debilitate cordis, & alio nomine dicitur extasis, & illa passio maxime accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & iã non habent vnde

men-

menstrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur grossi humores, qui in corde debilitates generant, & ideo ipsis multum valet coitus.

DE IMPEDIMENTIS conceptionis. Caput XII.

DE impedimentis autem conceptionis nũc aliqua tangamus, quæ plura sunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimia humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoque ex siccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem

corporis, quia pinguedo circumuoluta orificio matricis ipsam constringit, & non permittit semẽ uiri intrare. Vnde cognitio huius est de muliere, cuius renes sunt sepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres si in coitu semen recipiunt, non potest intrare matricem, & sic eijciunt ipsum cum eiectione urinæ. Et ideò breuiter, si post coitum urina talis mulieris uideatur, manifestum erit si semen uiri in matrice eius sit collectum, uel non. Si sic, tunc urina eius est immunda, propter commixtionem uiri. Si uerò tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit quòd urina non totaliter

ter eiecit illud ſemen, quia ſunt calidæ, tunc ſua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quòd ſemen intus non poteſt retineri. Ex multis alijs cauſis illud euenit, de quibus ad præſens nulla fit mentio.

Hic author ponit quædam notabilia, vt patet in textu. Nota, quod ſi ſemen viri & mulieris non ſunt proportionata in qualitatibus, id eſt, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agens & patiens debent eſſe proportionata, ex 2. de Anima, ſub certa harmonia, id eſt ſub certa & determinata combinatione, vnde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, id eſt de generatione.

Est etiam notandum, quòd sæpè conceptio ex parte uiri impeditur, ita quòd semen eius quod emittit, est nimis tenue sicut aqua, ita quòd si matrici infunditur, tũc liquiditate sua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate testiculorum uel siccitate, & illud semen secundum doctrinam medicinæ ad generationem est inconueniens. Sed dubium est cuius sit causa, an ex defectu uiri, uel mulieris. Iuxta quod notandum, quòd isto modo scitur, accipiantur duæ ollæ, & in utranq; urina mittatur. Viri in unam ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in utraque surfur tritici, & talis experimentator

diligenter obſtruat ollas per nouem dies, uel parum amplius, & ſi contingit ex uitio uiri defectus, inueniet quoſdã uermes in olla uiri, & cacabus debet ſupraponi, & inuenitur rana fœtida, uel cantabra fœtida. Si uerò ex uitio mulieris, inuenitur in olla ſua menſtruum. Si ex utriuſq; uitio, in utraq; olla aliqd prædictorum inuenitur.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, ſi vis bene examinare, accipias aliquid de ſpermate viri & ponas in aquam, ſi tendit ad fundum, ſignum eſt quod ſemen viri non eſt in defectu conceptionis. Quia eſt bene digeſtũ & ſpiſſum, ideo petit fundum. Nota, quod mulieres, quæ ſæpe coeunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debent ergo abſtinere à coitu, tunc gene

rabunt fortes pueros & homines, qa semen est satis forte, & vnus frater potest conuenienter esse fortior alio. Vnde nota causam experimenti, quia si semen viri est nimis tenue, tunc cito conuertitur in vermes, et non habet virtutem resistentem actioni corporis cœlestis. Vnde ista humiditas, quæ in fundo nõ est densa & bene indurata, cito alteratur. Nota quod si mulier biberit saluiam coctam per tres dies, tunc non concipiet in vno anno. glo. quia saluia est frigida. Item comedat apẽ, & nunquam concipiet. Et ergo ex illis concludo, quod mulieres sæpe coeunt similiter viri, propter magnam delectationẽ, quam habent ad inuicem, quia vulua in se continet magnã dulcedinẽ viro, sed tamẽ de illis non multum dico ad præsens.

SI quis igitur uelit mulierem iuuare ut impregnetur, & masculum concipiat.

ipiat, accipiat matricem leporis, & inteſtina eiuſdem, & faciat deſiccari, & in puluerem redigat, & illud mulier bibat temperatum cum uino, & ſimiliter faciat cum teſticulo leporis, & hoc in fine menſtruorum, & cum uiro ſuo coëat, & concipiet maſculum. Item accipiat mulier ſuccinctam & ſtringat in lacte aſinæ lanam caprinam, & liget ſuper umbiculum eius donec coëat cum uiro ſuo, & concipiet. Et hoc dico remotis interceßis cauſis uel impedimentis alijs, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et ſi quærat aliquis, quæ ſunt illa impedimenta? inſpiciat diligenter omnia, quæ

uſque

usque ad istum locum dicta sunt. Item accipiat aliquis hepar parui porci, & testiculos, & desiccet, & etiam redigat in puluerem, & det in potum masculo & mulieri, & masculus si prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier, quæ non potuit concipere, tunc concipiet.

Capitulum aliud, quomodo mulier debet iuuari vt concipiat, maxime vt concipiat masculum. Nota, quod matrix leporis & intestina si desiccantur & puluerisantur, fiunt multũ calida, similiter & hepar porci in se est calidum, & sic generabunt calorem sufficientem ad cõceptionem. Nota, quod illud debet fieri in fine menstruorum quia tunc matrix est sicca, & quodam modo calidior per recessum menstruo

rum frigidorum. Item sunt alia expe-
rimenta. Mulier accipiat camphoram
herbam puluerisatam, & bibat eam cũ
vino, & concipiet. Item Vrina viri bi
bita, impedit conceptionem. Item si
accipiat vuluam leporis, & pulueriset
cum melle liquido, & accipiat cor tau
ri, et illa pariter accipiant ebullitionẽ
& sic mulier accipiat in vna septima
na, ita quod vno tempore plus, quam
alio tempore accipiat, & cõcipiet Itẽ
mulier debet vti calidis & bonis ciba
rijs, & debet quodammodo inebriari
& bene fricari, & debet cauere ne
crura eleuata semen impediant, ita q;
debet se cito labori applicare ad reti
nendum, & statim postea dormitet, &
sine dubio concipiet.

*Est etiam documentum obseruan-
dum scilicet quãdo aliquis sentit*

mulie-

mulierem concepisse, non nominet in præsentia mulieris aliquid esse de uarijs cibarijs, ad quod appetitus mulieris posset inclinari, nisi ei poßit libitū prosequi, quia si mulier tale postularet, sed nullo modo posset haberi, haberet occasionem abortiendi, propter contrariam dispositionem appetitus. Fœtus enim sic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideò consultum est, quando mulieres petunt carbones, uel aliquid consimile, quod eis ministretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cum impregnata fuisset, petijt poma recentia, quæ cum habere non potuit, cecidit in lectum, & infra diem & noctem ni-

bil

hil gustauit, nec panem nec potum, & fuerunt circa eam iuuenes mulieres & ancillæ, quæ prius non cōceperant, quibus illa fuerunt occultata, & quando impregnata petijt poma recentia, & ancillæ astantes dixerunt, non inueniuntur loquentes inter se, quod uenenosum est dare mulieri poma, quia uiderāt in febricitantibus consimile, & in parte illa deceptæ sunt: tunc aūt illa impregnata, ex carentia pomorum multum debilitata, in tantum quòd fœtus antequam ad debitum tempus peruenit, mortuus exiuit, in cuius egressu illa laborauit tribus diebus & noctibus, & ante egressum mulier emisit sangui-

nem

uem per nares duobus diebus, & una nocte, ille uerò ſanguis fuit menſtruoſus, & ſignum corruptionis fœtus, fuit illud. Iuxta illud Hippocratis, menſtruis fluentibus impoßibile eſt fœtum eſſe ſanum. Ideò ut omnia illa pericula euitentur apud omnes impregnatas, bonum eſt quod mulier in cuſtodia habeatur, & modice moueatur, & ut ei cibaria mollia & lenia miniſtrentur, & omnia iuxta appetitũ proſequãtur

In toto hoc textu recitato ponit author duo documenta, & ſatis manifeſte patent in textu.

SEd antequam noſtrum ſermonem ad alia conuertamus, notandũ e

unu

unum notabile ſignum, quod ſit ad cognitionem maſculi in utero matris exiſtentis, & eſt illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret ſibi unam guttam ſanguinis, uel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttā illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum ſignum eſt maſculi, ſi uerò ſupernatauerit, ſignū eſt fœmellæ. Item ſi dextera mammilla fuerit maior ſiniſtra, impregnata eſt maſculo, ſi uerò ſiniſtra maior fuerit, fœminam portat.

Hic author ponit ſecundum documentum. Et nota, quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipſa, & ideo quicquid cupit ſibi detur, & ſi

non, tunc euenit dolor eo, quod appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in prosequēdo quod diligit. Vnde nihil appetit, nisi fuerit animatum, ex tertio de Anima. Et per Commenta. 3. Ethicor. patet, quia volūtas est appetitus intellectus, & semper est boni simpliciter vel apparet. Vnde omnia bonum appetunt, vt patet per definitionem boni, quam dat Arist. in principio primi Ethicorum, dicēs: Bonum est, quod omnia appetunt. No ta, quod post conceptionem quando menstruum fluit, hoc est, signum destructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menstruo fluente, sed si modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturæ, ne fœtus suffocetur, hoc est commodum.

DE SPERMATIS NAtura & digestione. Cap. vltimum.

Prius-

PRiusquam uerò finem dictis imponamus (ut nostra doctrina subtiliter & magis completè habeatur, cum de materia menstruorum aliqualiter dictum est) transeundum est ad materiam spermatis in uiro. Sperma uerò ut suprà dictum est, nihil aliud est quàm superfluum alimẽti quod in substantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quòd medici quatuor ponunt in homine digestiones. Et dicunt quòd talis est modus nutritionis, quod primo cibus masticatus in ore dirigitur ab ore ad ipsum stomachum, & ibi fit digestio prima, & ibi separatur purum terrestre ab impuro terrestri,

& illud impurum dirigitur ad uiſcera, & ulterius emittitur per ſeceſſum. Sed purum hoc ulterius dirigitur ad epar, & ibi fit ſecunda digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurum aquaticum dirigitur ad ueſicam, & ulterius per micturam emittitur, ſed purum dirigitur ad cor, & fit ibi tertia digeſtio, & ſeparatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad uaſa ſeminalia, & ex illo fit ſperma in uiro, & in mu liere menſtruum, ſed purum eſt ſan guis, & illud dirigitur à corde per ma gnas uenas, quæ dicuntur capillares, pe quas uenas dirigitur ſanguis ad ſingul men

membra, & in illis membris fit ultima digestio, & iterum separatur purum ab impuro, & impurum emittitur per sudores & per ungues, & consimilia. Hoc autem purum conuertitur & cõgelatur in substantiam aliti, ita quod tales pori, qui sunt euacuati per calorem naturalem, ibi è conuerso repleantur, & si plus uenerit quàm est deperditum, tunc dicitur augmentatio, sed ad hoc requiruntur quatuor. Primò materia sufficiens est panis, & consimilia. Secundò porus recipiens illam quartam digestionem. Tertiò natura distribuens. Quartò calor naturalis cõuertens alimentum in alitum.

Hic author exequitur ex vltimo motiuo libri, & ostendit modum generationis spermatis. Nota, quod homo est optimæ digestionis, & subtilioris, quia est magni caloris, & propter multos labores digerit & consumit humidum, quia calor agit in humidum sicut in subiectum, & calor facit exhalare humidum radicale, ideo oportet esse restauramentum caloris, ne cõsumat humidum radicale, & sic mors sequeretur, quia consumpto humido radicali, in quo consistit vita, nullæ prosunt medicinæ, sed tamẽ notandum, quod vnum indiuiduum per aliquam medicinam potest viuere per annum vel amplius sine nutrimento, sicut expertum est, sed hoc non potest fieri, nisi cursu communi, Nota, quod masticatio est quædã cõtritio cibi facta per dentes & sic natura ordinauit in anteriori parte dentes acutos, vt bene diuidant cibum, sed in fine latos

ordina

ordinauit propter masticationem.

Versus:

Sunt hominis dentes triginta duo comedentes.

Sed de his quæ dicta sunt, consurgit dubitatio quædam, utrũ calor agat in ipsum humidum consumendo, sicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo sciendum, quod secundũ Aristotelem quarto methcor. cap. de operatione quod triplex est operatio, quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum actiuorum. Prima operatio caloris, in quantum calor habet dissoluere & exhalare & congregare homogenia, & dis-

gregare heterogenea. Secundum patet, quia si accipitur una massa de auro & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum ab argento, & econuerso. Et sic locutus est philosophus secundo de generatione. Vbi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organum, scilicet securis uel bipennis semper dissoluit coniuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in se uirtutem formatiuam uniuscuiusque rei uel naturæ, cuius calor dicitur esse naturalis, & sic in eo est uirtus cœli, uel uirtus motorum cœlestium, & uis seminis, complexionis, uel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit

uidere

uidere in calore seminis plantæ & animalis, ubi est uis quæ uocatur forma plantæ. Et eodem modo credo quod sit in naturalibus, quantum calor naturalis habet dirigere humidum, uel proportionetur sibi subiectum secundum exigentiam cuiuslibet speciei. Sic ergo educit humidum ipsum consumendo, non in quantum calor, sed in quantum calor naturalis, qui in digestionem accipitur: quia in digestione accipitur illud humidum, ut illa digestio terminatur ad speciem eius, cuius est humidum, sicut ad speciem partis plantæ, uel animalis uel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum est calor, sed potius re-

resolueret totum humidum, ita quod in siccum terminaretur. Illis uisis & intellectis, breuiter ad propositum redeamus & dicamus quod sperma nihil aliud est, quàm superfluum alimenti, quod in substantiam rei alendæ non cedit. Et sic ex his quæ dicta sunt, manifestè apparet, quæ sit definitio spermatis secundum illa, quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cùm ergò tantum digeritur in utero, præcipuè iuxta tertiam digestionem, quia tunc non totum cedit ad deperditum, sed per restaurationem mittitur, uel mutatur in cruorem sanguinis subtilis, & datur ad uasa seminalia, ubi uirtute testiculo-

rum illud etiam dealbatur & fermentatur, ideò sperma uiri est albi coloris propter ultimam decoctionem, quã habet ex parte testiculorũ. Illud idẽ sperma amplius emissum à uiro, nimium desiccat corpus, quia uirtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto, & humido, fit debilitatio uitæ, & per consequens mors. Et hæc est causa, quare illi qui multum coëunt & frequẽter, nõ sunt longæ uitæ, quia corpora à naturali humido exsiccãtur, & desiccatio est causa mortis. Causa ergo sufficiẽte posita ponitur effectus eius. Et huic cõsonat q̃ dicit Arist. 1. de lõgitate & breuitate uitæ, q̃a sperma ampli-

us emissum, desiccat corpus. Et subdit: Propter hoc enim mulus longioris uitæ est, quàm asinus uel equus, ex quo genitus est, ut fœmellæ masculi, si masculi coitiui sunt. Et subdit, quod propter has passiones masculi breuioris uitæ sunt fœmellis. Est enim generaliter uerũ, quod masculi longioris uitæ sunt fœmellis, si coitiui non fuerint. Sic ergò ex intẽtione philosophi patet, quòd uita hominis consistit in calido & humido radicaliter, quamuis in alijs instrumentaliter & ministerialiter, & sic patet quòd coitus exsiccat. Etiam patet, quod posita causa conseruante effectum, ponitur & ipse effectus. Si uerò

uerò causa destrueretur & effectus destrueretur. Ergò à primo ad ultimum coitus qui amplius fit, est causa breuitatis uitæ, & cætera.

SEQVITVR DE materia spermatis per venerabilem Auicennam conscriptum.

Circa materiam spermatis sunt quædam notãda adhuc, scilicet quòd sperma uiri aliquando est durum & bene decoctum decoctione testiculo-

lorũ, ita quòd quælibet pars inest parti, in modum lactis coagulati, & illud sperma album est uelut lac coagulatum forti coagulatione, habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus suis, sed de genitalibus uasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de uasis genitalibus in uuluam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis fœtus. Est aliud semen tenue & in suis partibus fluxibile, & illud non est bene decoctum, si illud expellitur, & in matricem recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidè & tenuis. Contingit enim

ali-

aliquando debilitatio naturæ apud fœtũ quod caput debilitatur, & hoc quãdo mulieres impregnatæ, alium puerũ prius genitũ, cum alio nutriuit. Causa uerò huius debilitationis est, quia ista materia de qua puer existens in utero debet pasci & nutriri, cecidit in alimẽtum pueri prius geniti, quẽ lactat mater, & iste casus contingit hodierna die propter experientiam mulierum, causam illius defectus nescientes: ideò mulieres impregnatæ nunquã deberẽt lactare pueros post conceptionem uel impregnationẽ alterius pueri uel fœtꝰ propter causas superius enumeratas.

Hic author ponit dubium, & satis patet.

patet in textu. Nota, quod calor in animali non facit digestionem, in quantum calor, sed in quantum est bene regulatum ab anima. Et ideo peccauerunt aliqui antiqui dicentes, quod in plantis esset nutritio, & in superiori parte esset ab igne, & in inferiori esset à terra, hoc non valet, quia dicit Aristoteles 2. de Anima, quod si sic esset, tunc mixtum cito dissolueretur. Quid enim continent elementa in mixto nisi animam: vnde anima est principium omnis actionis, sed calor siue spiritus sunt instrumenta, quæ sunt in virtute animæ, & non in virtute suipsius.

CONCLVSIO.

His uisis finẽ dictis imponamus & gratias Deo reddamus, qui nostrũ in hoc opere, & in alijs illũine

in

tellectum. Et de omißis peto ueniam
& auxilium diuinæ gratiæ, à qua om=
nis ſapientia orta eſt & uita æterna.
Ad quam nos Deus omnipotens & glo
rioſus, cuncta gubernans atque regens
perducat. Qui cum patre & ſpiritu
ſancto uiuit & regnat, & in quo eſt
ſumma ſecuritas, tranquillitas, iucun=
ditas, & ſine fine æternitas ſanctorum
existat omnium, per infinita
ſeculorum ſecula,
Amen.

FINIS.

LIBER AG-
GREGATIONIS,

SEV LIBER SECRETO-
rum Alberti Magni de uirtutibus Her-
barum, Lapidum & Anima-
lium quorundam.

LIBER PRIMVS DE
Virtutibus quarundam
Herbarum.

Sicut uult Philosophus in plurib. locis, Omnis scientia de genere bonorum est. Veruntamẽ enim operatis aliquando bona: aliquando mala, prout scientia mutatur ad bonum et ad malum finem, ad quẽ operatur. Ex

quo

quo concluduntur duo. Quorum unũ et
primum est, quòd scientia magicalis nõ
est mala. Namq; per eius cognitionem
potest euitari malum, & prosequi bo-
nũ. Concluditur etiam secundũ, ex quo
effectus laudatur propter finem. Atq;
uituperatur etiã finis scientiæ aliquan-
do non ordinatur ad bonũ uel ad uirtu
tem. Ex hoc sequitur, q; scientia uel o-
peratio aliquãdo bona uel mala. Quia
igitur magicalis, seu cognitio bona est,
ut præsuppositũ est, & mala aliquãtu-
lũ existit in speculatione rationum, &
in speculatione naturaliũ, secundum q;
antiquis autoribus examinaui & per-
cepi; imò & egomet Albert. ut in plu-

ribus ueritatē inueni, & ueritatē sup-
pono, quo ab aliquo ex Chyrādis libro
& libro Alchorat. Primò narrabo de
quibusdam herbis. Pòst de quibusdam
lapidibus. Tertiò de quibusdā anima
libus & de uirtutibus eorundem.

Elitropia.	Lilium.
Vrtica.	Visculus quercinus.
Virga pastoris.	Centaurea.
Chelidonia.	Saluia.
Peruinca.	Nepta. Verbena.
Lingua canis.	Melysophylos.
Iusquiamus.	Rosa. Serpentina.

Prima herba apud Chaldæos uoca-
tur. Ireos; apud Græcos Mutuchiol: a-
pud

pud Latinos Elitropia. Cuius interpretatio dicitur ab Elyos, quod est sol, & tropos conuersio, quia conuersa est ad solem. Huius autem uirtus mirabilis est, quia si ista colligatur sole existente in Leone, in Augusto, & inuoluatur in lauri folio, & simul addatur dens lupi & feratur: nullus contra ferentem poterit habere uocem loquendi nisi uerba pacifica. Et si enim aliquid furetur, & in nocte sub capite suo ponat, uidebit furem & omnes eius conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo templo ubi sint mulieres, quarum connubium parte sui frangatur nunquam poterunt exire de templo

nisi deponatur. Et hoc ultimum probatum est, & uerißimum.

Secunda herba uocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis uel Gallicis Vrtice nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum millefolio, securus est ab omni metu & ab omni fantasmate. Et si id ponatur cum succo semperuiuæ, & unguatur manus, et residuum ponatur in aqua, & aquam intret ubi sunt pisces, ad manus eius cõgregabuntur, & etiam ad piscellum. Et si extrahatur, statim resiliunt ad loca propria ubi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Lorumborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis

nis uirga pastoris. Herbā hanc accipe, & cū succo mandragoræ distempera, & da cani uel alteri animali, & impregnabitur in suo genere, & habebit fœtum in suo genere. De quo fœtu si accipiatur dens maxillaris, & intingatur in cibo uel potu, omnes qui & depotabunt, mox incipient bellum, & cum uolueris delere, da ei succū amantilem, i. ualeriæ, & fiet statim pax inter eos.

Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia nascitur tēpore quo aquilæ faciunt nidos suos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Ista herba tempore quo hirundines faciunt nidos, nascitur quo etiam aquilæ. Hanc herbā

ſi quis cum corde talpæ habuerit, deuincet omnes hoſtes, omnes cauſas, & omnes lites remouebit. Et ſi prædicta ponatur ſuper caput infirmi, ſi debet mori, ſtatim cantabit alta uoce. Si non lachrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vurax, à Latinis Prouentalis uel prouinſa. Illa enim pulueriſata cum uermibus terræ circumuolutis, & cum ſemperuiua amorem inducit inter uirum & uxorem, ſi utatur illo in cibarijs. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquantulo ſulphuris ponatur in ſtagno ubi ſunt piſces, omnes morientur. Et ſi ad os bubali ponatur, ſtatim

crepabit per medium, et hoc experimentum est à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, statim conuertetur in liuidum colorem.

Sexta herba à Chaldæis uocatur Biceith. à Græcis Retus, à Latinis Nepta Hanc herbam accipe, & misce cum lapide inuento in nido upupæ auis, et frices uentrem alicuius animalis, & impregnabitur, & habebit fœtum in suo genere nigerrimum. Et si eis ponatur ad nares, statim à terra cadent uelut mortua. Post modicum uerò spacium curabuntur: & si prædictum compositum in uase apum ponatur, nunquam fugient, sed ibi congregabuntur apes.

Et si apes submergantur, & quasi moriantur, et in confectione prædicta ponantur post modicum temporis, et per spacium unius horæ recuperabunt uitam. Nā et illud proportionatur qualitati deperditæ: & signum ad hoc est quòd si muscæ submersæ in cineribus tepidis ponantur, post modicū spacium uitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum, à Latinis lingua canis nuncupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & eius matrice, pone ubi uis & post modicum temporis congregabuntur omnes canes uillæ. Et si prædictam sub pollice pedis habueris, omnes

nes canes obmutescent , nec poterunt latrare: & si prædictam in collo alicuius canis posueris, ita quod non poßit ore attingere, semper uertetur in circuitu ad modum uolubilis rotæ, donec cadet in terram uelut mortuus, et hoc est expertum nostro tempore.

Octaua herba à Chaldæis Mansesa, à Græcis Ventosin, à Latinis uel Gallicis Iusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & misce cũ Realgalis & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & statim peribit: & si succum eius cum supradictis posueris in scipho argenteo minutißimè frangetur: et si supradictum cum sanguine leporis iuue-

nis commiſcueris, & in pelle lapor
conſerues, omnes lepores congregabu
tur ibidem donec remotum fuerit.

Nona herba à Chaldæis Augo, à gr
cis Amala, à Latinis Liliũ. Si hanc her
bam ſole exiſtente in Leonis ſigno co
loris, & cũ lauri ſucco cõmiſcueris. D
inde ſub fimo tempore aliquo ſuccu
illum poſueris, fient uermes. De qui
bus ſi fiat puluis, & ponatur circa col
lum alicuius, uel in ueſtimẽtis ſuis, nu
quàm dormiet, uel dormire poteri
quouſque depoſitum fuerit. Et ſi præ
dictum ſub fimo poſueris, & de uermi
bus inde naſcentibus aliquem unxeris
ſtatim inducentur ad febrem. Et ſi pr
dictum

dictum ponatur in uase aliquo, ubi sit lac uaccæ, & coöperiatur de pelle alicuius uaccæ unius coloris, omnes uaccæ amittent lac suum, & hoc maximè expertum est tempore nostro à quibusdã fortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Esifena, à Latinis Viscus querci, & crescit in arboribus transferata arbore. Hæc herba cũ quadã alia herba, quæ dicitur Martegon, id est, syluiũ, ut scribitur lingua Theothonica, omnes feras aperit: & si prædictum compositum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si autem non

corde resilit. Sed si prædictum ad arborem suspendatur cum ala hirundinis, ibi congregabuntur aues bene per quinque miliaria, & hoc ultimum tempore meo est expertum.

Vndecima herba à Chaldæis Isiphilon dicitur, Græcis Orlegenia, Latinis Centaurea uocatur. Hanc autẽ herbam dicunt Magi habere mirabilem uirtutem. Si enim adiungatur cum sanguine upupæ fœmellæ, & ponatur cũ oleo in lucerna, omnes circũdantes credent se esse Magos, ita quòd unus altero credet, suũ caput esse in terra, & pedes in cœlo: & si prædictum ponatur in igne, stellis lucentibus, uidebitur quòd stellæ

urrant ad inuicem & debellent: & si
erum prædictum cataplasma ponatur
d nares alicuius, præ timore quem ha-
ebit, fugiet uehementer, & hoc ex-
ertum est.

Duodecima herba à Chalæis Cole-
io uel Coloricom, à Græcis clamor, à
Latinis Saluia communiter est nuncu-
ata. Hæc autem herba putrefacta sub
imo, in uase uitreo, procreat quendam
ermem uel auem, habentem caudã in
nodũ mærulæ, de cuius sanguine si tan-
gatur aliquis in pectore, amittet sen-
um per quindenam & plus. Et si præ-
lictus serpens comburatur, & pona-
ur cinis in igne, statim fiet ysiris toni-

trũ

trui horribilis. Et si prædictus puluis ponatur in lampade & accendatur, uidebitur quòd tota domus serpentibus repleatur. Et hoc est expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chaldæis Olophanas, à Græcis Hiliorion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba, ut referunt Magi, collecta sole existente in signo Arietis, & coniecta cũ grano Peome unius anni caducos à malo morbo curat. Et si ponatur in terra pingui post octo septimanas generabũtur uermes, qui si aliquẽ tetigerint, statim morietur. Et si prædictum ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur

buntur ibi. Et si puluis illorum in sole ponatur, uidebitur quod sol sit liuidus. Si autem puluis ponatur in loco ubi homines habitāt, uel iacēt inter duos amātes, statim fit lis uel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Casini, à Latinis Melisophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta uiridis, & coniecta cum succo cypreßi unius anni posita in pulmēto facit pulmentum uideri plenum uermibus, & deferentem facit esse benignum et gratiosum, & aduersarios deuincere. Et si prædicta herba ligetur collo bouis, sequetur te quocunque ieris, & si præ-

dicto succo corrigiam miscueris, & de tertia parte sudoris hominis ruffi, & de eo sub ascellis statim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldæis Eglerisa, Græcis Ysaphinus, à Latinis rosa dicitur, & est herba cuius flos est notißimus. Accipe granum eius, & granum sinapis, & pedem mustelæ, hæc suspende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et si prædicta ponatur circa rete, congregabuntur ibi pisces. Et si magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per di midium diem: licet tamen non acquiritur, recuperabit uitã. Et si puluis præ-

dictus ponatur in lampade, posteà descendatur, omnes uidebuntur nigri ad modum Sathanæ: & puluis prædictus admisceatur cum oleo oliuæ & cum sulphure uiuo, & de hoc ungatur domus sole lucente, ipsa tota uidebitur inflammata.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis quinquefolium, à Latinis serpentina uocatur. Hæc herba apud nos satis est nota. Hæc autem herba cum folio trifolij inhumata, generat serpentes rubeos & uirides, de quibus si fiat puluis, & ponatur in lampade ardente, uidebitur ibi copia serpentum, & si sub capite alicuius ponatur,

 de cæ=

de cætero non somniabitur sibi.

Modus autem operandi omniũ prædictorũ est, ut effectus bonus sit in planeta bono, & malus in malo, id est, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum 7. secundum Alexandrum Imperatorem, & has quidem uirtutes habuerunt ipsæ ab influentia planetarum. Contingit autem unamquamq; percipere uirtutem suam à superioribus naturalibus.

Prima autẽ herba Saturni, quæ asphodilus dicitur. Succus eius ualet ad dolorem renũ & tibiarũ. Et datur patientibus dolorẽ uesicæ, radix eius co-

cta

cta parũ. Et dæmoniaci uel melãcholici ipsam deferunt in linteo mundo, & liberantur, nec dæmonem in domo patitur esse, & si ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, sine dolore eos producant, et est bonum, ut homo deferat secum de nocte radicem, quia non timebit, neque lædetur ab alijs.

Herba secunda Solis dicitur Poligonia uel Corrigiola Hæc enim herba nomẽ suscepit à Sole, nam est multum generans. Sic enim & hæc herba est multos faciens modos. Hanc quidem herbam alij appellauerunt Alchone, quæ est domus solis. Hæc enim herba sanat

paßiones cordis & ſtomachi. Qui attingit hanc herbam habet uirtutem à ſigno ſuo uel planeta. Si quis autem ſuccum bibit, facit eum multum coire. Et ſi quis deferat radicem eius, curat paſſiones oculorum. Et ſi antequàm aliquam habuerit paßionem portauerit ſecum, nõ ſuperueniet ei paßio oculorum. Iuuat etiam phreneticos, ſi eam ſecum deferunt in locis, id eſt, pectore. Iuuat etiã periplomoticos & facit eis bonum anhelitum, & facit etiam ad fluxum ſanguinis melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynoſtates dicitur. Succus eius purgat exacerbationes ſtomachi, thoracis & caſtorẽ, quia oſten-

ostendit se esse herbam Lunæ. Flos au-
tem huius herbæ purgat splenes mag-
nos & curat ipsos, quia ista crescit &
decrescit sicut Luna. Valet ad ophtal-
miam, & facit acutum uisum, & ualet
contra sanguinem oculorum. Si radicē
eius tritam ponas super oculum, mira-
biliter uisum clarificat, quia lumen ocu-
lorum propinquatum mysticum sub-
stantiæ lunæ. Etiam confert malum sto-
machum habentibus, qui nō possunt ci-
bum digerere, bibendo succum eius: am-
plius ualet habentibus scrophulas.

Herba quarta arnoglossa dicitur. Ra-
dix huius herbæ ualet contra dolorem
capitis mirificè, quoniam opinatur es-

ſe domus Martis aries, quæ eſt caput totius mundi. Valet etiam contra malas conſuetudines teſticulorum, & ulcera putrida et ſordida, quia domus eſt Scorpio: quia pars eius retinet ſperma, id eſt, ſemen quod uenit contra teſticulos. Valet etiam ſuccus eius dyſentericis & hemoptoicis, & ad uitia hemorroidarum & ſtomachis dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurij dicitur Pentaphillon, à quibuſdam Pentadactylus, ab alijs ſæpè declinant, à quibuſdam Calipendalo. Radix huius herbæ ſanat plagas & duriciẽ, trita et emplaſtrata. Amplius ſcrophulas diluit uelociter, ſi

ſuccus eius bibatur cũ aqua. Sanat etiã farigos & paßiones pectoris ſeu dolo- [illegible] ſuccus eius bibatur. Soluit etiam dentiũ dolores, & ſi ſuccus eius ore te neatur, omnes oris curat paßiones. Et ſi quis ſecũ deferat, opem dat & au- xilium. Amplius ſi quis uult à rege uel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, id eſt, ſecum eam habeat, & obtinebit quod uoluerit, uidelicet etiam in lithiaſi & diſuria ſuccus eius habitus.

Herba ſexta Iouis dicitur Acharon, à quibuſdam Iuſquiamus. Radix eius poſita ſuper bubones eos diſpergit, & conſeruat locum à flegmone. Si quis eã

portauerit antequam ei paßio superueniat, nunquàm bubonẽ habebit. Cōfert etiam radix eius podagræ, dum ponitur trita super locum patientis, & hæc quidem operatur uirtute signorũ habentium pedes, uel habentium aspectum super pedes: & succus eius si bibatur cum melle cum mellicrato, confert doloribus epatis, & omnibus eius paßionibus, quoniam Iupiter tenet epar. Similiter confert uolẽtibus multũ coire. Et est utilis, ut eam deferant secũ uolentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisteriona, quibusdam Hyerobotani dicitur,

tur, id est, herba columbaria & uerbe
na. Radix huius herbæ posita super col
lum sanat scrophulas & parotidas &
bubones colli & staphilion, id est, uri-
næ distillationem, et ysmon, si ponatur
emplastrum, & est comparatum pas-
sionibus istius loci. Sanat etiam scissu-
ras & condilomata, id est, duricies,
quæ nascuntur in ana & emorroidas.
Si succus eius cum melle in aqua cocta
bibatur, subtiliat ea quæ sunt in pulmo
ne. Et facit bonum anhelitum, nam de-
tinet pulmonem. Valet etiam multum
in affrodisia, id est, coitu, quia succus
eius auget multum sperma, cum quis
uult coire, addit ad desiderium eius, &
maior

maior uirtus ipsius herbæ est, quia si quis eam portauerit, est multum potens in coitu. Veruntamen non teneat aliquid aliud, nisi ista herba tantum. Si quis ponat eam in domo uel uinea uel in terris, abundanter habebit redditus. Amplius radix ipsius ualet omnibus illis, qui uolunt plantare uineas uel arbores, & infantes portantes ipsum erunt bene disciplinati & amantes doctrinam & erunt læti & gaudiosi. Confert etiam posita in purgationibus, & repellit dæmones omnes.

Prædictas tamen herbas à 23. die Lunæ usque ad 30. incipiendo collectionem ipsam leuare à Mercurio per

totam horam dierũ cuellendo fac mentionem paßionis ut rei scilicet nomina paßionem uel rem, propter quam ipsam colligis, & ipsam accipe herbam. Loca tamen ipsam super frumentum, uel hordeum, & ea utere ad opus tuum postea.

Explicit liber primus.

SECVNDVS LIBER.

Alberti Magni, & est de virtutibus lapidum quorundam.

Cvm iam dictum sit de uirtutibus herbarum quarundam, &

de mo=

de modo agendi, nunc in præsenti capitulo dicendum est de Lapidibus quibusdam, & eorum effectibus, & qualiter possunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	Corallus	Lipercol.
Opthalmius	Cristallus	Vrices
Onyx	Chrysolitus	Lazuli
Feripēdamus	Elotropia	Smaragdus
Silonites	Epistrites	Iris
Topazion	Calcedonus	Balesia
Medo	Chelidonius	Galeriates
Mephytes	Gagates	Draconites
Abaston	Bena	Echites
Adamas	Isthmios	Terpistretes
Agathes	Cabices	Iacinthus
		Alectorius

Alectorius Chrisolitus Orires
Esmundus Beratiden Sapphyrus.
Amatistus Nicomai Saunus
Berillus Quiriti.
Celonites Rodianus.

SI uis scire utrum mulier tua sit casta, accipe lapidẽ qui Magnes uocatur. Est autẽ ferruginei coloris et inuenitur in mari Indico, et aliquãdo in partibus theutoniæ, in illa prouincia, quæ Francia Orientalis uocatur. Suppone ergò lapidem hunc capiti mulieris, & si casta est ipsa maritum amplexabitur, si autem non, statim cadet à lecto. Ad hoc autẽ si lapis iste ponatur super carbones in quatuor angulis

domus. Dico tritus & super carbones sparsus dormientes fugient ædes & relinquent totum, & tunc possunt fures respicere totum quod uolunt. Si uis fieri inuisibilis, accipe lapidem qui dicitur Ophtalmius, et inuolue in folio lauri. Et dicitur lapis Ophtalmius, cuius color non nominatur, nam multorum colorum: & est hic talis uirtutis quòd uisus circunstantium excæcat uel aborrtat. Cōstantius autem pugno clauso reddebatur per eum inuisibilis.

Si uis incitare tristicias, timores & fantasias terribiles atq; lites. accipe lapidem qui uocatur Onyx, qui est nigri coloris, & inuenitur melius genus eis

repletum.

repletum albis uenis, & uenit de India in Arabiam: & si collo uel digito suspendatur excitat statim tristitias in homine & terrores: & etiam in somno excitat fantasias terribiles, & etiã lites, & hoc apud modernos est expertum.

Si uis comburere manus alicuius sine igne adhuc & fugare areticam. Accipe lapidẽ qui uocatur Feripendanus, qui est flaui coloris, qui si suspendatur collo alicuius, curat areticam: & iterũ si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manum, & ideò leuiter & suauiter uult palpari.

Si uis accendere animum alicuius ad

gaudia, & eius ingenium acuere. Accipe lapidem qui Sylonites uocatur, & nascitur in gremio testudinis Indici: & esse uarium, dicitur albo, rubeo, purpureoq́; colore. Alij dicunt hunc esse uiridem, & in Persiæ partibus inueniri. Et dicunt etiam hunc crescentem luna crescente, et èconuerso Et addunt Philosophi antiqui, quòd si gustetur, confert præsentiam quorundam futorū. Si sub lingua ponatur præcipuè prima luna una hora tantum habet uirtutem. Ideò autem luna existente decima habet hanc uirtutem, in prima hora uel decima. Motus autem ordinis, quòd cum est sub lingua, si cogitetur de ali-

quo negocio, utrum debeat fieri an nõ. Si fieri debet, cordi tenaciter infigitur, ita quòd auelli non potest: si autem nõ, cor ab ipso resilijt. Fecerunt etiam philosophi quòd curat tphisicos & debiles.

Si uis ut aqua bulliens statim exeat manu emissa. Accipe lapidem qui Topasiõ uocatur, à Toposi insula, uel quia auri similitudinem protendit, & sunt duæ species, Vna est omnino similis auro, & preciosior est. Alia species est crocea magis tensibilis coloris quàm sit aurum, & hæc est utilior. Expertum autem est in nostro tempore, quæ si in aqua buliente mittatur, defluere facit,

quod ſtatim manu immiſſa extrahitur & hoc fecit unus de fratribus noſtris Pariſijs. Valet etiã contra emothoicam & ſtimaticam uel lunaticam paßionẽ.

Si uix excoriare cutem manuum tuarum uel alterius, accipe lapidem qui uocatur Medor à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & uiridis. Dicitur ab antiquis philoſophis & modernis, quòd ſi lapis qui niger eſt frangatur, & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas lauarit, ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea biberit, perit uomendo ſtatim, omni cura remota & auxilio. Dicunt etiam philoſophi, quòd ualet contra podagram

gram & oculorum cæcitatem, & quòd oculos læsos & debiles fouet.

Si uis ut aliquis non sentiat dolorẽ, nec crucietur. Accipe lapidem qui dicitur Mephytes à ciuitate, quæ dicitur Mephis: & est hic lapis talis uirtutis, ut dicit Aaron & Hermes, quòd si teratur & aqua misceatur, & detur potari illi qui deberet uri uel aliquos cruciatus pati, tãtam inducit ille potus insensibilitatem, quòd non sentiat patiẽs pœnam neque cruciatum.

Si uis ignem perpetuũ inextinguibilẽ facere, Accipe lapidem qui Abastõ dicitur, & est coloris ferri, & quamplurimũ in Arabia reperitur. Si enim

lapis ille accendatur, nunquàm poterit extingui, eò quòd habet naturam lanuginis, quæ pluma salamandris uocatur, cum modico humidi unctuosi pinguis, inseparabilis est ab ipso, & id fouet ignem accensum in eo.

Si uis deuincere hostes: Accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, & est coloris fulgentis, durißimus ita quòd non potest frangi nisi sanguine hirci, & nascitur in Arabia uel Cypro. Et si sinistro latere alligetur, ualet contra hostes, & insaniam, & indomitas bestias, & uenenosas, & feros homines, & contra iurgia & rixas, & contra uenena & incursus fantasmatum, &

quidam uocant eum Dyamantem.

Si uis cuncta pericula euitare, & uincere cuncta terrena, & habere uires cordis. Accipe lapidem qui Agates dicitur. Et est niger habens uenas albas. Est aliud eiusdem speciei similis colori albo. Et tertium nascitur in certa insula habens uenas nigras. Et id facit uincere pericula, & confert uires cordibus, & facit hominem potentem, placentem, iucundum, acceptabilem, & iuuat contra omnia aduersa.

Si uis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem, qui Alectorius dicitur & est lapis gallinacei uel galli, & est albus ut Cristallus, & extrahitur de

uentriculo galli uel gallinacei, postquàm fuerit castratus ultra annũ quartum. Et ut quidam dicunt post annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatem fabæ extat uentrem gratum reddit & constantem: & sub lingua acceptum, sitim extinguit: & hoc ultimum tempore nostro expertũ est, & subtiliter percepi.

Si uis deuincere bestias, & omnia somnia interpretari, & de futuris prophetizare. Accipe lapidem qui Esmundus dicitur uel Asmadus, uarij coloris est, omne uenenum extinguit, & facit uincere aduersarios, & prophetizationem dat, interpretationem omnium

som-

somniorum, & ænigmata intelligere facit.

Si uis habere bonum intellectum sensibilis, & nō posse fieri ebrius. Accipe lapidem, qui uocatur Chrysolithus, & est lucidæ uiriditatis positus in auro, pellit stultitiam & sapiētiam confert.

Si uis fugere illusiones, omnesq; fantasias, & omnes causas uincere. Accipe lapidem, qui Calcedonius dicitur, & est pallidus, fuscus & aliquantulum obscurus. Si hic perforatur, & cum uirtute lapidis, qui Sinerip dicitur, collo suspendatur, ualet contra omnes fantasticas illusiones. Et facit uincere omnes

causas contra aduersarios utriusq; corporis cõseruat, & hoc ultimum expertum est moderno tempore.

Si uis acquirere bonum ingenium docile, & semper manere sobrius. Accipe lapidem, qui Amethistus dicitur, & est purpurei coloris, & melior nascitur in India, & ualet contra ebrietatem, & bonum in scibilibus, confert intellectum

Si uis deuincere hostes, & fugere lites. Accipe lapidem qui uocatur Berillus est pallidi coloris, lucis transparentis ut lymphæ. Fer tecum & uinces omnes lites, & hostes fugabis, reddetq; inimicum mitem. In moribus efficacem

red-

ddit potestatem, sicut dicit Aaron, iam dat bonum intellectum in scibi-bus.

Si uis diuinare de futuris. Accipe la-idem qui uocatur Celonytes & est urpurei uarijq; coloris, & inuenitur n corpore testudinis. Si quis autem unc lapidem sub lingua gestauerit, di-iinabit & prædicet futura. Veruntamen nō habet uirtutem, nisi lucens pri-ma cum fuerit accensa, & crescens mo-noytes in ultima descendente. Sic uult Aaron de uirtutibus lapidum & her-barum.

Si uis pacificare tempestates & flu-mina pertransire. Accipe lapidem qui

uoca-

uocatur Corallus, & est rubeus, aliusq́; albus. Et expertum est, quòd statim restringit sanguinem, & portantis pellit stultitiam, & perhibet sapientiam, & hoc à quibusdam tempore nostro expertum est, & ualet contra tempestates, & pericula fluuiorum.

Si uis accendere ignem. Accipe crystallum, & pone sub iuxta circulum solis, id est, contra solem, & appone iuxta aliquid combustile, & statim lucente sole calido, eliciet ignem, & si cum melle potatur, lac dabit.

Si uis comparare prudentiam, & fugere stultitiam. Accipe lapidem, qui uocatur Chrysolithus, & est lucidi uiri-

tatis positus in auro, pellit stultitiam & sapientiam confert.

Si uis ut sol appareat sanguineus. Accipe lapidem, qui Elitropia dicitur, & est uiridis, similis quasi Smaragdo, & est respersus sanguineis guttis. Hãc Elitropiam appellant Nigromantici, proprio nomine gemma Babilonicum, quòd si unguatur succo herbæ eiusdem nominis, & in uas plenum aqua mittatur, facit uideri solem sanguineũ, sicut si uideretur eclipsis. Cuius causa est, quòd totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inspissando aërem impedit solem, inde nisi quia rubeum in spisso colore post modicum recedit illa nebu-

la rorando, quasi per guttas pluuiæ. Oportet autem ad hoc ut hoc fiat, quòd fit quoddam carmen sacrum cum quibusdam characteribus, & sicut accepti principes, si diuinando quædam prædicant, propter quod templorũ pontifices isto lapide maxime utebãtur in festis idolorũ. Etiam gestatum hoc reddit hominẽ bonæ famæ & incolumem, & longæuitæ. Dicitur autem à philosophis antiquis, quòd unctus herba sui nominis, ut prædixim⁹, pollet uirtute, & inuenitur plurimum in Aethiopia, Cypro & India.

Si uis refrigerare aquam bullientem, quæ stat super ignem. Accipe lapidem,

dem, qui Epistretes dicitur, qui in aqua oppositus oculo solis radios solis igneos emittit, & dicitur ab antiquis philosophis & à modernis, quòd si ponatur in aqua bulliente, statim cessabit ebullitio: & post modicum refrigescet, & est lapis rutilans, & rubicundus.

Si uis esse gratus & placens. Accipe lapidem, qui Chelidonius dicitur. Et est is niger & rufus, & de uentre hirũdinum extrahitur. Rufus inuolutus panno lineo uel corio uituli sub sinistra ascella portatus, ualet contra insaniam & antiquos morbos, & languores, contra litargiricam paßionem & contra Epidimiam. Euax refert, quod

iste lapis hominem facit facundum & gratum, & placentem eum reddit. Niger autem ualet contra feras & iras, & ad finem incepti perducit negocij. Et si inuoluitur in folijs chelidoniæ, dicitur obfuscare uisum, & debēt extrahi mense Augusti, & frequenter duo in una hirundine inueniuntur lapides.

Si uis esse uictoriosus contra aduersarios. Accipe lapidem, qui dicitur Gagates, & est diuersi coloris, & dicunt antiqui philosophi fore expertum in Alcide principe, qui quamdiu cū portauerit, semper habuit uictoriā, & est lapis diuersi color. sicut pellis capreolæ.

Si uis præscire futurum aliquod. Accipe

cipe lapidem qui uocatur Bena, qui est sicut dens à bestia, & pone sub lingua tua, & sicut Aaron & antiqui philosophi dicunt, quamdiu sic tenueris semper diuinando prædices futura, nec aliquo modo errabis diuinando.

Si uis ut fiat uestis incombustibilis, Accipe lapidem qui Histmos appellatur, qui ut dicit Isidorus similis est croco, & in partibus Hispaniæ inuenitur, & iste lapis flabilis est propter uentositatem in ipso rarefactam iuxta Gades Herculis, & si de eo fiat uestis nullo modo potest uri, sed de igne nitet. Et huius speciei dicunt quidem Carbunculum album.

Si uis gratiam habere & honorem.

Accipe lapidem, qui Tabrices uocatur & est similis cristallo. De hoc referũt antiqui Philosophi, ut Euax & Aaron, quod eloquentiam, gratiam præstat & honorem, & cum hoc dicitur, quòd curat omnem hydropisim.

Si uis fugare fantasmata & stultitiã, Accipe lapidem, qui uocatur chrysolitus, & est idem in uirtute cum aretico, ut dicit Aaron & Euax in libro de naturis herbarum & lapidum. In auro positus & gustatus fugat stultitiã & fantasmata expellit. Sapientiam cõferre perhibetur, ualet contra timorẽ.

Si uis iudicare opiniones & cogita

tiones aliorum. Accipe lapidem, qui uocatur Geratides, & est nigri coloris, et teneatur in ore. Facit etiam gestantem hilarem & gratiosum apud omnes.

Si uis habere uictoriam & amicitiam. Accipe lapidem qui uocatur Nichomat, & est idem quod alabastrum, & est de genere marmorum, & est albus, nitens. Et de hoc fiunt unguenta ad sepulchra mortuorum.

Si uis, ut homo dormiendo tibi dicat quæ fecit. Accipe lapidem qui uocatur Quirim, inuenitur lapis iste in nido upupæ, & est lapis proditorum.

Si uolueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecum lapidem, qui uoca-

tur radianus, et est niger translucens, qui cùm caput gallorum datur comede re formicis, inuenitur post tempora multa in capite galli, & est idem quod lapis tonatides.

Si uis facere, quod canes neque uenatores possunt nocere alicui animali quod uenatur. Pone coram ipsis lapidē qui uocatur Luperius, & statim id ad lapidem curret. Hic enim lapis inuenitur in Lybia & omnes bestiæ currunt ad istum lapidem tanquam ad suum defensorem. Prohibet enim ne canes uel uenatores noceant eis.

Si uis comburere manus alicuius sine igne, accipe lapidem, qui uocatur ut

nices, quem prius diximus principem apij, quod est ignis, & est ut ignis. Hunc lapidem si quis stringit fortiter, statim adurit manum uelut comburatur igne materiali, quod est mirabile.
Si uis curare melancholiam uel quartanam in aliquo. Accipe lapidem, qui dicitur lapis lazuli, similatur enim colori cœlesti, & sunt intus corpuscula aurea, & est certum & expertum, q curat melancholiam & quartanam.

Si uis acuere alicuius ingenium, uel opes augere suas, & etiam futura prædicere. Accipe lapidem, qui Smaragdus dicitur, & est mundißimus translucens & planus, uel flauus est

melior, & aufertur de nido grifonum, & confortat & conseruat. Et gestatus facit hominem bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opes deferentis. Et si quis sub lingua sua cũ tenueris, statim prophetizabit.

Si uis facere irim apparere. Accipe lapidem, qui uocatur iris, & est albus ad modum cristalli, quadratus seu cornua habens. si iste lapis ponatur in radio solis, statim reflectendo facit apparere irim in pariete uel muro, & inueniuntur plures in Sicilia, & in Aethyopia.

Si uis lapidem unum, qui nunquàm calefiat. Accipe lapidem, qui dicitur

Gallasia: & est habens grandinis figuram & colorem, & duriciem habet adamantis. Si lapis iste in igne ponatur fortißimo, nunquàm calefiet, & causa, quia habet poros ita cōstrictos, quia calor ingredi non potest corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Euax, quòd lapis gestatus mitigat iram, luxuriam, & cæteras paßiones.

Si uis scire utrum uxor iaceat cum aliquo alio marito. Accipe galerites lapidem sic appellatum, qui est idem cum catabre, & inuenitur in Lybia & Britannia, & est duplicis coloris, scilicet, nigri & crocei, & inuenitur glaucus tendens ad palliditatem. Curat hydro-

pisim, & fluentes uentres confirmat. Et dicit Auicenna. quod si iste lapis teratur & lauetur, siue lauandus detur alicui mulieri, si uirgo non sit, statim urinabit, si uirgo est, non.

Si uis hostes ac inimicos deuincere, Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et si de uiuo lapis extrahatur, ualet contra omnia uenena. Et ferens eũ in sinistro brachio, omnes hostes deuincet.

Si uis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidem, qui echites dicitur, & à quibusdam dicitur aquileus, quia aquilæ in nidis suis collocant, purpurei coloris est, & inuenitur

tur iuxta littora oceani, & aliquando in Persia, & in se semper continet aliũ lapidem, qui in ipso sonat, quando mouetur. Fertur ab antiquis philosophis, quòd hic lapis sinistro brachio suspensus conciliat amorem inter uirum & uxorem. Confert prægnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur ualere. Et sicut dicunt Chaldæi, si in cibo sit uenenum, & lapis prædictus ponatur in eo, prohibet ne poßit deglutiri cibus ille, & si subtrahatur, statim deglutitur. Et hoc ultimum à quodam fratrũ nostrorum sensibiliter examinari uidi.

Si uis reddere hominem tutum, ac-

cipe lapidem, qui terpiſtrites nuncupa tur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicundus. Et dicitur in libro Alchorat, quod ſi ante cor geſtatur, hominẽ reddit tutum, & omnes compeſcit ſeditiones. Dicitur etiam compeſcere locuſtas, uolucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertum à modernis philoſophis, & à quibuſdam fratrum noſtrorum, quòd oppoſitus radio ſolis, radios igneos emittit. Item quod ſi lapis iſte in aquam bulientem ponatur, ſtatim ceſſabit bulitio, & poſt modicum refrigeſcet.

Si uis ut peregrini pergant tuti, accipe lapidem, qui hiacinthus uocatur,

multorum

multorum eſt colorum. Viridis autem eſt melior, & habet uenas rubeas, & uult in argento collocari, & in lecturis quibuſdã dicitur, quod eius ſunt duo genera, aquaticus & ſaphyrinus. Aquaticus flauus eſt albeſcens. Saphyrinus autem flauus perlucens ualde, nihil habens aquoſitatis, & hic eſt melior, & de hoc ſcribitur in lecturis philoſophorum, quod digito uel collo guſtatus reddit peregrinos tutos & gratos hoſpitibus. Et ſomnum prouocat propter ſuam frigiditatem, & hoc proprie habet Saphyrinus.

Si uis ſeruari à diuerſis caſibus & peſtiferis morſibus. Accipe lapidem.

qui Orihthes uocatur, cuius tres sunt species, una nigra, alia uiridis, tertia, cuius altera pars est aspera, altera plana, & color eius quasi ferri lamina est, sed uiridis habet maculas albas. Hic lapis gestatus præseruat à diuersis casibus & periculis mortis.

Si uis conciliare pacem. Accipe lapidem, qui uocatur Saphyrus, qui uenit ab Oriente in Indiam, & flauus est melior, qui non est tàm lucidus, pacem creat & concordiam, purum & deuotum ad deum animum efficit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigescere facit interiore ardore.

Si uis curare uirginem. Accipe lapidem

dem, qui Saunus uocatur, à Sauna insula, mentem deferentis consolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipsum continet in uentre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iste mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Euax multa similia & alia inuenies. Motus autem agendi in his in hoc consistit, ut pro effectu bono deferens sit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit Liber secundus.

Videtur dicere Isidorus Lyeamam habere in capite lapidem nobilißimæ uirtutis, & est albi coloris, quemquè tritum dederit bibere

strangu-

ſtrangurioſis, perfectè ſoluit urinam, & breuiter ſanat. Item, ſoluit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item, ſi mulier prægnans eum portauerit ſuper ſe, non amittet fœtum.

Itē, ualet pthiſicis caro ipſarū cocta & comeſta. Item puluis ipſarum ueſtrarū cum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis piperis, ſcilicet ficubus et condilomatibus, quæ naſcuntur in ano. Similiter ipſæ trudæ cum corticibus piſtatæ, rumpunt Apoſtomata matura.

LIBER TERTIVS ALBERTI Magni, de virtutibus Animalium quorundam.

Cvm superius dictum sit de quibusdam effectibus causatis, uirtute lapidum quorundam, & de eorum mirabili efficacia siue operatione. Nunc dicendum est de isto capitulo, de quibusdam effectibus causatis in quibusdam animalibus.

Aquila	Experiolus,	Pellicanus
Casso	Leo	Coruus
Bubo	Foca	Miluus
		Hircus

Hircus	Anguilla	Turtur
Camelus	Mustela	Talpa
Lepus	Vpupa	Merula.

Aquila auis satis nota est, à Chaldæis Vorax dicitur, & à Græcis Rimbicus. Refert Aaron et Euax, quòd mirabilem habet naturam siue uirtutem, quia si eius cerebrum pulueri setur, & cum succo sicutæ misceatur, ex hoc comedentes, statim se capiant per capillos, nec se dimittent, donec acceptum portauerit. Huius autem effectus ratio est, quia cerebrum illud calidißimũ est, ita quòd generat uirtutem fantasticam obturando meatus per fumum.

Casso est animal satis notum, à Caldæis

dæis uocatur rapa, à Græcis uerò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aaron, quòd si pedes eius ab aliquo ferantur, nunquàm uexabitur, sed semper progredi appetet. Item gestans pedes eius, semper uincet, & ab inimicis suis timebitur: & dicit quòd dexter eius oculus in corio lupi inuolutus, reddit hominem placentem, & gratiosum, & benignũ: & si ex prædictis rebus fiat cibus uel puluis, in cibo alicui datus, multum diligetur ab eo. Hoc autem ultimum tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio ponatur in fimo, sicut uermes ueneno, de quibus si aliquis comederit, statim dormiet, & non pote-

rit excitari, donec suffumigetur aristologia, & mastice,

Bubo auis est satis nota, et à Chaldæis magis dicitur, & quæ à Græcis Hyssopus. Huius auis mirabiles sunt uirtutes. Si enim cor eius cũ dextro pede eius super dormientem ponatur, statim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaueris, & hoc à nostris fratribus expertum est moderno tempore: & si hoc iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei latrabit, sed obmutescet, & si coniunctio prædictorum cum anima sua suspẽdatur ad arborẽ, aues congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis

dæis Erbichi, à Græcis Masai appellatur. Si sanguis eius accipitur tepidus cũ aceto & fœnationis succo, & similis cum uitro bullia, reddit uitrum molle ad modum pastæ, poterítque proijci contra murum uel parietem, nec frangetur, & si prædictum compositum in uase ponatur, & de hoc unguantur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt, & uidebitur ei quod debeat mori, & si prædictum super ignem ponatur, & ibi sit aliquis caducus apposito lapide Magnete, statim cadat ad terrã sicut mortuus, & si ei detur aqua anguillarum ad potandum, statim curabitur.

Camelus eſt animal ſatis notum, à Chaldæis enim Cyboi, à Græcis Iphim uocatur. Si eius ſanguis ſuper caput ponatur in pelle ſtellionis, ſtellis lucentibus, uidebitur quod ille ſit Gigas, & quòd eius caput ſit in cœlo. Et hoc dicitur in libro Alcorath ab Hermete. Et ſimiliter ſi ex hoc aliquis comederit, ſtatim exibit de ſenſu. Et ſi lucerna eius ſanguine uncta accendatur, uidebitur quòd omnes homines circumſtantes habent caput cameli, dum tamen non ſit lumen extrinſecum alterius candelæ.

Lepus eſt animal ſatis notũ, à Chaldæis Veterellum, à Græcis uerò Ono-

lofam

losam nuncupatur. Huius uirtus mirabilis refertur. Dicit enim Euax & Aaron, quòd pedes eius iuncti cum lapide aliàs capite merulæ, mouent hominem ad audaciam, ita quod non timet mortem. Et si sinistro brachio alligatum, perget quo uoluerit, & tutus redibit absque periculo. Et si cani detur ad comedendum cum corde Mustelæ, de cætero non uociferabit, etiamsi interficeretur.

Eperiolus est animal satis notum. Vnguis eius si comburatur & consolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & si prædictum ponatur cum aliquantulo terebintinæ,

erit lucidum, & secundo fiet quasi nubes & sanguis, si proijciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo est animal satis notum, à Chaldæis Aalamus uocatur, à Græcis Beruth. Si ex eius pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis, non timebit hostes, etsi de eius carnibus quis comederit, et de eius aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & si de eius oculis sub ascella ponatur uel portetur, omnes bestiæ inclinato capite uersus ima terga fugam dabunt.

Foca est piscis satis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis labor dicitur, hic

hic piſcis eſt diuerſæ naturæ. Si enim lingua eius accipiatur, & cum aliquãdo de corde eius in aqua ponatur pro certo congregabuntur ibi piſces, & ſi ſub aſcella portaueris, nullus in iudicio contra te uictoriam habere poterit, iudicem benignum & ſuauem habebis.

Anguilla eſt piſcis ſatis nota. Huius autem (prout uult Euax & Aaron) mirabiles ſunt uirtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & miſceatur ſanguine uulturis, & ponatur ſub fimo in aliquo loco, omnes quot quot fuerint, recuperabunt uitam, ſicut prius habuerunt: Et ſi uermis eius

anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per mensem unũ, uermis mutabitur in anguillam nigerrimam, de qua si quis comederit, morietur.

Mustela est animal satis notum. Si cor huius animalis comedatur adhuc eo palpante, facit scire futura, & si de corde cũ oculis, & lingua canis aliquis comedat, statim amittet uocem.

Vpupa est auis satis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis ison. Oculi eius gestati faciunt hominem grossum, & si oculi eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabuntur, & caput eius in bursa tua habueris, non pote-

poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertũ eſt à fratribus noſtris hodie.

Pellicanus eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius uirtus mirabilis eſt. Si eius pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de eius ſanguine accipiatur, & tepidus in ore pullorum ponatur, ſtatim ſumunt uitam ſicut prius. Si ſuſpendatur ad collum alicuius auis, ſemper uolabit donec cadat mortua & dexter eius pes ſub calido poſt tres menſes ex humore & calore quem auis habet, generabitur uiua & mouebit ſe, & ſi hoc teſtatur Hermes in libro

bro Alchorath, & Plinius.

Coruus est auis satis nota, & est eius uirtus mirabilis, ut recitat Euax & Aaron. Si enim eius oua coquantur, & iterum in nido ponãtur, statim coruus procedit ad mare rubrum in quadam insula, ubi est Aldoricus uel Alodrius sepultus, & affert lapidem quo tangit oua sua, & statim fiunt cruda sicut prius erant. Mirabile est oua cocta suscitare. Si autem lapis iste supponatur in anulo supponendo sibi foliũ lauri, & tangatur uinctus catenis, uel ianua clausa, statim soluetur uinctus, & aperietur ianua. Et si lapis iste ponatur in ore, dat intellectũ omnium auium.

um. Vnus autem lapis est Indicus, quid in India reperitur, secundum sapientes quosdam, & aliquando in mari rubro, uarij coloris est, & facit omnes iras obliuisci sicut suprà diximus. Miluus est auis satis nota, à Chaldæis Bysicus, à Græcis Melos dicitur, si caput eius accipiatur, & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omnium hominum & mulierum, si suspendatur ad collum gallinæ, nunq̃ cessabit decurrere, donec deponat illud, & si ex eius sanguine inungatur crista galli, de cætero non cantabit, in genibus eius inuenitur quidã lapis, si inspiciatur subtiliter, qui si ponatur in cibo duorum inimicorũ, fient

amici,

amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur est auis satis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, Græcis pilax. Si cor huius auis feratur in corio lupi, nũquàm de cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & si cor eius comburatur, & supra oua alicuius auis ponatur, nunquàm de cætero ex eis poterit generari fœtus. Et si pedes eius suspendantur ad arborem de cætero non fructificabit, & si eius sanguine cum aqua talpæ decoctæ unguatur locus pilosus, & æquus, cadent nigri capilli.

Talpa est animal satis notum, huius animalis uirtus mirabilis est, ut refertur à philosophis. Si pes eius inuolua-

tur

tur in folio lauri, & ponatur in ore e-
qui, ipse fugiet præ timore, & si in ni-
do alicuius auis ponatur, nunquàm ex
ouis illis exibit fœtus, & si talpas fuga
re uolueris, pone eam in olla, & sul-
phur uiuum accensum, & ibi conueni-
ent omnes aliæ talpæ, & aqua decoctio
nis ipsius dealbat equum nigrum.

Merula est auis satis nota, & est
eius uirtus mirabilis, quia si pennæ alæ
dextræ eius suspendantur in medio do-
mus cum filo rubeo, quòd nunquàm fue
rit in usu, nullus poterit dormire in illa
domo donec deponatur. Et si cor eius
ponatur sub capite dormientis, & ab
eo quæratur, omnia dicet, quæ fecerit

alta uoce: & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine upupæ, & cũ misceatur, posteà ungantur inde tempora alicuius, statim infirmatur usq; ad mortem. Modus agendi omnium prædictorum, ut effectus bonus sit & utilis, est quòd fiat sub planeta beneuolo, ut Ioue & Venere. Et in malo effectu sub planeta maleuolo, ut Saturno & Marte. Et hoc est scilicet diebus ipsorũ, & horis suis. Si quis autem hæc rectè fecerit, procul dubio ueritatem, & utilitatem, & maximã efficaciam inueniet in prædictis, sicut sæpius unà cum nostris fratribus temporibus nostris sum expertus & uidi.

Consideret igitur qui hic prædictorum copiam inuenerit, poßidere uel dominum, efficaciam & uirtutem, utrum se habeant in effectu bono seu sui contrario, quòd bona sub beneuolo planeta experiantur, et mala sub maleuolo, et inueniet quòd dictum est. Nam si in suis contrarijs fierent, ut bonus effectus in signo maleuolo, uel econtrà impediretur uirtus et effectus eius propter suum contrarium, et sic bona et uera uilipenderunt. Videmus enim quam plurimos falli in certis aceris, qui si signorum uel temporum qualitates agnoscerent et custodirent in supra dictis uoluntatem, consequerentur et effectum.

Explic.

Explicuit ſecreta aliqua Alberti Magni de Colonia, ſuper naturis, uirtutibus, & efficacia Herbarum, Lapidũ, & Animalium quorundam.

VIdetur dicere Iſidorus, quod cinis ranæ magnę ſuper ſe portatus, azona valde retinet fluxum menſtruorum, & in probatione, ſi ligetur ad collũ gallinæ, non exibit ſanguis ex ea, vel ex alio animali. Itẽ diſtemperatus cum aqua, ex eo vnguãtur, non amplius naſcentur inde pili.

SI quis cor canis in ſiniſtra parte portauerit, omnes canes obmuteſcent. Si quis oculum dextrum lupi ligauerit in manica dextra, homines neque canes ei nocere poſſunt.

Et

Et ut omnia quæ ſuperius dicta ſunt, & etiam dicentur inferius, qui aſtrorum peritiam non habent, ad effectum ſui deſiderij facilius poſſunt accõmodare. Primo notabitis, quòd hora ſumitur dupliciter, uidelicet æqualis & inæqualis. Hora æqualis eſt hora horologij, quæ ſemper æqualis exiſtit. Inæqualis autem conſideratur, ſecundum quod dies maiorantur uel minorantur, nam ſemper Aſtrologi conſiderant tẽpus, quo ſol ſtat ſuper horizonta ſuum, & illud uocant diem uel arcum diurnum, & uice uerſa noctem. Id autem tempus quod diem appellant, in partes diuidunt duodecim æquales, quæ

ſunt horæ huiuſcemodi diei, & quicqd de die dicitur, de nocte oppoſito modo intelligas. Et ut clarius percipias, ponamus quòd ſol emergat horizontem, hora octaua horologij habemus uſque ad occaſum 17. horas horologij, quas multiplicemus per 60. prout. 60. ſunt minuta cuiuſque horæ horologij, & habebimus nongenta ſexaginta minuta, quæ diuidamus per 12. prout 12. ſunt horæ diei, applicando cuilibet horæ ſuam portionem, & habebimus 80. minuta hora qualibet: ergò hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capient horam unam, & unum tertium horæ horologij. Et toto illo tempore conſide-

rabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra scripta tabula demonstrabit. Quælibet autem hora suæ noctis non habebit nisi 40. minuta. Quod sic de reliquis suo modo intelligas, secundum uidelicet solis ortum super terram, quia non ea hora, quæ media est inter noctem & diem, dies dicitur, sed dies propriè intelligitur, cùm sol uideri potest. Cũ ergò uolens cuiusque planetæ dominium considerare, nam unaquaq; hora quilibet planeta suum habet dominium, horas ipsas supra scripto modo considerabis, & sic poteris ad finem propositi peruenire. Consideratur etiam diei initium à prima

hora præcedentis diei post meridiē, sic diuidatur dies dominicus in duas partes æquales, & sic duodecim horarum, diuide in duas, erit ergò 18. dimidium diei, & prima hora sequens erit initium diei Lunæ.

DE astris & planetis rerum scias, quòd dies dominicus habet astrum suum sub Sole.

Dies Lunæ habet astrum suum sub Luna.

Dies Martis habet astrū suum sub Marte.

Dies Mercurij habet astrum suum sub Mercurio.

Dies Iouis habet astrum suum sub Ioue.

Dies Veneris habet astrum suum sub Venere.

Dies Sabbathi habet astrum suum sub Saturno.

Nota, ꝙ omnis actus fieri debet sub suo planeta. Et melius est, si in proprio die illius planetæ, et in ipsius hora propria fiat, ut uerbi gratia.

Sub Saturno, uita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Ioue, honor, optatum, diuitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, uel ſocietas, uia, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, erga amiſsio, debitum, timor.

Sub Luna, palatium, ſomnum, mercatum, furtum.

DE HORIS DIERUM & noctium.

ET primò de horis diei dominicæ, hora eius 1. Sol. 2. Venus. 3. Mercurius. 4. Luna. 5. Saturn. 6. Iupiter. 7. Mars. 8. Sol. 9. Venus. 10. Mercurius.

11.Luna.12.Saturnus.

Noctis uerò prima eius hora Iupiter 2.Mars.3.Sol.4. Venus.5. Mercurius. 6.Luna.7.Saturn. 8.Iupiter. 9. Mars. 10.Sol.11.Venus.12.Mercurius.

Diei Lunæ prima eius hora Luna 2. Saturnus.3.Iupiter.4. Mars. 5.Sol.6. Venus.7.Mercurius.8.Luna.9. Saturnus.10.Iupiter.11.Mars.12.Sol.

Noctis uerò prima eius hora Ven⁹. 2.Mercurius.3.Luna.4.Saturnus. 5.Iupiter.6.Mars septima,Sol octaua, Venus.9.Mercurius.10.Luna.11. Saturnus,duodecima,Iupiter.

Diei Martis 1.eius hora Mars.2.Sol, 3,Venus.4. Mercurius.5. Luna,6. Sa-

turnus, 7. Iupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12 Luna.

Noctis uerò diei Martis 1. eius hora Saturnus 2. Iupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercur. 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Iupit. 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus

Diei Mercurij prima eius hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturnus, 4 Iupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Iupiter, 12. Mars.

Noctis uerò Mercurij 1. eius hora Sol, 2 Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus. 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Dies Iouis 1. eius hora Iupiter. 2. Mars. 3. Sol. 4. Venus. 5. Mercurius. 6. Luna. 7. Saturnus. 8. Iupiter. 9. Mars. 10. Sol. 11. Venus. 12. Mercurius.

Noctis uerò Iouis prima eius hora Luna. 2. Saturnus. 3. Iupiter. 4. Mars. 5. Sol 6. Venus. 7. Mercurius. 8. Luna. 9. Satur. 10. Iupiter. 11. Mars. 12. Sol.

Dies Veneris prima eius hora Venus. 2. Mercurius. 3 Luna. 4. Saturnus. 5. Iupiter. 6. Mars. 7. Sol. 8. Venus. 9. Mercurius, 10. Luna. 11. Saturnus. 12. Iupiter.

Noctis uerò Veneris prima eius hora Mars. ſecunda Sol. tertia Venus, quarta Mercurius, quinta Luna. ſexta.

Saturnus, septima, Iupiter. 8 Mars. nona, Sol. decima, Venus. undecima, Mercurius. duodecima Luna.

Dies sabbathi prima eius hora Saturnus. 2. Iupiter. 3. Mars. 4. Sol. 5. Venus. 6. Mercurius 7. Luna. 8. Saturnus. 9. Iupiter. 10. Mars. 11. Sol. 12. Venus.

Noctis uerò sabbathi prima eius hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturn. 4. Iupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Ven⁹, 8. Mercuri⁹ 9. Luna, 10. Saturn. 11. Iupi. 12. Mars. Et nota, q Iupiter & Venus boni sunt. Saturnus & Mars mali. Sol uerò et Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

FINIS.

EIVSDEM ALBERTI MAGNI

de mirabili lib. Mundi feliciter incipit.

POST quàm sciuimus, quòd opus sapientis est facere, cessare mirabilia rerũ, quæ apparent in cõspectu hominum. Quamuis uaria, quãuis diuersa & plurimum admiranda, non cessauimus inquirere scripta authorum, donec sufficienter appareret magna pars operum mirabilium. Tandem autem occurrit nobis res ultimæ mirabilitatis & extraneitatis, appa-

rentis

rentis tamen insensibilis omnium hominum ferè et uulgarium, & est ligatio hominum & uirtutum ipsorum per incantationes, per characteres, per ueneficia & sermones, & multa ualde uilia, quæ penitus non uidentur poßibilia, nec habentia causam sufficientẽ, & cùm diu sollicitauerit animum super hoc, inuenimus sermonem probabilem, Auicennæ sexto naturalium: Quod dum hominũ animis inesset quædam uirtus immutandi res, & quòd res aliæ essent obedientes ei, quando ipsa fertur in magnum authoris excessum aut odiũ, aut alicuius talium. Cùm igitur anima alicuius fertur in grandem accessum

accessum alicuius paßionis, inuenitur experimento manifesto, quòd ipsa ligat res, & alterat ad idem quod desiderat, & diu nõ credidit illud. Sed postquàm legi libros nigromantiæ, & libros imaginũ, & magicos, inueni quod affectio animæ hominis est radix maxima omnium harum rerum, seu propter grandem affectionẽ alteret suum corpus, & alia quæ intendit, siue propter dignitatem eius obedient ei res aliæ uiliores, seu cum tali affectione exterminata concurrat hora conueniens aut ordo cœlestis, aut alia uirtus, quæ quàmuis faciat illud, reputauimus tamen animam facere idm publicum, &

uerificatum eſt, quòd ligationes homi-
num, incantationes & promotiones ad
iram, odium, amicitiam, detrimentum,
& gaudiũ, ſunt conſequentes ad gran-
des affectiões, & tu uides uulgus, quod
ſecundum naturam fertur ſuper res,
quòd timet hæc omnia & appetit benè
dictiones maximè electarum & dig-
narum perſonarum, & abhorret malè
dictiones & blaſphemias uetularum,
tanquàm in eis ſit uirtus, aut ſaltem a-
liqua mali uirtus annexa.

Qui ergò uult ſcire huius rei ſecre-
tum, ut operetur illud et diſſoluat, ſciat
quòd ligare poteſt omnis omnia, quæ
uenit in grandem exceſſum & ultima

tum

tum illius, in tantũ, ut superet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora, in qua inuadit eam ille excessus, & cũ illis rebus, quas sibi dictat tunc anima Ipsa enim anima cùm sic est auida rei quam uult operari, arripit ex se super horam maiorem & meliorem, quæ est super res magis conuenientes. Ad illud ligari autem possunt, quicunque minus sunt inuicem feruidi in amore, quàm fit inuicem, ligans eos in odio, tunc enim anima ligantis non potest subuincere animum illorum, cùm fortius trahant in contrarium quàm ipsa. Soluunt ergò omnia hæc illi, qui sunt fortiores in contrario quàm fuerit ligans eos, &

hoc in illa hora, in qua inuadit ipsum appetitus extraneus, ut cum illis rebus quas tunc dictat animus, quia super maior excessus animorum ligat & prohibet alium minorem, aut soluit. Scimus ergo ex hoc, quòd quidam ligari non possunt, cùm sint magis feruidi inuicem, quàm aliquis contra eos. Quidam autem solui non possunt, cùm sit eis ligantis maximus excessus. Quidã autem ligantur & soluuntur, quia inueniuntur quidam maximi excessus in ligando, quidam uerò maximi in dissoluendo. Et uniuersaliter ille ligat, qui auidus ardet, & ille soluit, qui fortius capitur siue intenditur in illud. Faciunt

ciunt ergò hoc cum his, quæ sibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia dissoluenda siue facienda. Nullus autem est aptus in hoc, nisi quem instigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid uigens in eo. Vnde sunt magis apti ad hoc quàm alij. Et cùm certificatũ fuit nobis hoc, scimus, & hoc sententia characterum quinque, & sermonum efficaciam ad omnem rem, quam uult homo, & sunt secundum duos modos. Vno scilicet iam dicto, scilicet secundũ affectionem animi operantis ipsius horæ in qua fiunt, & ipsius uirtutis cœlestis, quæ tunc est. De neceßitate habent

efficaciam ad similitudinem animi, & mouēt ad illud quod animus desiderat. Suum ergo character quinq; sermones, & omnia iuuantia opus animæ. Ipsa sunt quæ animus in illa hora, qua fortius illa appetit, dictat fieri. Quicquid autem igitur dictat animus fortißimè amantis in illa hora de loquelis, de characteribus quinque, est habens efficaciā ad illud.

Similiter quicquid instigat animus ferociter audientis in illa hora, siue cū consilio & deliberatione, est habens efficaciam destructionis & discordiæ, & acquirit illud ab anima faciētis, seu ab hora, seu à signo cœlesti illius horæ,

quia

quia penitus omnis hora, in qua tractatur alicui malum, est illi mala & nociua, & quòd in ea fit contra ipsum, offendit eum, & econtrà in bonis. Et tu nota istud pro grandi secreto omnium quæ uoles agere, & pro te, & pro alijs. Omnia enim super quæ arripit animus inebriatus destitutio rei sunt acquirenda ad illud, secundum desideria animæ operantis, & secundum hoc est artificium characterum quinque sermonum uirtuosorum mirabilium, & iste modus, in quo inuenta est efficacia ipsorum omnium. Mens enim affectat grandi desiderio, sicut arripitur super multiplices sermones, colores, & ge-

ctus: sic & super characteres & figuras diuisas. Vnde nec ad idem inueniũtur similes omnes characteres secũdum diuersam affectionẽ facientium eas. Et ideò parum aut nihil nisi authori earũ, aut ei qui iam incepit inebriari in illo, acsi esset author illorum, prosunt, aut saltem nisi scribatur super eis intentio operatoris ipsorum. Secundus uerò modus characterum quinque, est intendẽs secundum uiam naturalem & probabilem. Et habet quandam similitudinem cum eo, & quod quærit operans, ut si uelit amorem, facit figuras amplectentes, se inuicem immixtas, inuicem aspicientes, se humiliantes, se inuicem applica-

plica-

plicatas. Sicut anima desiderat res applicari & uniri per amorem. Et si desiderat odium per eas, facit ipsas auertẽtes, se inuicem dispares, dissolutas, in contrarium trahẽtes, quia semper ipsæ correspondẽt intentioni operantis eas, cuius sunt effigies & uestigia animæ, & sic anima quæ est magis desiderans rem ipsam facit eas magis efficaces, & magis habẽtes similitudinem eius quod quærit. Nam scientia est factio characteris. Sunt enim quinq; malè dearticulatæ, quinq; uerò sunt characteres benè complexæ & dearticulatæ unde uirtuosiores sunt & magis scientiales atque rationales sunt quinq; characteres. Similiter

militer est operatio in omnibus, quæ desiderat anima forti desiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens mouent, & efficaciã habent ad id quod anima desiderat, & secũdum hoc uociferantur experimẽta multa auctorum, quæ cum audiuntur, reputantur incredibilia omninò. Cùm tamen scientia sit certißima quòd nulli philosophorum, quorum intentio erat indifferenter propria laus, & bona fama fuit uoluntas scribendi etiam tantæ familiaritatis, quantæ esset illud quod innenitur in libris suis, si ueritatem non haberet quod dicũt, potius uituperationem uiderentur intendere, quàm bonam fa-

mam. Et manifestè uidemus quod nullus etiam ignorans ſcribit libenter rem manifeſtæ familiaritatis: & cũ ipſi eſſent philoſophi, & grandis inueſtigationis, & nulla neceſsitas cogeret eos, quomodo ſcripta poſſunt eſſe ita manifeſtè famula ut multis uidetur, in quorum animam non poteſt cadere, in his talibus aliquid uirtutis non poteſt exiſtere, quia nõ potentes uidere cauſam, negant ſenſibilem effectum, cum eſſent materia ad fiendum, ſcilicet quia uidẽtes effectum eſſet inquirendi cauſa, & hoc eſt quod meditaui in diuerſis tractatibus 5. characterum & ſermonum. Particulares autem characteres 5. ſermones

mones ad unumquodq; fiendum & destruendum ex libris diuersis aggregabo inferius. Tu uerò ex his habes uiam ad totam hanc excogitationem.

Postquàm philosophis certificatũ est quòd uniuersæ species rerum mouent & inclinant ad seipsas, quoniã postquàm in eis uirtus actiua rationabilis est quam agant & mouent tàm ad seipsas quàm ad diuersas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quod dum aliquid stat in sale, diu fit sal, & si quid stat in loco fœtido, fit fœtidum, & si quid stat cum aliquo audace, fit audax, & si cum timi

to timidum, & si quod animal stat cũ hominibus, fit humanum & domesticum, & generaliter uerificatum est eis ratione & experimento, quòd omnis natura mouet ad suam speciem, & sit eorum specificatio nota in qualitatibus primis, & similiter in secundis, & fuit idem in tertijs, & in omnibus dispositionibus nihil quod non moueat ad se ipsum secundum totum posse suum. Et hoc fuit radix & principium secundũ operum secretorum, & tu non auertas oculos tuæ mentis.

Postquàm fuit insitum mentibus philosophorum istud, & ipsi inuenerunt

uenerunt dispositiones entium natura-
lium, quia certè sciuerunt quod quibus-
dam entibus est insita grandis frigidi-
tas, quibusdam cum hoc grandis auda-
cia, quibusdam grandis iracundia, qui-
busdam grandis timor, quibusdam in-
nata sterilitas, quibusdam innatus ar-
dor amoris, quibusdam innata aliqua
alia uirtus. Aut secundum totam speci-
em, sicut leoni est audacia innata & ui-
ctoria. Aut secundum indiuiduum, sicut
meretrici inest audacia nō per speciem
humanam, sed per indiuiduum. Vene-
runt ex hoc super grandia mirabilia, et
super secreta operabilia. Et qui non in-
tellexerunt mirabilitatem illam, & un-
de pos-

de posset fieri illud neglexerunt, & abiecerunt omnia, in quibus fuit labor & ingenium philosophorum, quorum fuit intentio propria laus in posteris, ut falsa dicatam grandia redderent in scriptura.

NOn est secretum neque occultum gentibus, quoniam omne simile adiuuet & confirmet suũ simile, diligat & moueat & amplectatur illud. Et medici iam dixerunt & uerificauerunt illud pro parte sua, & dixerũt quòd epar iuuat ad epar, & quodlibet membrum suum simile. Et Alchimistæ sciuerunt illud ueritate manifesta.

sta, quomodo natura similis subingreditur & gaudet suo simili & congaudet illi & condolet, & omnis scientia iam uerificauit illud in suis similibus, & tu nota illud diligẽter, quoniam super hoc uidebitur grandis mirabilitas operum.

IAm est uerificatum & positum in mentibus omnium, & omnis species naturalis, & quòd omnis natura particularis uel generalis habet amicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis species habet aliquid timendum, horribile & inimicum & destructiuum. Similiter aliquid exultans, lætificans &

concor-

cordans, & per naturam, ut ouis lupum, & ipsa cognoscit non solũ uiuũ, sed mortuum, non solum per uisum, sed per gustum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia uolatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & est insitum naturæ unicuiq; istud, & quædam habent istud secundum totam speciem & secundum omne tempus, & quædam habent istud secũdum indiuiduum solum, & secundũ certum tempus, & omnium est certificatio, quòd, quæ odiunt se secundum uitã, quòd partes eorum, imò pili & omnia odiunt se inuicem postquam moriũtur.

Vnde pellis ouis consumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmutescere illud de pelle ouis, & sic est in omnibus alijs. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum secretarum, quæ ex eodem proueniunt.

ET est apertũ omnibus, quòd homo est finis omnium naturaliũ, & quòd omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse uincit omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominem, & quòd homo est plenus omni mirabilitate, eo quòd in ipso sunt omnes conditiones, scilicet distemperantia in caliditate &

frigi-

frigiditate temperata in omni eo quod uis, & in eo sunt omnes uirtutes rerum, & ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipso humano corpore operantur omnes secretæ artes, & omne mirabile exijt ex ipso : sed non habet homo omnia secundum idem tēpus, sed in diuersis temporibus & in diuersis indiuiduis, & ideò inuenitur efficacia omnium rerum hypocritarum uerborum uegetabilium. Sed, quæ sunt partis, ad partem non declarantur ratione, sed experientia. Quantum autem ratio poterit uidere, & comprehendere, notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris,

ris, adiunge & intellige hoc quod contra hominem est.

NOn potest aliquis dicere quòd omnis res non ſit plena mirabilitate, & neſcis quæ maioris, quando diligenter certificat, ſed unuſquiſq; uilipēdit rem de qua nihil ſit, & res nihil meruit in illo, nam unaquæq; res habet de calido & frigido, quod est ſibi proprium, & ignis non ſunt mirabiliora q̃ aquæ, ſed ſunt diuerſa, & alterius modi, & piperis non ſunt mirabiliora q̃ iuſquiami, ſed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, nõ poteſt dicere quin in omni re ſit grande

grande mirabile, cùm unaquæque res habeat de calido & frigido quod sibi cõuenit. Et qui credit, quòd mirabilitas rerum sit in stellis & aspectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles & occultas, scire potest quòd omnis res habet propriam figurã cœlestẽ sibi conuenientem, ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit sub determinato ascendente & influentia cœlesti incipit & contrahit nunquàm propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilem, & qui credit, quòd mirabilitas rerum exeat per amicitiam, inimicitiã, ut emptio, non potest etiam denegare.

Et uniuersaliter secundum omnem modum philosophandi res unaquæque est plena mirabilibus. Et postquàm hoc sciuerunt philosophi, inceperunt experiri & edicere, quid in rebus est.

PLato uerò dicit in libro Tegimēti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ, ex qua si pronus & eleuatus intellectus agilis & expeditus, & qui non est eruditus in scientia naturali, in qua declarantur mirabilia calida & frigida, & in qua aperiuntur proprietates cuiuslibet entis in se, & qui non fuerit doctus in scientia Astrologiæ, & in aspectibus & figuris stellarum

rum, ex quibus est unicuique eorũ, quæ sunt, sublima uirtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in scientia nigromantiæ, qua manifestantur substantiæ immateriales, quæ dispensant & administrant hominem, quod est in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere nec uerificare omnia quæ philosophi scripserunt, nec poterit certificare oĩa, quæ apparebunt sensibus hominum, & euadet cum tristitia animi, quoniam in illis rebus est mirabilitas omnia quæ uidentur.

CRedit purus Astrologus, quòd tota mirabilitas rerum & radix experimentorum & omnium quæ

extant à rebus, quando inuicem confe-
runtur, essent à figura cœlesti, quam
contrahit unumquodque horæ suæ in-
temperationis & generationis, & ue-
rificauit in omnibus quæ expertus est.
Inuenit quòd concursus rerum secun-
dum cursum stellarum & uictoria, &
gaudium, & tristitia pendet exinde,
& iudicatur per illud. Et ideò iußit o-
mnia fieri in certis diebus, & in certis
horis, & in certis coniunctionibus &
separationibus in certis ascensionibus,
sed hypocritos sermones, præparatio-
nes herbarum, & non potuit eorum in-
genium expandi ad omnes uerificatio-
nes philosophorum.

credi-

CREdidit magna pars Philosophorum & medicorum, quòd tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quando in lucem conferuntur per calidum & frigidum, ſiccum & humidum & ſignificauerunt has quatuor qualitates, & poſuerunt ipſas radices omnium mirabilium, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & uerificauerunt illud in ſuis operibus, & iuſſerũt ſua experimenta incidere, & componi per iſtam, & tenere per has res & uerificari. Et cùm inuenerũt multa experimenta philoſophorum, non potuerunt ea uerificare per calidum & fri-

gidū, imò magis ex hoc erat contrariū, accidit ei mirari cessanter et tristari, & negant plerunq; illud, & si uideant id.

PLato, Aristoteles, & legitimi, et omnes qui intenderunt super ultimū philosophiæ, iam certificauerūt, quòd mirabilitas exijt à rebus secūdum modos ualde diuersos. Plerunque per uirtutes cœlestes impressas, plerunque per caliditatem & frigiditatem, & plerunq; per uirtutes dæmonum nigromāticorum, plerunq; per uirtutes alias innatas rebus cum suis formis substantionalibus, plerunq; per relationē, quæ sunt rerum ad inuicem. Vnde reddun-

tur

tur incomprehensibilia rerum mirabilia, sicut dicit author. Plerunq; per se faciunt, unum per accidens faciunt per contrarium, plerunq; directè, plerunq; indirecte. Meritò ergò Plato dixit, quòd non fuerit ualdè solers in Dialectica, & doctus in uirtutibus rerũ naturalium, similiter in signis stellarũ & nigromanticarum uirtutum, non uidebunt rationabilitatem mirabilium, nec ipse sciet ea, & non communicabit thesaurum philosophorum,

SCio igitur, quòd omnis res habet ex caliditate & frigiditate, quod signum est, ex quo facit rem efficacem

 aliam

aliam per accidens directè & indirectè, & habet unumquamque uirtutem ex stellis, ex figura suæ generationis, quam agit in mortalitate, constructione & conuenientia cum alijs, & tamen unaquæque res habet uirtutes sibi cognatas, per quas unaquæq; res est principium mirabilis effectus.

Cùm ergò hoc quòd omnis natura mouet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectum, quod uis ad omne operandum, & uerificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & nigromantica, secundum diuersum modum tuæ excogitationis, & solertiæ, & intromittam te superficialiter

liter

liter ut te ipſum adiuues, & præpares ad recipienda, quæ dicam aggregata & collecta ex Philoſophis & diuerſis antiquis. Habeto ergo iſtud in mente tua, & quantum eſt per res calida, adiuuat in paßionibus frigidis, & eſt experimentum in eis, & non competit calidis niſi per accidens, aut indirectè, quod eſt per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunq; res calida ſanat morbos calidos, ſcilicet per accidens aut indirectè.

Si uis igitur experimentari. Primò decet te ſcire de rebus, utrum calidæ aut frigidæ ſint, & nota totum illud, et poſtquàm ſcis iſtud nota, quæ ſit diſpo-

ſitio & proprietas naturalis eius, utrũ ne eſt audacia, aut timiditas, aut decor, aut ſterilitas, quia qualem habet naturam unumquodque entium, talem aßimilat in his quibus aſſociatur, ut leo eſt animal intimidum, & habens audaciã naturalem, maximè in fronte & corde, & ideò qui aſſociat ſibi oculum leonis, aut cor, aut pellem, quæ eſt inter duos oculos, uadit audax & intimidus & inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in leone eſt uirtus dandi audaciã & magnanimitatem. Similiter in meretrice eſt audacia exterminata, & ideo dicunt philoſophi, quòd ſi quis induit camiſiam meretri-

ci-

cis publicæ, aut respexerit speculum, aut secum habuerit, in quo ipsa speculatur seipsam, uadit audax & intimidus. Similiter in gallo est audacia magna, adeò quòd dicũt philosophi, quod & ipso uiso stupescit leo, & ideo dicunt, quod si quis gesserit ipsius aliqua, uadit audax, & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatã per naturam aut per casum, si ex eo cõstrueretur huiusmodi, dat ipsi audaciã. Similiter, si est animal sterile per naturam, aut accidens aliquod, eius consociatio ad aliquem mouet ad sterilitatem. Et ideò scripserũt philosophi, ꝙ mul⁹ à pro-

proprietate uel quocunque ſit omnino ſterilis, facit uiros & mulieres ſteriles, quando ex eo ſociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortiuus, & eunuchus, quoniam omnibus his eſt inſita ſterilitas, & aßimilant ſibi in hoc hominem, qui ſibi aſſociat iſta intrinſeca. Similiter qui uolunt incitare amorē, reſpiciunt quod animalium maximè diligit, & maximè in illa hora, qua magis ſtimulatur in amore, quia tunc in eo uigor magis in promouendo ad amorem, ex alio animali accipiunt partem, in qua magis uiget uirtus & ille appetitus, ſicut ſunt cor, teſticuli & matrix, & exhibent ea illi, quem uolūt intendere.

tendere, masculus ad fœminam exhibet testiculos. Mulier uerò ad uirum exhibet menstruum aut secundinam.

Et quia hirundo multum diligit, ut dicunt Philosophi, ideò multum eligũt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & passer, maximè quando capiuntur amore & Venere, tunc enim irrefragabiliter prouocãt & inserũt amorẽ

Similiter quando uolunt facere loquacem, appropinquant de lingua canis, aut de corde. Cùm autem uolunt facere facundum aut delectabilem, associant ei philomenam, & uniuersaliter quamcunque uirtutem aut proprieta-

tem

tem naturalem uident in aliquo entiũ naturalium, ſecundum exceſſum ſuſpicātur aßimilare aut promouere ſeu inclinare diſpoſitum ad illud, propter quod ſciunt firmiter, quod poteſt plus iuuare quàm nocere, eò quòd habet illud inſitum à ſua natura. Et omnis uirtus mouet ad tale, quale eſt ſecundum poſſe ſuum. Et ſic intelligo eſſe in rebus mirabilibus, quas audies. Et hoc dictum ſit ad introducendum animum tuum.

DIxit author libri Tegimenti, quod quædam ſunt manifeſta ſenſibus, in quibus nullam ſcimus rationem, & quædam ſunt manifeſta ratio-

ne, in quibus nullum sensum nec sensationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum est, nisi experientiæ, & est experienda ratio, nec neganda experientia. Et in secundo genere entium non expectandus sensus, quia sentiri non potest. Quædam igitur sola experientia sunt credenda sine ratione, cùm lateant homines. Quædam sola ratione, cùm careant sensibus, nam quamuis manifestam rationem nesciamus, quod magnes trahit ferrum, ita tamen manifestat illud experientia, quod nullus denegare potest, & quemadmodum istud est mirabile, quod sola experientia certificat,

ita in alijs decet homo æstimare, nec debet negare quicquam mirabilium, quamuis rationem non habet, sed debet experiri, quia causæ mirabilium sunt latentes. Et ex tàm diuersis præcedentibus, quàm humanus intellectus secundum Platonem nõ potest eas imitari. Magnes ergò trahit ferrum, carabe trahit paleam, & quidam alius lapis trahit uitrum. Sic in entibus sunt mirabilia declarata philosophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud secundum modum Philosophorum, qui illud inuenerunt. Nam dicunt philosophi, quòd palma est arbor & habet masculum & fœmi-

fœminam, cum ergò fœmina appro-
pinquatur masculo, uides fœminam de-
clinatam ad masculum, & mollifican-
tur folia eius & rami, & declinant ad
masculum, cùm ergò ad palmas uident
illud, ligant funes à masculo ad fœmi-
nam, redit ergo erecta super seipsam,
quasi adepta sit à masculo per conti-
nuationem funis uirtutem masculi, qua-
re ergo negas quòd in hoc sit reliqua-
rum rerum, quæ suis proprietatibus a-
gunt, donec per experientias certifice-
tur tibi certitudo, & destruatur falsi-
tas. Negocium autem tuum supra illud,
quod narrauimus in libris nostris duo-
rum rumor propalatur in regionibus,

& quorum uestigium datur apud sapientes absque experientia ipsius, cuius proprietates sumuntur est inuidia & odium, ex quo semper prouenit obliquitas intellectus & iudicij in ore. Multi tamen antiquorum narrauerunt res mirabiles, tamen iam receptas apud uulgus & uerificatas. Ego narrabo tibi quædam, ut tu firmes mentem tuam super eas, & tu sis paratus credulitati eorum quæ ratio non potest confirmare secundum sensum, quia prædictum in eis est adiutorium. Ex eis itaq; est, quod filius Mesue dixit in libro de animalibus. Si induit uestimentum uiri mulier fœta, deinde induat ipsum uir, priusquàm

usquàm abluat ipsum, recedit ab ipso febris quartana.

Et in libro de Animalibus dicitur, quòd leopardus fugit cranium hominis. Et alibi, quod si cranium hominis antiqui sepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant et quiescunt columbæ ibi, & multiplicãtur donec constringantur in ea,

Et in libro de tyriaca Galeni, quod serpens, qui dicitur regulus, est subalbidus, supra cuius caput sunt tres pili, & quando uidet eum aliquis, moritur statim, & quando audit sibilum eius aliquis, uel aliquid moritur, & omnis bestia, quæ comedit ex eo mortuo, eti-

moritur. Et dicit Aristoteles, quod ubi sit æstas sexmensibus, similiter hyems est fluuius, in quo inueniuntur uiperæ, quarum proprietas est, ut nunquam uideant se quin moriantur, & faciunt hoc cum uiuunt, cum uerò sunt mortuæ nihil nocent. Et ingeniauit Aristotel. cum Alexãdro, ut reciperet speculum magnum, & ambularet cum eo uersus eas, & cùm respexerint seipsas in speculo, mortuæ sunt. Fuit ergò quibusdam incredulus sermo Aristotelis. Nam Auicenna instans Aristotelem, si aliquis uidit eum, mortuus est. Vnde non est ueritas in sermone, & dixerunt, si aliquis acciperet de lacte

mulieris

mulieris lactantis uirginem suam, quæ est à bimatu, & ponatur in uitreo uase, & sepeliatur uel suspendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant & multiplicantur columbæ in ea, donec sint innumerabiles. Et dixerunt, quãdo os hominis mortui suspenditur in aliquo iuuat à quartana, & si suspenditur os hominis mortui super illum, qui conqueritur de uentre suo sanatur. Et dixerunt si dentes pueri in primis cùm cadunt suspendantur antequàm ueniant ad terram, & ponantur in lamina argenti & suspendantur super mulieres, eas prohibent impregnari & parere. Et in libro

Cleopatræ: quando mulier accipit omni mense de urina mulæ pondera duo, & biberit, ipsa non concipit. Et in libro decoriationis: accipe quantitatem fabæ de alcibi, & infunde ipsam in urinam mulæ, & da mulieri ad potandum, & non concipit. Et dixit Alexander, quando accipitur aliquid de umbilico infanti, qui egreditur, si incidi tur & ponitur sub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei, qui nescit eum non aduenit colica paßio penitus, et dictum est, quòd si ligetur semen acetosæ in panno, & suspendatur super tympanum sinistrum, non concipiet donec permanet super ipsum.

Et dicit Galenus, quod quãdo folia acetosæ comeduntur, soluunt uentrem: Et dicitur, quod radix acetosæ suspensa super habentem scrophulas ipsum.

Et dicunt philosophi, quando uis ut redeat bestia ad hospitium suum, line frontem eius cũ sepo squilla, et redibit.

Et Aristoteles dixit in libro de Animalibus. Si ponat aliquis ceram contritam super cornua uituli uaccarum, uadit cum eo ubicunque uult sine labore, & si inungat aliquis cornua uaccarum cum cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et si quis delinierit caput tauri oleo rosarum apostematur caput eius, & si liniatur cum

...oo caput uaccæ, m. oritur. Et ſi aliquis unxerit linguam boum cum ſepo aliquo, non guſtant cibum nec comedunt, ſed prius moriuntur fame, niſi abſtergatur cum ſale & aceto. Et ſi quis inungit anum gallicum oleo, non calcat gallinam, nec poteſt, & ſi quis uult, ut non uociferet gallus, caput eius inungat oleo, & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cauilla leporis ſuſpenditur ſuper eum, qui patitur colicam, confert.

Et dixit Ariſtoteles, q ſedet ſup pellem leonis, recedũt ab eo hemorroidæ.

Et dixerunt philoſophi, ſi annularem abortiui ſuſpendit ſuper ſe mulier

non cõcipit donec permaneat super ipsam. Et quãdo bibit mulier urinã arietũ nunq̃ concipiet: & quãdo bibit sanguinẽ leporis, non cõcipit. Et si stercus leporis suspẽdatur super mulierẽ, non cõcipit, donec permaneat super ipsam & origanũ modo tantũ, quando teritur et pulverizatur super locum formicarum, amittent formicæ locum suum.

Dixerunt philosophi. Si suspendatur caput capræ super illum, qui patitur scrophulas, sanatur per ipsum. Et dicitur in libro decoriationis: Accipe myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de palestina trita, nam tunc tu concubes, dum illud permanet

ſuper pollicem. Et dicitur ibi, quòd ſi tu accipis fel hirci & adipes, & exſicca utraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu hora coitus, et nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam philoſophi: Si accipiatur medium pondus, ij. illius, & quinque ex duobus teſticulis uulpium, & ex felle galli, & permiſceat utraque, & portet ea continuè tribus diebus in uulua, ſi in die quarta futuat eam uir, impregnabitur à maſculo.

Si ſuſpendatur cauda adib ſupra præſepe uaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupus, donec permanebit

nebit illic, & si suspenditur cauda lupi aut pellis, aut caput, supra præsepe, nõ comedẽt boues nec bestiæ aliquid. Et mulier, quæ se sæpius imũgit urina adib, nunquàm concipiet.

Si uis ut mulier non corrumpatur, nec quærat uiros: Accipe priapum lupi & pilos palpebrarum eius, & pilos qui sunt sub barba eius, & comburere illud totum, & da ei in potu ipsa nesciente, nullum alium uolet, Et dixerunt, quando mulier non uult uirum suum, tunc accipiat uir eius aliquid de sepo hyrcorum mediorum inter paruos & magnos, & liniat cum eo priapum suum, & coëat, ipsa enim amabit eum,

nec

nec coibit posteà cum aliquibus.

Et dixerunt, quòd testudo quando uenenatur, comedit origanum, & sanatur, & ideò sciuit, quòd origanum succubuit cum ueneno.

Dicitur etiam quòd mustela, quando uenenatur à serpēte, comedit rutam & sciunt ex hoc, quod ruta est contrarium ueneno serpentum.

Et mus suppositus puncturæ scorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt philosophi, Quòd si quis extraxerit calcaneum mulieris mustelæ, ipsa existente uiua, & suspendatur super mulierem, non concipit donec maneat

neat ſuper eam, & quando remouetur, impregnatur.

Et *inuenerunt philoſophi, quòd ſi aliqua mulier eſt ſterilis, quando apponunt rem facientem ſterilem, mulier fit non ſterilis: & econuerſo.*

Si accipiantur duo teſticuli muſtelæ, & ſtringantur & ligentur in crucem mulieris, & habeat eos ſecum, mulier non concipit: et dicitur, quòd quando ſpongia proijcitur in uino mixta aqua, deinde extrahatur et reſtringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet uinũ & ſi non eſt mixtum nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quòd ſi ſuſpendi-

tur la-

tur lapis spõgiæ in collo pueri, qui tussit tußi uehementi, sedatur tußis eius: & quando intromittitur in caput asini aut anum scarabeus, sincopizat & non uertitur, donec extrahatur ab eo.

Et si homo comedit lentes & mordeat, non sanatur morsus, & quando intromittitur in anum arietis altis, siue alcit cadit lana eius.

Dicitur etiã, ꝙ si ligetur aliquis lapis cũ cauda asini, non rudet, nec ruget.

Si accipiãtur pili asini, q̄ sunt iuxta priapũ eius, et dẽtur alicui in potu triti cum uino cui uis, incipit statim pedere.

Similiter si aliquis acceperit oua formicarum, & contriuerit, & proie

cerit

lampadem eum sufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactum comburitur, & quando uolueris ut quæ sunt in palatio uideantur nigra. Accipe de spuma maris, & calcanto & permisce ea filis; deinde humecta cum ea licinium, & illumina cũ eo lampadem. Quando uis ut quæ sunt in palatio, uideantur sine capitibus, accipe sulphur citrinum cum oleo & pone ipsum in lampade & illumina cum eo; & pone illud in medio hominum, & uidebis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui posuerit portulacã super lectũ suum, non uidebit somnium nec uisionem penitus.

At Aristoteles dicit, quòd equæ quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt & indignantur, & similiter hoc accidit quibusdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Aristoteles, quòd si quis ingeniatur camelum coire cum matre sua, & ipse præsentit illud, ipse prosequitur eum donec interficit eum, & ingenietur equum ascendere matrem suam, & præsentiat illud, interficit seipsum, & nectat intendens ad hoc.

Et dicit Tabariensis, si accipiatur raphani & conficiatur.

Et dicunt philosophi, quòd si submergas muscas in aqua uidentur mortuæ, &

tuæ, & si sepeliantur in cinere resurgunt iterum, & quãdo submergis Aomobor moritur & roretur super ipsum acetum, uiuificatur, et quãdo sepelis scarabeum in rosis moritur, & si sepelis in stercore, uiuificatur.

Dixerunt et philosophi, quòd quãdo pennæ aquilarum ponuntur cũ pennis aliarum auium, comburunt illas & mortificant eas, sicut ipse est uincens in uita sua omnes aues & dominans. Pennæ aquilarum sunt perniciosæ omnib. pennis: Et dicũt philosophi, quòd si ponatur in aliquo loco pellis ouis cũ pelle adib, corrodit & consumit: & qui induit pannum ex lana ouis, quam

comedit adib, non cessat ab eo pruritus donec exuat eum. Et si acceperis pilum equæ & extenderis ipsum super ostium domus; non ingreditur ostium illud cinifex, donec super eo stat pilus.

Et si suffumigas domum aut locum pulmone asini, mundas eum ab omni serpente & scorpione, & sciunt philosophi ex hoc, quod ualet contra uenenum.

Tabariensis etiam dixit, si lingua upupæ suspendatur super parietem, obliuionem reddit eum memorem & deliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, si mulier non delectatur cum uiro suo, accipe me-

pe medullam lupi de pelle sinistro, & porta eam, & nullum diliget nisi te. Et dicitur, quando accipitur coxa struthionis masculi sinistra & bulitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origenes pilorum, nunquàm renascuntur.

Dicit Architas, si accipiatur cor dũ uiuit & suspendatur super patientem quartanam, eradicat eam.

Et spolium serpentis, quando stringitur super ancham mulieris accelerat partum: sed cùm parit, ilicò remoueatur.

Dentes omnium serpentum quando eradicas eos dum uiuit serpens, & suspendatur super quartanarium, tol-

luntab eo quartanam: & si suspendatur serpens super dolentem dentem, prodest, & si serpens super occurrit prægnanti abortit: & si occurrit ei dũ parit, accelerat partum. Et dicunt si acceperis caninũ dentem crocodili ex p latu eius superiore sinistro, et suspendis eum supra febricitantem, sanat & redibit ad ipsum nunquàm: & dixerunt, quòd leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignem, & qui unguitur cum scuo renum leonis non timet ire inter bestias, & omnes bestiæ terrentur ex leone, & qui linit corpus suum cum stercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et si

Et si teritur arsenicum citrinum & admiscetur lacrisi, cadit super eũ musca, quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem testudinis, & suspendis eum super dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter si sinistrum sinistro, & sic manus eius confert manui, & digitus digito. Et si accendatur ignis coram ernioso ex uiridibus lignis ficulnearum, crepitant testiculi eius.

Et in libro Hermetis oculi ursi ambo cùm ligantur in panno lini super adiutorium sinistrum, remouet quartanam. Et dicitur, quòd si lupus uiderit hominem, et ipse non uidet eum stupe-

ſcit, homo timet & rauceſcit. Et ideò ſi quis gerit oculum lupi, iuuat ad uictoriam, ad audaciam & debellationem et timorem aduerſarij.

Et dicitur, quod ſi fiat anulus ex albis ungulis aſini, qui induit ipſum epilepticus, non patitur epilepſiam.

Et dixerunt quando uis, ne approximent muſcæ domo, tunc pone condiſim & opiam in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non egredientur muſcæ penitus.

Et quando uis, ut narret tibi mulier uel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exſicca utraque, & tere & pulueriſa ſupra

pra

pra pectus dormientis & narrabit omnia, quæ fecit. Dum uerò euigilauerit, exterge illud à pectore, ne alleuetur. Et dicunt, quòd si quis ponit adamantem capiti mulieris dormientis, manifestat si est adultera: quoniam si sic est, resilit territa de lecto: & si non amplectitur uirum suum cum grandi dilectione. Et dicunt, quòd pellis asini quãdo suspenditur super pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas quòd si accipiatur cerumen auris canis sinistræ, & suspendatur febricitantibus periodice, cõfert multum maxime quartanæ.

Et dicunt philosophi, quòd aliqua

ſpecies uel indiuiduum, quæ nunquàm habuit ægritudinem, confert omni ægritudini : & cùm nunquàm affuerit dolor aliquis, ſuccurrit & ſanat hominem ab illo.

Et ſi ſuſpenditur ſpuma maris ſuper coram mulieris ſiniſtram accelerat partem, & quando ſuffumigatur domus cum ungula muli ſiniſtra, nō remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor upupæ aut oculus aut cerebrum ſupra ſe ad collum ſuum confert obliuioni, & ſubtiliat intellectum hominis.

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu ceruinum pulueriſatum, &

miſce⸗

misceatur cum felle uaccino, teneat mu-
lier super se coëat & statim concipiet.

Seta de cauda equæ posita super o-
stio non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli unius anni positus in col-
lo infantis, facit eius dentes prouocari
sine dolore.

Dens equæ positus super caput fu-
rentis, statim liberat eum.

Si mulier non potest concipere, de-
tur ei nescienti lac iumenti, ea hora co-
eat, & statim concipiet.

Vnguis equi suffumigatus in domo
effugat mures. Idē fit ex ungula muli.

Vt tota aqua calida exeat è calda-
rio, attramentum, id est, terra francis-

ua cum pice proijce in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, testam oui accipe, & sulphur uiuum tritum impone & calcem & claude foramen & mitte in aquam, et intenditur.

Et dicitur quòd si ponatur camphora super aquam, accenditur & comburitur in aqua:

Vt aues manibus comprehendas, accipe grana quæuis in fece uini & in succo cicutæ ualde imbibita, & obijce ad aues, omnis auis quæ inde gustat, inebriatur & perdit uires.

Si quæ mulier te ligauit maleficijs ad amorem suum, & uis illud dissoluere: accipe camisiam suam, & per capi-

tium

tium eius minge foras, et per manicam eius detram, & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterare non poßit, incide de capillis eius, & puluerem illorum tibi super feretrum sparge, ante tamen unge feretrum cum male, & mox coëas cum muliere, & cùm uolueris soluere ex tuis capillis, fac similiter.

Et dicunt, si aliquis inungatur lacte asinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Literas, quæ non leguntur nisi de nocte: cum felle testudinis scribe, aut lacte ficcus si ponatur ad ignem, aut cum aqua uermis lucentis de sero.

Si accipiantur multa albumina ouorum de gallina post mensem fiant uitrum & dura ut lapis: et ex hoc tale fit topacius sophisticatus, si prius cum croco uel terra rubea limiatur..

Similiter spuma quæ inuenitur circa testiculos cerui uel equi uel asini fatigati admisceatur cum uino: & illud uinum detur alicui potationi, abhorrebit uinum per mensem.

Et si habuerit plures anguillas in uase uini, & dimittantur in illo mori: si quis biberit ex illo, abhorrebit uinũ per annum, & fortè semper.

Et dicitur, quòd si accipiatur funis aliqua, cum qua suspenditur fur uel suspensus

ſpenſus eſt, & aliquantum paleæ quam turbo uenti in aëre ſuſpendit, & ponatur in olla, & miſceatur cum alijs ollis, illa omnes alias frangit. Item accipe aliquantum prædicti funis, pone in instrumento cum quo mittitur panis in furno, quando ille qui mittere debet, in furno mittet, non poterit immittere, ſed extra exiliet.

Vt homines uideantur ſine capitibus, accipe ſpolium ſerpentis & auripigmentum & picem græcam, rheponticum & ceram nouarũ apum, & ſanguinem aſini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua et facias bullire ad lentum ignem, & poſteà dimit

te frigescere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, uidebitur sine capite.

Vt homines uideantur habere quorumlibet animalium capita: accipe sulphur uiuum & litargirium, & istis simul puluerizatis, sparge in lampade oleo plena, habeantq; candelam de cera uirginnea, quæ permixta sit cum fece illius animalis, cuius caput uis ut uideatur habere tenens candelam accensam de lampadis igne, & da bibere uinum cũ ualdimonie, et illi qui inde potabũt, uidebũt se habere caput animalis.

Vt homines uideantur habere uultum canis: accipe adipem de aure canis,

nis, unge ex eo parum de bombycino nouo, pone in lampade noua de uiridi uitro, & pone lucernam inter homines & cernunt uultum canis.

Vt homines uideantur habere tria capita, accipe de pilis asini mortui, & fac funiculum, & sicca, & sume medullam de osse principalis dextri humeri, & misce cum uirga uirginea, & line funiculum, & pone super liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebũt, hi qui in domo sunt intrantibus asini uidebuntur.

Si uis ut caput hominis caput asini uideatur, tolle de sigmine aselli et unge hominem in capite.

Si uis ut pullus aut res alia saltet in disco: accipe argentum uiuum & puluerem calaminte, & mitte in ampullam uitream sigillatam, & illam pone intra rem calidam, quia cum sit argentum uiuum calidum mouet se, & faciet eam saltare.

Si uis uidere, quod alij nequeunt, accipe fel de masculo catto, & adipem gallinæ omninò albæ, & misce insimul & oculos tuos inunge & uidebis. Si uis intelligere uoces auium, associa tecũ duos socios in quinto Calendas Nouembris, & uade in quoddam nemus cũ canibus quasi ad uenandum, & illam bestiam quam primo inueneris, defer tecum

cum

cum ad domum & præpara cum corde uulpis, & statim intelliges uoces auiũ uel bestiarũ: & si uis ut aliquis intelligat, oscula eum & intelliget similiter.

Si uis soluere uincula, uade in syluã & prospice, ubi pica nidum habuerit cũ pullis, & quando eris ibi, ascende ad arborem & foramẽ eius circumliga quocunque uis, quia cum uidet te, uadit pro quadam herba, quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terram super pannum, quẽ debes posuisse sub arbore, & tu sis præsens & accipe.

In nido upupæ est quidam lapis, qui est diuersorum colorum, defer

tecum ipsum, & eris inuisibilis.

Vt homo semper eunuchus sit, accipe ex uermiculo, qui in æstate lucet, & da ei bibere.

Vt mulier confiteatur quæ fecerit: ranam aqualem comprehende uiuam, & tolle eius linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam super partem cordis fœminæ dormientis, quæ cum interrogetur, uera dicit.

Si uis aliquem terreri in somno, capiti eius suppone pellem simiæ.

Si uis capere talpam, pone in foramine eius cepe, uel porrum aut allium, & statim egreditur sine uiribus.

Serpens non accedit ad aleum, nec

canis gustat aliquid tinctum cum alco.

Suffumigatio quam cùm feceris, uidebuntur omnes in forma elephantū, qui sunt in domo & equorum magnorum: Accipe speciem, quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipsam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana sicut citri. Deinde fumiga ex eis super ignem stercoris uaccæ, quæ mulgetur, et non sit in domo locus, ex quo egreditur fumus nisi portas, & sit larga sub terra deintus. Nam omnes qui sunt in mansione, uidebuntur quasi ipsi sint homines magni in formis equorum, elephantum, & est mirabile ualdè.

Suffumigatio alia, quam cum facis ui
vides foris & multiformes, & mirabi-
lia infinita, quæ præ multitudine non
discernuntur: accipe Timar, id est, uer-
milium, & lampadem Lazuli, & pule-
gium montanum, & pulueriza totum,
& cribella illud, & confice illud, & cũ
pinguedine delphini, uel equi, uel ele-
phantis, fac grana in modum ciceris &
sicca in umbra, & suffumiga in eo quã-
do uolueris, & fiet quod dictum.

SVffumigatio ad uidendum in som-
no quod futurum est de bono &
malo. Accipe sanguinem asini congela-
tum, & lupi cerini pinguedinẽ & sto-
racem, aggrega totum ponderibus æ-
quali-

qualibus, & conficiantur & fiant grana, & suffumigetur cum eis domus. Tu enim uidebis in somno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi liciniū quod quādo accedens uidebis homines in quacunq; forma uolueris. Accipe oculos bubonis, & oculos piscis, qui dicitur affures, & oculos piscis, qui dicitur libinitie, & fel luporum. Contrita ergò à manibus cōmiscendo, & pone ea in uase uitreo. Cū ergò uis operari eum, accipe adipē cuiuscunq; uis bestiæ, q̄ fiat hoc in forma eius, liquefac eam, & permisce cum illa medicina, & inunge cū oleo licinium quodcunq; uis, deinde accende ipsum in

 medio

medio ædis, uidebuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius bestiæ, cuius pinguedinem accepisti.

Licinium aliud ut homines appareant in forma angelorum. Accipe oculos piscis, oculos filoæ, id est, frangentis ossa, & contrita eos manibus maleande, & pone eos in uase uitreo septem diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade uiridi, & pone ipsum coram hominibus, qui sunt in æde: ipsi enim uidebunt se in forma angelorum ex igne accenso.

Liciniũ aliud faciens apparere homines nigrarum facierum: Accipe lampadem nigram, & funde super ipsam oleum

olcum Sambucinum uel argentum uiuum, & funde in illo oleo uel argento uiuo ex sanguine flebotomatium, & pone in illo sanguine sambucinum uel argentum uiuum.

Aliud fit licinium ex panis mortui, aut ex panis nigris, & accēde in medio ædis. Nam tu uidebis ex hominibus mirabilia, quando uidebunt se ad inuicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in aqua apparent res quantitatis terribilis, habens in manu uirgam & territat hominem. Accipe ranam uiridē, & decolla eam supra pānum exequiarum uiridem madefac ipsum cum oleo sambucino, & pone ip-

ſum licinium, & illumina cum eo in lã-pade uiridi. Nã tu uidebis nigrũ ſtatũ, inter cuius man' erit lãpas et mirabile.

Lampas quã cũ a'iquis tenet in manu non uidet aliquos eorũ qui ſunt ibi, & qui fuit poſt ipſum, uidebit tantum. Accipe piſcẽ qui dicitur Delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, et ſparge ſup ipſum aliquid extra azimar, deinde funde ſup illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manũ ſuper ipſum, & inuolue pannũ, & fac ex eo liciniũ, deinde accende ipſum in lãpade, & eris uiridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda & terrentur homi-

nes

nes inuicem & faciunt ipsum fingẽtes dæmonẽ, accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non sit albedo, & aliquid ex pinguedine eius liquefac pinguedinẽ: Deinde accipe pannũ exequiarum, & fac deinde liciniũ, deinde line ipsum cũ eo quod fecisti, & illumina ipsum in lampade uiridi cum oleo sambucino, & accẽde ipsum in domo, & nõ sit ibi liciniũ præter ipsum & uidebis mirabile.

Licinium pulchrum ut domus uidea[tur] ... ta plena serpentum & imaginũ donec liciniũ permanet accensum. Accipe pinguedinem serpentis nigri, & spolium serpẽtis nigri & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo panno, de-

no, deinde line ipsum cum illa pinguedine, & pone spoliū serpentis in concauitate eius, & illumina cū oleo sambucino in lampade uiridi aut nigra.

Aliud licinium quod quando est accensum & infunditur sup ipsum aqua inualescit: & quando oleum extinguitur, accipe calcem quam non inuenit aqua, & permitte eam cum æquali pondere sibi ex cera & medietatis eius ex oleo balsami, ex napta citrina, cū æquali sibi ex sulphure, fac liciniū ex ea & rora super aquam & accēdetur & rora super ipsum oleum, & extinguetur.

Liciniū aliud quòd cùm accenditur, omnia uidentur alba & argentea: accipe la-

be lacertam & abscinde caudam eius,
& accipe quod exit: quia est simile ar-
genti uiui. Deinde accipe liciniū & ma-
defac cum oleo, & pone ipsum in lāpa-
de noua, & accende domus eius, uidebi-
tur splendida & alba uel deargentata.

Operatio lampadis est mirabilis,
quam si quis tenuerit, non cessat pede-
re donec dimiserit eam: accipe sanguinē
testudinis, exsicca ipsum in pāno lini,
& fac ex ipso licinium, & illumina ip-
sum in lampade, da ipsum cuiuis, & dic
illumina: nam ipse non cessabit pedere
donec dimiserit illud, & est mirabile.

Lampas quæ cum accenditur in loco
ranarum nulla sonat, sed omnes silent

donec

donec fuerit accensa: Accipe pinguedinē crocodili, et confice ipsam cum cera, albifica in sole, et fac ex eo licinium, et illumina cum eo in loco ubi sunt ranæ, et cum uiderint istud statim tacebunt.

Lampas alia cùm accenditur, uident se inuicem astantes sicut imagines et lapides, accipe zimat et tere bene, et accipe pannum funeris et madefac ipsum cū pinguedine piscis, aut cum oleo sisamino puro, pone ipsum in lampade uiridi, et pone super ipsum ex illo medicamine contrito rem paruā, et fit mirabile. Licinium quod cùm accenditur, non cessāt saltare et gaudere et insanire gaudio, et maximè mulieres, et accipe san-

guinem leporis et sanguinem cuiusdam auis quæ dicitur Solon, et aßimilatur turturi, et æquale medietatis eius ex sanguine turturis maris. Infunde ergò eum in liciniũ, et illumina cũ eo in medio domus, in qua sunt cantatrices et puellæ, et est mirabile et probatum.

Si uis facere, quòd in strato hominis appareant pediculi scaturientes ut non poßit homo dormire, tunc proijce in lecto eius pondus unciæ unius uel mediæ Alkakengi, et si acceperis pilos Asturis, fiet inde licinium, quod quando accenditur uident seinuicem omnes infirmos ex uehementia infirmitatis, et extenuationis.

Accipe

Accipe locustam citrinam, & exsicca ipsam, & tere, & pone in panno exequiarū, & incende ipsum oleo sambucino, in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi & mirabile.

Quando uis ut uidearis totus ignitus à capite usq; ad pedes, & non lædaris: accipe maluauiscum album, confice cum albumine ouorum, deinde line cū eo corpus tuum & dimitte donec exsiccetur, & deinde line te cum alumine, & posteà puluerizá super illud sulphur subtile, inflammatur enim ignis in eo, & non lædit, & si facis super palmam, poteris tenere ignem sine læsione.

Si uis ut res proijciatur in ignem,

& non

Si uis ut arbor citri proijciat omnes fructus ut cadant. Accipe quinque partes sulphuris citrini, & quinque nigri, & duo albi, & sinabrium, tere oĩa, & pmisce, & suffumiga, & cadent oẽs fructus, fortè est in alijs arboribus.

Si uis statim interficere serpentem, accipe ex aristolochia rotunda, quantum uis, & tere illam benè, & accipe ranã syluestrem uel campestrem, & cõtere ipsam, & cõmisceam aristolochiæ, & pone cũ eo aliquid ex in causto, & scribe cũ eo in cartha, aut aliquid quod plus amas, & proijce ad serpentes.

Si uis portare in manu tua ignem, ut non offendat, accipe calcem dissolu-

tam cũ aqua fabarũ calida, & aliquã-tulũ magranculis, & aliquantulũ mal-uauisci, & pmisce illud cũ eo benè, deĩ-de line cũ eo palmã tuã, et fac ſiccari et pone in ea ignẽ, et non nocebit.

Dicunt philoſophi, calx talc non cõ-burit in igne, et gluten piſcis ſaluat ab igne, et alumen iamenum, et ſanguis ſalamandra, & fuligo furni uel lebe-tis: quando igitur ex iſtis omnibus aut quibuſdam fit linimentum, non offen-dit ignis albumen oui, et maluauiſcum, habent iuuamentum in hoc.

Si uis ut tota domus appareat ple-na ſerpentibus: Accipe de pinguedine ſerpentis, & parum ſalis in ea pone, &

accipe

ccipe pannum exequiarum, & scinde
psum in quatuor frusta, deinde pingue
imem, & pone ipsam in omni panno:
c facias quatuor licimia, & accende ea
r quatuor angulis domus, cũ oleo sam
ucino, et in lãpade noua, et fiet q̃ dixi
Licinium, quod cùm accenditur in
omo, uidebis res uolantes uirides, ut
asseres & aues: accipe pannũ exequia
ũ recentẽ, & pone in eo cerebrũ auis,
 pennas caudæ eius, et inuoluendo
ac eis liniciũ, et pone ipsum in lampa
e ex noua uiridi. accende ipsam in do
o cum oleo oliuæ, & quæ res erunt in
omo, fient uirides ualde, & uidebi
ur quasi uelant uirides & nigræ.

Vt domus uideatur tota uiridis & plena serpentibus & imaginibus timorosis, accipe cutem serpentis & sanguinem alterius serpentis masculi, & adipem alterius serpentis, aggrega illa tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsa in lucerna noua.

Si uis facere candelam uel licinium quæ cùm accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi & cutem canis, et fac ex utrisq; licinium, & accẽde ipsum cum oleo oliuæ, & statim mouebitur.

Quando uis accendere lucernam, ex qua ualde timeat eam. Accipe pannum lini nouum album, & fac ex eo liciniũ, & pone in concauitate eius cutem serpentis

pẽtis & ſalem groſſum, & ſacra ipſum oleum oliuæ, & da cui uis, & ſtatim cũ accenſum fuerit ipſum, trepidabit, & timebit ualdè.

Dicunt philoſophi, quòd ſynciput eſt prima pars capitis, & ex ſyncipite hominis parum poſt mortem generatur uermis, cumq; prætereunt ei dies ſeptem uermes ille ſunt muſcæ, & poſt quatuordecim dies ſicut dracones magni, quorum unus ſi momorderit hominem, morietur ſtatim: quod ſi tu acceperis ex ea, & coxeris illud cum oleo, et feceris ex eo candelam in lucernam, eris cum licinio ex panno exequiarum, uidebis ex eo rem magnam, et formas,

quæ

quæ narrari non possunt cum timore forti.

Experimẽtum mirabile, quod facit homines ire in ignem sine læsione, uel portare ignem, uel ferrũ ignitũ sine læsione in manu. Recipe succũ bismaluæ, et albumen oui, et semen psilij, et calcem, et pulueriza, et confice cum illo albumine oui succum raphani cõmisce, ex hac confectione illinas corpus tuũ uel manũ, et dimitte siccari, et postea iterum illinas, et post hoc poteris audaciter sustinere ignem sine nocumento.

Si autem uelis ut uideatur ardere illud linitum, asperge de sulphure uiuo bene puluerizato, et uidebitur comburi

beri eum, accendetur sulphur, & nihil ei nocebit: si in flammam candelæ quã quis tenet in manu colophoniam uel picem græcam in sufflaueris subtilißimè tritam, mirabiliter auget ignem, & usque ad domum porrigit flammam. Vt ignem illæsus portare poßis cum aqua fabarum calida calx dissoluatur, & modicum tere rebeæ de mislina, posteà parum maluauisci adijcias, quib. in simul coniũctis uel commixtis palmã illinas, & disiccari permittas: & sic enim ignẽ quolibet illæsus portare poteris. Et est uerum & experimentatum.

Aquam ardentem sic facias, recipe uinum nigrum, spissum, potens & ue-

ctus, & in una quarta ipsius distemperabis uiuæ calcis, sulphuris uiui subtilißime puluerizati, tartari de bono uino et salis communis albi großi, posteà pones in cucurbita bene lutata, et desuper posito alembico, distillabis aquã ardentem, q̃ seruare debes in uase uitreo.

Ignem græcum sic facias, Recipe sulphur uiuũ, tartarũ, sarcocollam, picolam, sal coctum, petroleum, et oleum commune fac bulire bene, & siquid imponitur in eo, accenditur, siue lignum, siue ferrum, & non extinguitur nisi urina, aceto uel arena.

Si uis facere quòd cesset omne mirabile, respice alias causas, scilicet agentem.

tem, sufficiens etiam patientem, quoniam si utrunq; respicis, non miraberis, quia uidebis tantã aptitudinẽ esse inuna sufficientia alterius, q̃ non facit ad=mirari: quãdo enim uides q̃ aqua frigida accendit ignẽ, et non extinguit ipsum, si tu respiceres causam agent, mirareris semp, quia esset efficiẽs, conueniens ad hoc, sed quãdo tu respicis materiã illius effectus, utputa, quia est calx & sulphur, quod est ualde inflãmabile, ita quod nimiũ agens inflammat ipsum, tu uides, quod nihil est mirabile.

Similiter quando res aliqua comburitur igne, mirabile est, quando una de causis inspicitur sola. Sed q̃do sci=

tur

tur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirũ: maxima ergò radix experimentorũ naturaliũ est in hoc, scilicet ut eligas materiã paratißimã ad aliquid, et hoc debile agẽs aut fortißimũ, & materiã ualde indispositam, & faciunt similiter homines aspicere ad illã causam, quæ non uidetur posse illud facere & de illa nihil dicunt, Et tu nota istud quod secundũ istum modum incidit multitudo experimentorũ multorũ mirabilium: et de hoc narrabo tibi quædam eorum, ut confirmeris in uirtute prædicta, & scias etiam excogitare ingenia experimentorum.

Si is facere carbunculum, uel aliquam

quam rem lucentem in nocte : recipe nocticulas lucentes quàmplurimas, & ipsas cõtritas pone in ampulla uitrea, & claude in fimo equino calido sepelias, et dimitte morari p quindecim dies, posteà distillabis ex eis aquã p alẽbicũ: quã repone uase de cristallo aut uitro. Tantã enim praestat claritatẽ q in loco obscura quilibet potest legere et scribere: quidã faciunt hanc aquã ex noticulis felle testudinis, felle mustelae, felle furonis, et canis aquatici sepeliunt in fimo, & distillant ex eis aquam.

Aquam ardentem sic facias, recipe serpentinam, quã distillabis per alembicum, uelut aqua ardens exibit: etiam

misce

misce uino, aut cui uis, & accenditur, si appropinquas ei candelam.

Ignis uolans: accipe libram unam sulphuris, libras duas carbonum salicis, libras sex salis petrosi: quæ tria subtilissimè terantur in lapide armorei: postea aliquid posterius ad libitū in tunica de papyro uolanti, uel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad uolandum debet esse longa, gracilis, puluere illo optimè plena, ad faciendū uerò tonitruū breuis, grossa & semiplena.

Ad congregandū mures uel serpētes, Accipe serpentē in aliquo uase multis foraminibus perforato inclusum, & accende

...ute in ☌, □, & ☍, ☊, & ☉.

☿ ...or	Meridies		Aspectus Solis, & Planetarum inter se.
H	H	M	
	16	44	
	16	43	☊ ♌
	16	42	
	16	41	△ ☉ ♄
17	16	39	△ ♄ ♀
	16	38	
	16	37	
	16	36	
	16	35	△ ♄ ☿
	16	34	
1[illegible]	16	33	☌ ☉ ♀
	16	32	△ ♃ ♀
	6	31	△ ☉ ♃ | △ ♃ ☿